

ឯកសាររូបថតនៃមន្ត្រីបណ្ណាល័យសភាភ្នំពេញ

ស្នេហា ការពិត

Chheouy Narang

Pang Sokhon

Chraeng Sam (L)

◆ យុត្តិធម៌បំពេញបន្ថែម

◆ អង្គហេតុពិត : ថ្ងៃ ០៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៧៥

ទស្សនាវដ្តីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

មាតិកា

- ◆យុត្តិធម៌បំពេញបន្ថែម១
- ផ្នែកឯកសារ**
- ◆ការប្រជុំជាមួយក្រុមជនជាតិភាគតិចនៅកម្ពុជា១៣
- ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនិងការស្រាវជ្រាវ**
- ◆អង្គហេតុពិត : ប៉ុល ពត និងអ្នកទោសនៅមន្ទីរស-២១២៦
- ◆ជីវិតបដិវត្តន៍របស់យុទ្ធនារី ឡៃ ស៊ឹម៣២
- ◆គស៊ូចិញ្ចឹមឪពុកម្តាយក្មេកក្នុងរបបខ្មែរក្រហម៣៥
- ◆អតីតកម្មភារិបាលនៅជំរុំដង្កោ៣៨
- ◆យឹម សុផា : កុមាររើសអាចម៍គោ៤០
- ផ្នែកច្បាប់**
- ◆តើអ្វីជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍?៤២
- នេតិកាពិភាក្សាសាធារណៈ**
- ◆ចុះបើ គាម៉ុក នៅសេរីវិញ?៥៥
- ◆ការពិភាក្សាជាមួយផលិតកររឿង «វាលពិឃាត»៥៧
- ទំព័រស្រាវជ្រាវនៃគ្រួសារ**
- ◆ស្វែងរកសាច់ញាតិនៅក្នុងរូបថត៦០

លោកជំទាវ ទន់ សារីម មើលទស្សនាវដ្តីវិស័យការពិភព

រក្សាសិទ្ធិ

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
 អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយ
 ក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
 ប្រកាសទោសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មាន
 លេខ០២៧១ ពម/សស
 ចុះថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៧

រូបថតឯកសារ: មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
 និងសារមន្ទីរឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ទូលស្ថែង

ស្នេហាទេវតា : ចាយ៉ា វ៉ាមជី, លី សុខយាន, ឌី ឌីបូលី, វីល្យែម សាបាស, ចេន អានហ៊ុល, កែវ ង៉ាស៊ីល **អ្នកនិពន្ធនិងស្រាវជ្រាវ:** ភាគ លក្ខណ, សោម ប៊ុនថន, ស៊ុន សុផាតា **អ្នកបកប្រែ:** ជា ផល្លា **និពន្ធនាយកទូទៅ:** ឆាន់ យុ **ជំនួយការនិពន្ធនាយក:** ញាណ សុផាតិ, ទេព ម៉េងយាន **ក្រាហ្វិកកុំព្យូទ័រ:** ស៊ឹម សុភ័ក្រ្ត **គ្រប់គ្រងការចែកចាយ:** ម៉ម សុផាត **Email:** dccam@online.com.kh, **Homepage:** www.dccam.org

សំបុក្រ:

យុត្តិធម៌បំពេញបន្ថែម :

ការប្រែប្រួលយុត្តិធម៌សម្រាប់ការចងចាំ និងការផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

សេចក្តីផ្តើម

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានសម្រេច គោលដៅដ៏ជោគជ័យរបស់ខ្លួនក្នុងការកាត់ទោស «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ខ្មែរក្រហម ។ យុត្តិធម៌សម្រាប់យុត្តិធម៌អន្តរកាលដែលផ្តោតលើតម្រូវការរបស់ប្រទេសកម្ពុជាបំពេញបំណងស្វែងរកយុត្តិធម៌និងផ្តល់ជាសំណងដែលប្រជាជនកម្ពុជាយល់ថាសមរម្យអាចក្លាយជាការជួយបំពេញបន្ថែមដល់តុលាការ ។ ជាញឹកញាប់ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតតែតែត្រូវបានស្នើឲ្យបង្កើតឡើងដោយសារតែគណៈប្រែប្រួល និងលទ្ធភាពរបស់គណៈកម្មការនេះក្នុងការផ្តល់ជាដំណើរការទទួលខុសត្រូវដ៏សំខាន់តាមទំនៀមទម្លាប់វប្បធម៌ ។ ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អន្តរកាលដ៏ជោគជ័យមួយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវតែបំពេញទៅតាមលក្ខណៈរបស់ខ្លួន និងបរិបទវប្បធម៌របស់ប្រជាជន ។

គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតផ្តល់នូវឆន្ទៈបំពេញតម្រូវការរបស់សង្គមកម្ពុជា ។ យ៉ាងណាមិញ ដូចគ្នានឹងទម្រង់យុត្តិធម៌អន្តរកាលផ្សេងទៀតដែរ គណៈកម្មការនេះនឹងជួបបញ្ហាប្រឈមមុខនានា ។ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតស្ទើរតែទាំងអស់ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសដែលប្រណិប័តន៍ជំនឿគ្រិស្តសាសនា ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតអាចឈានទៅរកការផ្សព្វផ្សាយ និងយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសដែលមិនប្រណិប័តន៍ជំនឿគ្រិស្តសាសនាបាន លុះត្រាតែគណៈកម្មការនេះត្រូវរួមបញ្ចូលពុទ្ធសាសនិកនិងអ្នកកាន់សាសនាអ៊ីស្លាមនៅក្នុងដំណើរការផ្សព្វផ្សាយនោះ ។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតដ៏ចម្រុះចម្រាសនេះគួរតែឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញពីតម្លៃរបស់ពុទ្ធសាសនិក និងអ្នកកាន់សាសនាអ៊ីស្លាមដោយធ្វើការយកចិត្តទុកដាក់ចម្បងលើមេដឹកនាំសាសនា បំពេញតម្រូវការ

ប្រជាជនកម្ពុជា និងបញ្ចូលសំណងជាមិត្តរួប និងសំណងផ្សេងទៀតដែលអាចជួយអភិវឌ្ឍន៍តម្លៃរបស់សង្គមនេះបាន ។ ដើម្បីធ្វើជាកម្រិតបំផុតនោះ អនុស្សរណៈនេះធ្វើការផ្តោតទៅលើតម្រូវការរបស់សង្គមកម្ពុជា ដូចដែលបានឃើញនៅក្នុងការស្តារស្នងមតិឆ្នាំ២០០៩ ដែលស្រាវជ្រាវដោយមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សរបស់សកលវិទ្យាល័យការលីហ្វរញ៉ាទៅបើឃើ ដោយផ្តោតលើទំពិសោធន៍ដែលដកស្រង់ចេញពីគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតផ្សេងៗទៀត ហើយទាញយកមតិឆ្លើយតបរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាដែលមានចំពោះតុលាការកាត់ទោស «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ខ្មែរក្រហម ។ ជាក់ស្តែង គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតដ៏ជោគជ័យមួយអាចនឹងឈានទៅដល់ការទទួលខុសត្រូវ និងជួយប្រជាជនកម្ពុជារៀបរាប់ពីភាពអន្តរកាលនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមដែលកើតមាននៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ។

គណៈកម្មការស្វែងរកការពិត

គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតគឺជាយុត្តិធម៌អន្តរកាលមួយ ដែលមានអំណាចក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងដោះស្រាយអំពើហិង្សាលើសិទ្ធិមនុស្សកាលពីអតីតកាល ។ ការផ្តល់និយមន័យទៅលើពាក្យគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតមានការលំបាកជាងប្រភេទនៃយុត្តិធម៌អន្តរកាលផ្សេងទៀត ដូចជា តុលាការអន្តរជាតិព្រោះថា គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតនេះទោរទន់ទៅតាមសង្គមនិងកាលៈទេសៈរបស់សង្គមនីមួយៗ ។ លក្ខណៈសម្គាល់ទូទៅខ្លះនៃគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតរួមមាន «គោលបំណងលាតត្រដាងអំពើហិង្សាដែលមានលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយធំជាការសង្កត់ធ្ងន់លើព្រឹត្តិការណ៍ដាច់ដោយឡែកមួយ... ហើយការទទួលបាននូវអំណាចមួយចំនួនដោយធ្វើឲ្យមានការទទួលបានព័ត៌មាននិងសន្តិសុខ ។ ខុសពីតុលាការអន្តរជាតិ គណៈកម្មការស្វែងរកការ

ពិតមិនមែនជាក្រុមអ្នកធ្វើការកាត់ទោស ហើយមិនរៀបចំដំណើរការតុលាការដែលផ្តល់លទ្ធផលជាការប្រកាសទោសនោះទេ ។ គោលដៅចម្បងបំផុតខ្លះៗរបស់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតអាចមានដូចជា ការទទួលស្គាល់ពីទុក្ខដ៏ក្រីក្រ ការផ្តល់ឱកាសឲ្យជនរងគ្រោះនិយាយអំពីរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន និងការផ្តល់ជំនួយរ៉ាវប្រវត្តិសាស្ត្រទាក់ទងនឹងកត្តាផ្សេងៗ ដែលបណ្តាលឲ្យមានអំពើសម្លាប់សាហាវឃោរឃៅទ្រង់ទ្រាយធំ ។ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតមានគោលដៅធ្វើយ៉ាងណាឲ្យយុវជនជំនាន់ក្រោយបានយល់ដឹងពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសខ្លួន ដោយភ្ជាប់ជាមួយនឹងគោលដៅចម្បងក្នុងការការពារមិនឲ្យអំពើសម្លាប់សាហាវឃោរឃៅកើតឡើងម្តងទៀត ។

ស្រដៀងគ្នានឹងតុលាការអន្តរជាតិ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតមានចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយផ្សេងៗក្នុងការដោះស្រាយអំពើហិង្សាលើសិទ្ធិមនុស្ស ។ ជាទូទៅ មានកិច្ចការមួយចំនួនដែលលើកឡើងដោយក្រុមអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវគឺថា គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតអាចនឹងបរាជ័យក្នុងការលាតត្រដាងពីការពិត បើទោះបីជាគណៈកម្មការនេះត្រូវបានចាត់ទុកថា បានធ្វើការឆ្លើយតបទៅតាមតម្រូវការរបស់ប្រទេសនីមួយៗក៏ដោយ ។ ដូច្នោះ ដំណើរការស៊ើបអង្កេតដ៏ហ្មត់ចត់លើអំពើហិង្សាពីអតីតកាលអាចនឹងមិនមានលក្ខណៈសមស្រប ឬអាចប៉ះពាល់វប្បធម៌ចំពោះការពិតរបស់សង្គមដែលបានរងគ្រោះ ដោយអំពើហិង្សាទ្រង់ទ្រាយធំ ។ ជា

ទាហរណ៍ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតបានទទួលបរាជ័យក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាអំពើសម្លាប់យ៉ាងសាហាវឃោរឃៅក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងសហគមន៍អន្តរជាតិ ហើយមិនបានបំពេញទៅតាមតម្រូវការវប្បធម៌ ឬបានមើលរំលងប្រភេទដទៃទៀត ដែលត្រូវបានដោះស្រាយកាលពីមុន ។

បើទោះបីជាត្រូវបានចាត់ទុកថាជាគណៈកម្មការតម្រូវដែលទទួលបានជោគជ័យខ្ពស់ក៏ដោយ ក៏គណៈកម្មការផ្សះផ្សា និងស្វែងរកការពិតរបស់ប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង នៅតែ

មានចំណុចខ្លះខាតដែលត្រូវរិះគន់ដដែល ។ អ្នកចូលរួមដែលជាជនរងគ្រោះខ្លះគិតថាខ្លួនគេមិនអាចនិយាយពី «ការពិត» ឬទទួលយកសំណើខ្លះខាតដែលអ្នកទាំងនេះបានទន្ទឹងរង់ចាំជាយូរមកហើយនោះទេ ។ ចំណែកគណៈកម្មការផ្សះផ្សា និងស្វែងរកការពិតនៅប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនុរីព្យាក៏បានលើកឡើងពីកិច្ចព្រមព្រៀងប្រមូលអំពីគណៈកម្មការស្វែងរកការពិត ក្រោយអំពើសម្លាប់សាហាវឃោរឃៅដែរ ។ ទាហរណ៍ ប្រជាជនសេរ៉ាឡេអូនុរីព្យាក៏បានពិសេសរបស់ខ្លួនក្នុងការដោះស្រាយដម្លោះដោយធ្វើការ «ទទួលស្គាល់យោធា តស៊ូចង់សម្ព័ន្ធមិត្តភាព និងស្ថាបនាសហគមន៍ដែលប្រកបដោយសីលធម៌» ហើយអនុវត្តយន្តការបំប្លែងចោលសង្គមអន្តរកាលដែលប្រើប្រាស់ឡើងដើម្បី «រំលាប់អារម្មណ៍» ជនរងគ្រោះនិងកសាងសហគមន៍របស់ខ្លួនសាជាថ្មីម្តងទៀត ។ ដូច្នោះទៅវិញគណៈកម្មការផ្សះផ្សានិងស្វែងរកការពិតនៅប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនុរីព្យាក៏បានរំលងដំណើរដោះស្រាយដម្លោះដែលអនុវត្តដោយប្រជាជនសេរ៉ាឡេអូនុរីព្យាក ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ ។

តម្រូវការរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតនៅកម្ពុជាអាចនឹងជួយបំពេញបន្ថែមលើកិច្ចការរបស់តុលាការកាត់ទោស «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ខ្មែរក្រហម ដែលមានរយៈពេលយូរ ដោយធ្វើឲ្យមានការចូលរួមច្រើន និងការទទួលស្គាល់ពីជនរងគ្រោះ ប្រសិនបើគណៈកម្មការនេះត្រូវបានដំណើរការឡើងដោយមានការយកចិត្ត

កិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំស្តីពីការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នៅខេត្តព្រះវិហារ

ទុកដាក់យ៉ាងចម្បងលើការបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។ ការស្រាវជ្រាវនៅឆ្នាំ២០០៩ របស់សកលវិទ្យាល័យកាលីហ្វ័រញ៉ានៅថ្ងៃ ឆ្នាំ២០០៩ លើការស្រាវជ្រាវរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាបានរកឃើញថា ៨៥,៥ ភាគរយនៃអ្នកឆ្លើយតបបានយល់ស្របនឹងប្រយោគដែលថា «វាពិតជាមានសារសំខាន់ក្នុងការស្វែងរកការពិតពីអ្វីដែលបានកើតឡើងក្នុងអំឡុងរយៈពេលប្រចាំខ្លួនក្រហម»។ ដូច្នោះគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងលើការបង្កើតបទពិសោធន៍ ប្រជាជនកម្ពុជាទុកជាឯកសារ និងវិភាគលើបទពិសោធន៍ទាំងនោះទាំងក្នុងអំឡុង និងក្រោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បង្កើតជាសាច់រឿងប្រវត្តិសាស្ត្ររបបខ្មែរក្រហម និងអំពើហិង្សា ដោយរួមបញ្ចូលទាំងគោលបំណងនិងការកើតឡើងនៃរបបនេះ ហើយធ្វើការអប់រំជនរងគ្រោះនិងយុវជនជំនាន់ក្រោយពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជានេះ។

មតិឆ្លើយតបទៅនឹងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានគោលដៅជួយដល់វិធានផ្លូវច្បាប់ ការទាមទារយុត្តិធម៌ និងការផ្សះផ្សាត្រូវតែចាប់ផ្តើមឡើងដោយត្រូវសួរថា តើប្រជាជនដែលបានរស់នៅជំនាន់នោះចង់បានអ្វី? ការស្រាវជ្រាវរបស់សកលវិទ្យាល័យកាលីហ្វ័រញ៉ានៅថ្ងៃ ឆ្នាំ២០០៩ បានកូសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញពីខ្លឹមសារសំខាន់ៗដែលត្រូវតែធ្វើការដោះស្រាយនៅក្នុងការបង្កើតជាគណៈកម្មការស្វែងរកការពិត ដើម្បីឲ្យគណៈកម្មការនេះធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងពីតម្រូវការរបស់សង្គមកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ។

ទីមួយ ការស្រាវជ្រាវបង្ហាញឲ្យឃើញថា ប្រជាជនកម្ពុជាពិតជាចង់ស្វែងរកការពិតពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម។ ទីពីរ ឥរិយាបថរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាមានចំពោះការរស់នៅជាមួយនឹងអតីតខ្មែរក្រហមបានកូសបញ្ជាក់ពីភាពសុំឲ្យនៃការផ្សះផ្សា និងការដាក់ទោស ដែលមាននៅក្នុងវប្បធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា។ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតភាគច្រើនពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើភាពសហការពីជនដែល ដូច្នោះហើយបានជាការយល់ដឹងពីឥរិយាបថរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាដែលមានចំពោះកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមថ្នាក់ក្រោមមានសារសំខាន់។ សរុបមក ការស្រាវជ្រាវនេះបានបង្ហាញថា ប្រជាជនកម្ពុជាចង់ឃើញជនដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះរបបខ្មែរក្រហមត្រូវបានកាត់ទោស ហើយអ្នកទាំងអស់នេះជឿថា យុត្តិធម៌គឺជាដំណើរការមួយស្តីពីការលាតត្រដាងការពិត។

ការស្រាវជ្រាវរបស់សកលវិទ្យាល័យកាលីហ្វ័រញ៉ានៅថ្ងៃ ឆ្នាំ២០០៩ កូសបញ្ជាក់ថា ប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើនចង់ដឹងពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម។ ៧០ ភាគរយក្នុងចំណោមអ្នកដែលរស់នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហមបានអះអាងថា អ្នកទាំងនេះចង់ដឹងបន្ថែមទៀតពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ហើយ៨០ ភាគរយក្នុងចំណោមអ្នកដែលមិនបានរស់នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហមក៏ចង់ដឹងពីរបបនេះដែរ។ បើទោះបីជាប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់បានរស់នៅ ឬមិនបានរស់នៅក្រោមរបប

លោកគ្រូឡើងដួលយោបល់អំពីវិធីសាស្ត្រប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ខ្មែរក្រហមចង់ស្វែងរកការពិតពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបនេះក៏ដោយ ក៏មានមនុស្សតិចជាង៥០ ភាគរយ មានឆន្ទៈចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សាសាធារណៈ និងការនិយាយរៀបរាប់ពីបទពិសោធន៍របស់ខ្លួនដែរ។

ទស្សនៈដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីការទទួលខុសត្រូវដោយប្រជាជនកម្ពុជា នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះបានកូសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញពីការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាចំពោះការកាត់ទោសជនដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះរបបខ្មែរក្រហម។ ទោះបីជា៩៤ ភាគរយនៃអ្នកដែលត្រូវបានស្រាវជ្រាវមតិ

ដោយការស្រាវជ្រាវរបស់សកលវិទ្យាល័យកាលីហ្វ័រញ៉ា នៅ ប៊ែរឡាំងបានបញ្ជាក់ថា អ្នកទាំងអស់ជាពុទ្ធសាសនិកក៏ដោយ ក៏ការ ស្ទាបស្ទង់មតិទាំងនេះមិនបានផ្ដោតទៅលើការដាក់ទោសដែលផ្អែក លើមូលដ្ឋានវប្បធម៌នោះទេ ។ ដូច្នេះការស្រាវជ្រាវរបស់ខ្លួនចាំបាច់ ត្រូវតែកំណត់ឲ្យបានច្បាស់លាស់ពីទម្រង់បែបបទនៃការដាក់ ទោសនេះ ។ លើសពីនេះទៅទៀត ទោះបីជាជនជាតិភាគតិចអ្វីស្នាម មានចំនួនតិចក៏ដោយ ក៏ទស្សនៈសាសនារបស់ក្រុមនេះត្រូវតែត្រូវ បានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងដំណើរការរបស់គណៈកម្មការស្វែងរកការ ពិត ជាពិសេសគឺនៅក្នុងតំបន់ដែលមានប្រជាជនចាមរស់នៅ ច្រើន ។

បើនិយាយពីការទទួលខុសត្រូវវិញ អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ ជាន់ខ្ពស់ខាងពុទ្ធសាសនាហ៊ិនយាន អៀន ហារីស បាន អះអាងថា ពុទ្ធសាសនិកកម្ពុជាបានយល់ស្របតាមខ្លឹមសារបឋមរបស់ព្រះពុទ្ធ ។ ខ្លឹមសារទាំងនេះគឺជាការកាន់កាប់លើវិធានការអន្តរជាតិ ដែលនៅ មានកម្រិតចំពោះតុលាការកាត់ទោស ដែលជាគោលដៅដើម្បី ធានាថា ការទទួលខុសត្រូវគោរពទៅតាមឥរិយាបថរបស់ពុទ្ធ សាសនាហ៊ិនយាន និងជាការផ្ដោតទៅលើការផ្សះផ្សា «ដែលត្រូវ បានយល់ថាជាការផ្សះផ្សារបស់ពិភពលោកស្របទៅតាមផ្លូវ ធម៌» ។

ព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនានៅកម្ពុជា បានផ្តល់សេចក្តីណែនាំ

បុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ចែកទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិត ដល់អ្នកភូមិនៅខេត្តព្រះវិហារ

បន្ថែមលើអត្ថន័យនៃការផ្សះផ្សាតាមលក្ខខណ្ឌវប្បធម៌ ។ ខុសហរណ៍ លោកបណ្ឌិត ឡៅ ម៉ុងហៃ អតីតនាយកប្រតិបត្តិនៃ វិទ្យាស្ថានខ្មែរដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបានកំណត់ការផ្សះផ្សាជាតិ ពីព្រោះវាមានទស្សនៈដូចគ្នានឹងទស្សនវិជ្ជារបស់ព្រះពុទ្ធដែរ ។ ការយកចិត្តទុកដាក់លើការរំសាយកំហឹងតាមផ្លូវព្រះពុទ្ធសាសនា គឺធ្វើឡើងដើម្បីលាងជម្រះចិត្តនិងកុំកូននោះតាមរយៈការធ្វើឲ្យ សតិអារម្មណ៍ស្ងប់ស្ងាត់ និងដើម្បីការពារចំណងមិត្តភាពរវាង មនុស្ស និងមនុស្សទាំងអស់ ។

ក្រុមអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់បានអះអាងថា ការ សុំទោសជាលក្ខណៈផ្ទុកជាតិ ដែលជាសកម្មភាពបង្ហាញការ ពិតជាផ្លូវការដែលត្រូវបានមើលឃើញដោយមេដឹកនាំសាសនា ហើយ ដែលមានព្រះមហាក្សត្រធ្វើជាគណៈអធិបតីនោះ «អាច ក្លាយជាការផ្ដោតលើដំណើរការផ្សះផ្សាជាតិជាមិត្តរូបបាន» ។ ការច្រានព្រឺពីធិរូបដូចជា ពិធីបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌអាចរៀបចំឡើងដើម្បី ប្តូរស្នូលដល់វិញ្ញាណក្នុងអ្នកដែលបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនៅ ក្រោមរបបខ្មែរក្រហមដើម្បីចាប់ផ្ដើមការកាន់ទុក្ខ ការព្យាបាល រួស និងដំណើរការផ្សះផ្សា ។ ការបំពេញទៅតាមតម្រូវការរបស់ បុគ្គល និងតម្រូវការរួមសម្រាប់ការកាន់ទុក្ខនេះ មិនមែនជាកិច្ចការ ងាយស្រួលនោះទេ ។ យ៉ាងណាមិញ វប្បធម៌កម្ពុជាក៏បានផ្តល់ ជាសេចក្តីណែនាំមួយចំនួនដែរ ។ ដូចគ្នានឹងពិធីបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតត្រូវតែផ្តល់ ឱកាសឲ្យបុគ្គលម្នាក់ៗ ធ្វើការចងចាំអ្នក ដែលបានស្លាប់ទៅហើយនោះ ដោយ បង្ហាញឲ្យឃើញពីសារសំខាន់ និងការ យល់ដឹងពីវប្បធម៌ ។ ចុងក្រោយបង្អស់ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតនឹងពឹង ផ្អែកលើការចូលរួមរបស់បុគ្គលនីមួយៗ ធ្វើដូច្នេះនឹងបង្កើតបរិយាកាសមួយដែល គ្មានការបែងចែករវាងជនដែល ជនរង គ្រោះ និងអ្នកកាន់ទុក្ខដែលអាចនឹងជួយ លើកតម្កើងការចងចាំ ការកាន់ទុក្ខ និង ការផ្សះផ្សាបានយ៉ាងល្អជាមិនខាន ។

មនុស្សមួយភាគធំដែលកំពុងរស់នៅជាមួយនឹងអតីត ខ្មែរក្រហមបានរំពឹងពីអារម្មណ៍ទ័ងសម្បូររបស់ខ្លួន ហើយជាច្រើន នាក់ទៀតមានបំណងចង់សន្សឹក ។ នេះគឺជាបញ្ហាវិករ ពីព្រោះ ថាមនុស្សដែលធ្លាប់ឆ្លងកាត់ការភ័យខ្លាចបញ្ហាជំងឺផ្លូវចិត្តអស់រយៈ ពេលយ៉ាងយូរ ហើយរងអំពើហិង្សាដោយផ្ទាល់អាចនៅតែចង់ចាំ សង្រ្គប់របស់ខ្លួន ហើយឆ្ងាយនឹងរងគ្រោះ និងទទួលឥទ្ធិពលពីការ បោកបញ្ឆោតផ្សេងៗ ។ បញ្ហាមួយទៀតគឺថា កម្មាភិបាលខ្មែរ ក្រហមថ្នាក់កណ្តាល និងថ្នាក់ក្រោមកំពុងតែរស់នៅជាមួយនឹងជន រងគ្រោះយ៉ាងដិតដល់ ។ តាមការស្រាវជ្រាវរបស់សកលវិទ្យា ល័យកាលីហ្វ័រញ៉ានៅប៊ែរឺន បានធ្វើការកត់សម្គាល់ថា អ្នកចូល រួមនៅក្នុងការស្រាវជ្រាវនេះ «អាចលើកលែងទោសអ្នកដែល ជាខ្មែរក្រហមបាន ប៉ុន្តែអ្នកទាំងនេះនៅតែមានអារម្មណ៍ទ័ងសម្បូរ នឹងមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ឬអំពើហិង្សា ដែលកើតមានជាទូទៅនៅ ក្នុងរបបនេះ» ។ បើពិចារណាពីឥរិយាបថរបស់ប្រទេសកម្ពុជាវិញ ការបង្កើតមានជាយន្តការដោះស្រាយកំហឹងដ៏សមរម្យមួយពិត ជាមានសារសំខាន់ ។ ការផ្សះផ្សា គឺជាការខិតខំប្រឹងប្រែងដែល ចេញពីបុគ្គលផ្ទាល់ ប៉ុន្តែប្រហែលជាប្រព័ន្ធដោះស្រាយដោះស្រាយ ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍របស់ប្រទេសកម្ពុជា អាចផ្តល់ឱកាស ឲ្យប្រជាជនកម្ពុជានិយាយពីរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួនទាំងក្នុងនាមជាជន រងគ្រោះ និងជនដែល ហើយអាចដោះស្រាយបញ្ហាពិរុទ្ធភាពនេះ បាន ។

បើទោះបីជាព័ត៌មានជាច្រើនស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ខ្មែរ ក្រហមត្រូវបានប្រមូលផ្តុំអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំដោយអង្គការ ផ្សេងៗគ្នាក៏ដោយ ក៏ព័ត៌មានស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មនេះមិនទាន់ត្រូវបាន ចងក្រង និងចែកចាយជូនដល់ប្រជាជនកម្ពុជាមួយភាគធំនៅ ឡើយទេ ។ ខុសហរណ៍ លិខិតលើកលែងព្យាបាលសិរ្សបានទាញ យកសក្ខីកម្មពីមនុស្សរាប់លាននាក់ ប៉ុន្តែព័ត៌មានទាំងនោះមិនត្រូវ បានផ្សាយជាសាធារណៈទេ ។ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតអាច វិភាគ និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាំងនេះដោយធ្វើការទាក់ទាញ ប្រជាជនកម្ពុជាចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការនេះបាន ។

មកដល់ពេលនេះ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតអាចពឹង ផ្អែកលើបទពិសោធន៍របស់រដ្ឋាភិបាលប្រទេសស៊ុយអែត ។ ដោយ

ព្រួយបារម្ភខ្លាចថា យុវជនស៊ុយអែតមានការយល់ដឹងតិចតួចពី ការសម្លាប់រង្គាល ដោយមានការឡើងឆ្ងល់នឹងការកើតឡើងនៃ អំពើនេះ និងបារម្ភពីការកើនឡើងនៃការយោសនាតាមសាលា រៀនរបស់ក្រុមមូលធននិយម រដ្ឋសភាប្រទេសស៊ុយអែតបាន បង្កើតគម្រោងប្រវត្តិសាស្ត្ររស់ ។ គម្រោងនេះមានគោលបំណង និយាយពីរឿងរ៉ាវនៃការសម្លាប់រង្គាល តាមវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗ រួមមានការប្រមូលផ្តុំធនធានព័ត៌មានសម្រាប់សាលារៀន ខ្សែភាព យន្ត សិក្សាសាលា និងការប្រកុំកម្រិតជាដើម ។ គម្រោងនេះចាប់ ផ្តើមឡើងនៅក្នុងការដៃគូភាពអន្តរជាតិទៅទីក្រុងស្តុកហូម ប្រទេសស៊ុយអែត ដែលមានការប្រជុំសិក្សាសាលាអន្តរជាតិ ចំនួនបួន ដែលធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងបង្កើតវេទិកា «ប្រជុំមួយ ដើម្បីផ្តល់ឱកាសដល់អ្នកមានចំណេះដឹង គំនិត និងទស្សនៈរវាងអ្នកស្រាវ ជ្រាវជាន់ខ្ពស់ អ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេច និង អ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធ» ។ មុន ពេលសិក្សាសាលាលើកទីមួយចាប់ផ្តើម រដ្ឋាភិបាលស៊ុយអែតបាន បោះពុម្ពសៀវភៅមួយក្បាលដែលមានចំណងជើងថា «ប្រាប់កូន របស់អ្នក» ដែលធ្វើការនិយាយពីការសម្លាប់រង្គាលនៅសហគមន៍

លោកក្រូ ច័ប សៀកឡេង ឡើងផ្តល់យោបល់អំពីវិធីសាស្ត្របង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

អីរ៉ូប ។ សៀវភៅ២៥០ម្ភ្យប្រមាណមួយលានពីរសែនក្បាលដែល
 បកប្រែជាភាសា ហ្វាំងឡង់ អារ៉ាប់ ទួតី ស៊ីប្រូស្យែន អង់គ្លេស
 អេស្ប៉ាញ និងពីស៊ីន ត្រូវបានចែកជូនកូនសិស្សសាលារបស់
 គ្រួសារជនជាតិស៊ីយែអែតគ្រប់ៗគ្នា ។ ក្រោយពេលដែលសិក្សា
 សាលានេះបានបញ្ចប់ទៅ រដ្ឋាភិបាលស៊ីយែអែតបានបោះពុម្ព
 សៀវភៅមួយក្បាលទៀតដែលមានចំណងជើងថា បន្ទាប់ពីពាក្យ
 «មិនកើតឡើងម្តងទៀត» ដែលសៀវភៅនេះធ្វើការតូសបង្ហាញ
 ពីការស្រាវជ្រាវរបស់សិក្សាសាលា រួមជាមួយនឹងបទសម្ភាសន៍
 ជាមួយអ្នកចូលរួមមួយចំនួនទៀត ។ ពិតណាស់ គម្រោងស្តីពីការ
 លើកកម្ពស់ ការយល់ដឹងស្រដៀងគ្នានៅប្រទេសកម្ពុជា អាចនឹង
 ចាំបាច់ត្រូវតែបំពេញទៅតាមបរិបទវប្បធម៌របស់កម្ពុជា ប៉ុន្តែ
 វិធីសាស្ត្រសម្រេចនូវជោគជ័យច្រើនបែបនេះអាចនឹងផ្តល់នូវគំរូដ៏
 ល្អសម្រាប់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតរបស់កម្ពុជាបាន ។

ការស្នើសុំ

ការស្នើសុំបច្ចុប្បន្ននេះដើម្បីបង្កើតគម្រោងមួយដែល
 នឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការ ដោយការប្រមូលយកសក្ខីកម្មពីប្រជាជន
 កម្ពុជាស្តីពីបទពិសោធន៍របស់គាត់កាលពីរបបខ្មែរក្រហម តាម
 រយៈវគ្គបណ្តុះបណ្តាលដល់គ្រូបង្រៀននៅតាមសហគមន៍ និងការ
 សហការពីសំណាក់ព្រះសង្ឃ ឬអ្នកកាន់សាសនាអ៊ីស្លាម ។ កិច្ច
 ប្រឹងប្រែងនេះនឹងធ្វើការវិវឌ្ឍក្នុងរយៈពេលពីបីឆ្នាំខាងមុខទៅប្រាំ
 ឆ្នាំទៀត ដើម្បីបញ្ចូលសក្ខីកម្មសំខាន់ៗជាច្រើន ជាថ្នាក់ជាតិ និង
 ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងសំណួរពីការកើតឡើងនៃរបបខ្មែរក្រហមនិង
 ឥទ្ធិពលរបស់របបនេះមកលើប្រទេសកម្ពុជា ។

គ្រូបង្រៀនអាចនឹងត្រូវបានចាត់តាំងឱ្យធ្វើបទសម្ភាសន៍ ចង
 ក្រងព័ត៌មាន ហើយដឹកនាំការអប់រំ ។ គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រ
 កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលកំពុងដំណើរការនៅមជ្ឈមណ្ឌល
 ឯកសារកម្ពុជាសហការជាមួយក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា
 ព្យាយាមផ្លាស់ប្តូរនិន្នាការ ដែលជៀសវាងមិនបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រ
 ខ្មែរក្រហមនៅតាមសាលារៀនឱ្យបានទូលំទូលាយ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ
 សិស្សសាលាគ្រប់វ័យទាំងអស់មិនបានទទួលការអប់រំជាផ្លូវការឱ្យ
 បានទូលំទូលាយស្តីពីរបបនេះទេ ដោយសារតែការផ្តោតទៅលើ
 សារសំខាន់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យទំនើប និងព្រឹត្តិការណ៍ដែល

កើតមានឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។
 ក្រោយពីការរៀបរៀងជាសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជា
 ធិបតេយ្យ និង សៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀន មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ
 កម្ពុជាសហការជាមួយក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានផ្តល់វគ្គ
 បណ្តុះបណ្តាលដល់គ្រូបង្រៀនទាំងបីកម្រិត ហើយដាក់បញ្ចូល
 សៀវភៅទាំងនេះជាឯកសារគោលចូលទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សានេះ
 ដើម្បីបង្រៀននៅតាមវិទ្យាល័យ និងមហាវិទ្យាល័យទូទាំងប្រទេស
 កម្ពុជា ។ គ្រូបង្រៀនទាំងអស់នេះជាអ្នកដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការ
 ពង្រីកសកម្មភាពអប់រំដែលចាប់ផ្តើមចេញពីការបង្រៀនសិស្ស
 តាមសាលារៀន ឈានទៅដល់ការអប់រំតាមសហគមន៍ផ្សេងៗ ដើម្បី
 ចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រនេះ ។ ការពង្រីកសកម្មភាពអប់រំរបស់គ្រូ
 បង្រៀន ទាំងអស់នេះអាចធ្វើទៅបាន ដោយសារតែលោកគ្រូ-
 អ្នកគ្រូទទួលបានសេចក្តីគោរពរាប់អានពីអ្នកក្នុងសហគមន៍
 របស់ខ្លួន និងដោយសារតែចំណេះដឹងដែលទទួលបានពីវគ្គបណ្តុះ
 បណ្តាល ។

សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនេះគឺជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីអប់រំ
 ដែលផ្តល់ជូនអ្នកដែលកើតក្រោយរបបខ្មែរក្រហម ។ ថ្មីៗនេះ
 មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡាបាន
 កំពុងដាក់តាំងពាក្យស្លោកប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅ
 តាមសាលារៀនក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង
 របស់សិស្សនិង គ្រូបង្រៀនអំពីប្រល័យពូជសាសន៍ និងដើម្បី
 រារាំងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិត
 របស់ប្រទេសកម្ពុជាអាចនឹងបង្កើតជាភ្នាក់ងារប្រឹងប្រែងទាំងនេះបាន ។

នៅក្នុងប្រទេសដែលពោរពេញទៅដោយអ្នកកាន់
 ពុទ្ធសាសនា ព្រះសង្ឃគឺជាប្រភពផ្តល់ ដំបូន្មាន និងបញ្ហាដែល
 ទទួលបានការគោរពដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។ បើទោះបីជាបារាំងបានបង្កើត
 ប្រព័ន្ធច្បាប់លោកខាងលិចក៏ដោយ ក៏គំរូដោះស្រាយជម្លោះក្នុង
 ស្រុករបស់ប្រទេសកម្ពុជានៅតែបន្តថិតថេររហូតមក ។ ដូចគ្នានឹង
 ប្រព័ន្ធដោះស្រាយជម្លោះផ្សេងទៀតទំនាក់ទំនងរវាងភាគីទាំងអស់
 ពិតជាមានសារសំខាន់ ។ បន្ថែមលើនេះ ជាធម្មតាប្រជាជនកម្ពុជា
 «បានចាត់ទុកជម្លោះមួយជាកត្តាដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ចំណង
 មិត្តភាពយូរអង្វែងរបស់ខ្លួន» ។ ជាមួយគ្នានេះ សមាសធាតុផ្នែក

សាសនាបានដើរតួជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងកំរុំដោះស្រាយជម្លោះ ។ ព្រះសង្ឃនៅតែបន្តទទួលបានការគោរពនិងកោតសរសើរ ហើយអាចនឹងត្រូវបានចាត់ទុកជាភាគីទីបី ដែលចូលរួមនៅក្នុងទម្រង់ដោះស្រាយជម្លោះតាមបែបប្រពៃណី ។ ដូច្នេះ ព្រះសង្ឃក៏ជាបុគ្គលដែលស័ក្តិសមធ្វើជាអ្នកបង្កើតវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយជម្លោះបន្ថែមលើវិធីសាស្ត្រដែលមាននៅតាមភូមិ ហើយធ្វើការពិភាក្សាពីការដាក់ទោសដែលមានលក្ខណៈស្របទៅតាមព្រះពុទ្ធសាសនាហ៊ានយាន ។ ជាមួយគ្នានេះ មេដឹកនាំរបស់ជនជាតិភាគតិចចាមក្នុងតៃចូលរួមនៅក្នុងការរៀបចំគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតរបស់កម្ពុជានេះដែរ ។

គម្រោងនេះនឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការឡើងជាក្រុមការងារក្រុបត្រៀមដែលទទួលបានវត្តមានបណ្តាលពីមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាសហការជាមួយក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡាតាមរយៈគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ក្រុបត្រៀមទាំងអស់នេះនឹងត្រូវបានជ្រើសរើសពីវិទ្យាល័យ ថ្នាក់ឃុំ ស្រុក និងជាតិ ដើម្បីធ្វើការធ្វើជាតំណាងមានលក្ខណៈធំទូលាយ ហើយចុះធ្វើការងារគ្រប់គំបន់ទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅក្នុង

ចំណោមក្រុបត្រៀមចំនួន៣៥០០នាក់ នឹងមានការជ្រើស២០០នាក់ដែលនឹងចូលរួមនៅក្នុងគម្រោងនេះនឹងមានការជ្រើសតាំងគណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិក្នុងមួយ ដើម្បីជួយរៀបចំ និងដឹកនាំក្រុមក្រុបត្រៀមទាំងអស់ ។ គណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិនេះមានសមាជិកចាប់ពីប្រាំទៅប្រាំពីរនាក់ ដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ដោយផ្អែកលើចំណាប់អារម្មណ៍ និងសកម្មភាពរបស់ក្រុបត្រៀមទាំងនោះនៅក្នុងកំរុំវត្តមានបណ្តាលការអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដើម្បីធានាថាក្រុបត្រៀមទាំងអស់នេះមាននូវមោះមុតក្នុងការចងក្រង និងបង្រៀមប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ។ សម្រាប់ក្រុមការងារក្រុបត្រៀមក្រុមធីវិញនឹងត្រូវទទួលបានការផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងដើម្បីធានា ថាក្រុមការងារ នេះដើរតួជាអ្នកតំណាងឱ្យតំបន់ ភូមិសាស្ត្រ យេនឌ័រ ជាតិពន្ធុ សាសនា បទពិសោធន៍បង្រៀម និងប្រជាសាស្ត្រផ្សេងៗ ។ គណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិនៃក្រុមការងារនេះនឹងធ្វើការដោយស្ម័គ្រចិត្ត ហើយកិច្ចការរបស់គណៈកម្មាធិការនេះគឺរក្សាទំនាក់ទំនងជាចំហរជាមួយក្រុបត្រៀមទាំងអស់ដោយរៀបចំជាគម្រោងកំណត់ពេលវេលាសម្រាប់ការចងក្រងព័ត៌មាន និងរៀប

ក្រុបត្រៀមថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ខេត្ត ពិភាក្សាពីការបង្រៀមប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ចំការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំ ។

ដំណើរការចាប់ផ្តើមរបស់គម្រោងនេះ និងការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំជាលើកដំបូងនឹងនាំយកមេដឹកនាំសាសនាមកពីគ្រប់តំបន់និងគ្រប់គ្រឿងចំនួន២០០ នាក់ទៀតមកចូលរួមពិភាក្សា និងទទួលយកវគ្គបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់ជំនាញផ្សេងៗបន្ថែមទៀតនៅក្នុងកំឡុងពេលបំពេញការងារ ។ ជាទាហរណ៍ គ្រូបង្រៀននឹងទទួលបានវគ្គបណ្តុះបណ្តាលពីអ្នកជំនាញទាក់ទងនឹងបញ្ហាដូរចិត្ត និងសន្តិម វិធីសាស្ត្រធ្វើបទសម្ភាសន៍ និងវិធីសាស្ត្រជួយសម្រួលដល់ការពិភាក្សាជាក្រុម ។ ក្នុងរយៈពេលពេញមួយឆ្នាំ គ្រូបង្រៀនទាំងអស់នឹងធ្វើការជាមួយនឹងប្រជាជនក្នុងសហគមន៍របស់ខ្លួនដើម្បីកត់ត្រា និងចងក្រងសក្ខីកម្មរបស់ប្រជាជនស្តីពីការកើតច្បាប់ ការដួលរលំរបស់របបខ្មែរក្រហម និងលទ្ធផលបន្ទាប់ពីរបបនេះរលត់ដុតទៅ ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ព្រះសង្ឃនឹងបង្កើតវិធីសាស្ត្រសម្រាប់ការផ្សះផ្សា ។

គោលដៅដ៏មានឥទ្ធិពលនេះនឹងត្រូវធ្វើឡើងដើម្បីបង្កើតជារឿងរ៉ាវមួយស្តីពីរយៈពេលដ៏សំខាន់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ។ ការស្វែងរករឿងរ៉ាវនេះនឹងក្លាយជាដំណើរដំបូងក្នុងការបង្កើតបរិយាកាសដែលឆ្ពោះទៅរកការផ្សះផ្សាសន្តិម ។ ដំណើរការនេះអាចចាប់ផ្តើមដោយធ្វើយ៉ាងណាឲ្យប្រជាជននៅតាមសហគមន៍ចូលរួមរៀបរាប់ពីរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន ដែលផ្តោតទៅលើកត្តាការកើតឡើងឥទ្ធិពលអាក្រក់របស់របបខ្មែរក្រហមដែលមានពេលបច្ចុប្បន្ន និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងជនដៃដល់ និងជនរងគ្រោះ ។ ដំណើរការនេះត្រូវតែធ្វើការយកចិត្តទុកដាក់លើរឿងរ៉ាវនៅតាមថ្នាក់ភូមិ និងទម្រង់ដើមនៃយុត្តិធម៌តាមរយៈការផ្សះផ្សាតាមដូរច្បាប់ និងការអប់រំដែលជួយលើកកម្ពស់សាមគ្គីភាព ។

សក្ខីកម្មរបស់អតីត «ខ្មែរក្រហម» ពិតជាមានសារសំខាន់ពីព្រោះបុគ្គលទាំងអស់នេះមានការយល់ដឹងច្រើនពីទស្សនវិជ្ជារបស់ខ្មែរក្រហម រចនាសម្ព័ន្ធ និងភ្នាក់ងាររបស់របបនេះ និងខ្សែសង្វាក់នៃការបញ្ជា ។ រឿងរ៉ាវដែលទទួលបានពីកម្មាភិបាលថ្នាក់ទាបនិងជនរងគ្រោះស្តីពីការចូលរួមរបស់ប្រជាជននឹងជួយបង្កើតជាការយល់ដឹងមួយស្តីពីកត្តាដែលនាំឲ្យមានទម្រង់កម្មកើតឡើង ។ ជាមួយគ្នានេះ អតីតជនដៃដល់ក៏អាចសហការជាមួយនឹងគ្រូ

បង្រៀន និងព្រះសង្ឃនៅក្នុងសហគមន៍របស់ខ្លួន ដើម្បីចែករំលែករឿងរ៉ាវនិងបទពិសោធន៍របស់ខ្លួនជាមួយនឹងគម្រោងគណៈកម្មការស្វែងរកការពិត ដើម្បីជំរុញឲ្យមានការចូលរួមការនៃគ្រូបង្រៀនពីសំណាក់អតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមផ្សេងទៀត ។ ការទាក់ទាញឲ្យអតីតជនដៃដល់ធ្វើសហការនៅក្នុងគម្រោងនេះអាចនឹងប្រឈមមុខជាមួយបញ្ហាដ៏ធំមួយទាក់ទងនឹងដំណើរការចូលរួមពិភាក្សានេះពីព្រោះថាការបែងចែកដាច់ដោយឡែកថា នរណាជាជនរងគ្រោះនិងជនដៃដល់នៅតែមិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់នៅឡើយទេ ។

ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំនឹងប្រារព្ធឡើងដោយមានការចូលរួមពីគ្រូបង្រៀនទាំងអស់ ដើម្បីបូកសរុបព័ត៌មានដែលប្រមូលបានពេញមួយឆ្នាំ ។ សម្រាប់អ្នកចូលរួមដែលចង់ចែករំលែកបទពិសោធន៍របស់ខ្លួននោះ ទិន្នន័យដែលទទួលបានពីបទពិសោធន៍ទាំងអស់នេះអាចត្រូវបានរៀបចំបោះពុម្ពជាសាច់រឿងមួយដែលនឹងត្រូវបានគ្រូបង្រៀនដោយគណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិគ្រូបង្រៀន អ្នកជំនាញរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានិងអ្នកដឹកនាំផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាផ្សេងទៀត ដើម្បីបង្កើតជាសាច់រឿងមួយដែលទទួលបានព័ត៌មានពីប្រជាជនទូទាំងប្រទេសស្តីពីព្រឹត្តិការណ៍ទាំងអស់ដែលកើតមានកាលពីអតីតកាល ។ ដើម្បីឲ្យគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតដំណើរការទៅបាន ក្រុមអាជ្ញាធរឯករាជ្យមួយត្រូវតែទទួលបានអំណាចក្នុងការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវដែលឆ្លើយតបនឹងសំណួរដែលទាក់ទងនឹងកត្តាជំរុញឲ្យមានការកើតឡើងនៃរបបនេះ និងបទពិសោធន៍ដែលកើតឡើងជាទូទៅ ។ ការបោះពុម្ពដែលជាលទ្ធផលនៃដំណើរការនេះនឹងត្រូវយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីជួយផ្សព្វផ្សាយនៃរូបបន្ថែមដល់ការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅតាមវិទ្យាល័យនិងមហាវិទ្យាល័យ តាមរយៈគម្រោងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ហើយការបោះពុម្ពទាំងនេះនឹងត្រូវចែកជូនដល់សាធារណជនទូទៅដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងពីប្រវត្តិសាស្ត្រនេះ ។ ក្រោយមកទៀត ព្រឹត្តិការណ៍ពិភាក្សាព័ត៌មានបែបនេះអាចនឹងធ្វើឡើងនៅតាមថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់ជាតិដើម្បីប្រមូលផ្តុំទិន្នន័យ និងផ្សព្វផ្សាយការស្រាវជ្រាវកាន់តែទូលំទូលាយ ។

បន្ថែមលើការចងក្រងសក្ខីកម្មតាមរយៈបទសម្ភាសន៍

និងការសរសេររឿងរ៉ាវរបស់ជនរងគ្រោះទាំងអស់នៅក្នុងរបប
ខ្មែរក្រហម និងអ្នកដែលកើតក្រោយរបបនេះ គ្រូបង្រៀននៅ
តាមភូមិ និងទីរួមស្រុកទាំងអស់អាចនឹងទទួលបានការណែនាំឲ្យរៀប
ចំជាវេទិកាពិភាក្សាក្នុងសហគមន៍ ។ ប្រជាជននៅក្នុងសហគមន៍
ទាំងអស់នឹងមិនត្រូវបានបង្ខំឲ្យចូលរួមនៅក្នុងវេទិកាពិភាក្សា
នេះទេ ។ ព្រឹត្តិការណ៍ពិភាក្សានេះនឹងផ្តល់ជាឱកាសចែករំលែក
និងសន្ទនាពីបញ្ហាកាលពីសម័យខ្មែរក្រហមដែលនឹងជួយសម្រួល
ដោយគ្រូបង្រៀនម្នាក់ ។ មេដឹកនាំខាងសាសនាក្នុងសហគមន៍ក៏ត្រូវ
តែចូលរួមនៅក្នុងវេទិកាពិភាក្សានេះដែរដោយសារតែមេដឹកនាំ
ទាំងនេះអាចទាញយកភាពជឿជាក់ពីអ្នកភូមិ និងបទពិសោធន៍
របស់មេដឹកនាំទាំងនេះក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសីលធម៌ និង
បញ្ហាផ្លូវចិត្ត ។ បន្ថែមលើការរៀបរាប់រឿងរ៉ាវជាសាធារណៈ
ទម្រង់នៃការបង្ហាញឲ្យឃើញពីអារម្មណ៍របស់បុគ្គលតាមទំនៀម
ទម្លាប់ប្រពៃណី ដូចជាតាមរយៈតន្ត្រី ឬកំណាព្យអាចនឹងត្រូវបាន
ប្រើប្រាស់ចេញពីការដួចផ្តើមឡើងពីសំណាក់អ្នកភូមិ ។ វេទិកា
ពិភាក្សាទាំងអស់នេះនឹងធ្វើឲ្យគម្រោងនេះមានលក្ខណៈខុសប្លែកពី
ការចងក្រងសក្ខីកម្មខាងលើ ។

វេទិកាពិភាក្សាអាចនឹងប្រើប្រាស់ទម្រង់បែបបទស្រដៀង
គ្នាដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ ដូចជាថ្ងៃចងកំហឹង
ជាដើម ។ ចាប់តាំងពីទសវត្សរ៍៧០ មក មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ
កម្ពុជានឹងលើកកម្ពស់ការចងចាំពីរបបខ្មែរក្រហមដោយជំរុញឲ្យ
មន្ទីរពេទ្យ សាលារៀន និងរោងចក្រនានាធ្វើបង្ហាញ ឬផ្សព្វផ្សាយភាព
ស្តីអំពីការប្រឆាំងនឹងរបបខ្មែរក្រហម ដើម្បីយកមកប្រើប្រាស់
នៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាសាធារណៈនិងព្រឹត្តិការណ៍រំពួកផ្សេងៗ ។
ការជួបជុំពិភាក្សានៅក្នុងទីវាចនកំហឹងដែលតែងតែប្រារព្ធធ្វើនៅ
តាមទីកន្លែងវប្បធម៌សំខាន់ៗ អ្នកចូលរួមត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឲ្យ
ចូលរួម និងចែករំលែករឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន ។ សកម្មភាពរបស់បុគ្គល
ទាំងអស់នេះមានគុណភាពជាមួយ «ការសរសេររឿងរ៉ាវជាផ្លូវ
ការមួយដែលសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើសារសំខាន់នៃការធ្វើឲ្យអារម្មណ៍
ផ្លូវចិត្តស្ងប់ និងការផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើការប្រឆាំងនឹងការ
បំភ្លេចដែលកត្តាទាំងនេះពិតជាមានសារសំខាន់ក្នុងការកសាងជាតិ
ឡើងវិញ» ។ ដូចគ្នាដែរ វេទិកាពិភាក្សានៅតាមសហគមន៍ត្រូវតែ

ធ្វើការពង្រឹងគោលដៅពីរខាងលើនេះ ហើយធ្វើយ៉ាងណាផ្តល់នូវ
ទឹកនៃនិមួយដែលអ្នកចូលរួមមានអារម្មណ៍ឆ្ងាយស្រួលក្នុងការ
បង្ហាញពីកំហឹង និងការឈឺចាប់របស់ខ្លួន ។

ស្របពេលដែលគ្រូបង្រៀននឹងក្លាយជាអ្នកដើរតួ និង
អ្នករៀបចំដ៏សំខាន់នៅក្នុងការអនុវត្តស្វែងរកការពិតនេះ ទាំងរាជ
រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានឹងផ្តល់នូវធន
ធាន និងបទពិសោធន៍សំខាន់ៗជាច្រើនដល់ដំណើរការនេះ ។ រាជរដ្ឋា
ភិបាលអាចនឹងផ្តល់អំណាច និងភាពត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ក៏ដូច
ជាធ្វើឲ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ពីសារព័ត៌មានទៅលើដំណើរការ
នេះ ។ បន្ថែមលើនេះ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលបានចូលរួមនៅក្នុងការ
រៀបចំព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗដូចជា ពិធីរំពួកទីវាចនកំហឹងនៅថ្ងៃ
ទី២០ ខែឧសភា និងថ្ងៃទី៧ ខែមករា ក៏អាចចែករំលែកនូវទេព
កោសល្យនិងចំណេះដឹងផ្សេងៗរបស់ខ្លួនបានដែរ ។ រាជរដ្ឋាភិបាល
ក៏អាចផ្តល់ជាធនធានមិនមែនជាបរិក្ខារដូចជា ទឹកនៃនិមួយ ការ
ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានជាផ្លូវការ និងការគាំទ្រជាសាធារណៈជាដើម ។
មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានឹងផ្តល់នូវបទពិសោធន៍ស្តីពីការចង
ក្រងរឿងរ៉ាវរបស់ប្រជាជនក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍កន្លងទៅ
នេះ ហើយអាចនឹងផ្តល់ជាសេចក្តីណែនាំបច្ចេកទេសសម្រាប់ការ
បោះពុម្ព ។ ទាំងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ
កម្ពុជានឹងដើរតួនាទីយ៉ាងចម្បងនៅក្នុងការដំណើរការគណៈកម្មការ
នេះ ប៉ុន្តែខណៈពេលដែលគណៈកម្មការនេះកំពុងបន្តដំណើរការ
គណៈកម្មាធិការប្រឹក្សាដែលដំណើររយៈពេលយូរ ក៏អាចនឹងត្រូវ
បានជ្រើសតាំងឡើងដែលមានអ្នកតំណាងពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងអតីតសមាជិកគណៈកម្មការដែល
មកពីគណៈកម្មការស្វែងរកការពិតផ្សេងទៀត ។

ស្របពេលដែលគម្រោងនេះដំណើរការដល់ដំណាក់កាល
បោះពុម្ពជាសៀវភៅ ហើយព្រឹត្តិការណ៍របស់គម្រោងនេះត្រូវ
បានរៀបចំឡើងលើសពីថ្នាក់សហគមន៍នីមួយៗនោះ សិស្សវិទ្យា
ល័យ និងនិស្សិតមហាវិទ្យាល័យក៏ដើរតួនៅក្នុងដំណើរការនេះ
ដែរ ។ ដោយដើរតួនាទីជាអ្នកពង្រីកការអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ
កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងថ្នាក់រៀន សិស្សនិស្សិតទាំងអស់
នេះអាចធ្វើការស្ម័គ្រចិត្តជួយប្រមូល រៀបចំ និងបោះពុម្ពឯក

សារបន្ទាប់បន្សំផ្សេងៗ ។ ការធ្វើដូច្នោះមិនមែនត្រឹមតែធ្វើឲ្យមាន ការចូលរួមពីសំណាក់យុវជនជំនាន់ក្រោយ និងជួយសម្រេច គោលដៅរាជរដ្ឋាភិបាលសហវិបាកយោបល់តែប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំង ជួយធ្វើឲ្យមានការចំណាយថវិកាតិចទៅលើការចងក្រងឯកសារ ថ្មីៗទៀតផង ។ សិស្សមហាវិទ្យាល័យអាចជួយក្រុមការងារក្រុម បង្រៀននៅក្នុងការចងក្រង សក្ខីកម្មរបស់អ្នកមានឋានៈខ្ពស់ និង ចូលរួមនៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ ឬពិធីផ្សេងៗ ដើម្បីឱ្យអបអរសាទរ ចំពោះដំណើរការឆ្ពោះទៅមុខរបស់គម្រោងគណៈកម្មការស្វែងរក ការពិភពនេះ ។

ការវិភាគលើវិធានសម្ព័ន្ធ និងសេចក្តីណែនាំដល់គម្រោងនេះ

កុំដែលបានស្នើឡើងខាងលើនេះមានផលវិជ្ជមានច្រើន ក្នុងការស្វែងយល់ពីអតីតកាលរបស់កម្ពុជា ។ ទីមួយ ដំណើរការ ខាងលើនេះមានលក្ខណៈក្រៅផ្លូវការ ហើយមានផលប៉ះពាល់តិច តួចណាស់លើជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា និងនយោ បាយជាតិ ។ ការចូលរួមរបស់មនុស្សគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់គឺដើម្បីចេញ ពីការស្ម័គ្រចិត្ត ។ លើសពីនេះទៅទៀត គណៈកម្មការស្វែងរកការ ពិភពនេះគឺជួយបំពេញកិច្ចការបន្ថែមរបស់តុលាការកាត់ទោសមេ ដឹកនាំខ្មែរក្រហម និងដោយសារតែវិធានសម្ព័ន្ធ ដែលប្រើប្រាស់ ថវិកាតិចតួចរបស់ខ្លួន គណៈកម្មការស្វែងរកការពិភពនេះអាចបន្តកិច្ច ការរបស់ខ្លួនបានរយៈពេលយ៉ាងយូរបំផុត ។ ខុសពីតុលាការដែល យល់ថាការស្វែងរកទោសកំហុស និងភាពស្អាតស្អំរបស់ជនជាប់

ចោទគឺជាគោលដៅចម្បងនោះ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិភពនេះ បានធ្វើឲ្យមនុស្សជាច្រើននាក់អាចចូលរួម និងធ្វើឲ្យបទពិសោធន៍ របស់អ្នកទាំងនេះត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ ។ ដូចការរៀប រាប់ខាងលើ គោលការណ៍របស់ពុទ្ធសាសនិកធ្វើការកាន់ទ្រទ្រង់ ដែលថា គម្រោងគណៈកម្មការស្វែងរកការពិភពនេះជួយបំពេញ កិច្ចការបន្ថែមរបស់តុលាការ ។ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិភព មាន លក្ខណៈដូចនឹងយុត្តិធម៌តាមរយៈការផ្សះផ្សាតាមផ្លូវច្បាប់ដែរ ប៉ុន្តែមិនដូចគ្នានឹងវិធានការផ្តន្ទាទោសដែលសម្រេចបានតាម រយៈការកាត់ទោសនោះទេ ។ នៅក្នុងពុទ្ធសាសនាហឺនយាន ការ ទទួលស្គាល់ពីកំហុស និងការកំណត់គោលដៅល្អសម្រាប់អនាគតគឺ ជាសមាសធាតុដ៏សំខាន់នៅក្នុងការចៀសវាងការប្រព្រឹត្តិអំពើ ហិង្សា ។ ដូច្នោះ វេទិកាពិភាក្សា និងការធ្វើសក្ខីភាពគឺជាមាតិកាមួយ ដែលធ្វើឲ្យមានការទទួលស្គាល់ និងបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការ ផ្សះផ្សា ។

អត្ថប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់បំផុតមួយនៃកម្មវិធីរបស់គណៈកម្មការ ស្វែងរកការពិភពនេះគឺថា វាចាប់ផ្តើមដំណើរការឡើងទៅតាម សហគមន៍ ។ លក្ខណៈប្រែប្រួលក្នុងតំបន់អាចត្រូវបានក្តោបក្តាប់ បានតាមរយៈដំណើរការចេញពីថ្នាក់មូលដ្ឋានបែបនេះ ហើយការ ចូលរួមពីពិភពក្នុងនឹងអាចកើតមានឡើងវិញប្រជាជននៃកម្ពុជា ពីថ្នាក់ទាបមិនមែនត្រឹមតែថ្នាក់ជាតិប៉ុណ្ណោះទេ ។ ការធ្វើដំណើរ ទៅសួរសុខទុក្ខនិងការអប់រំនៅតាមភូមិនឹងត្រូវធ្វើឡើងក្នុងឥរិយាបថ

អ្នកក្រុម ម៉ូ ម៉េក ឡើងដល់យោបល់អំពីវិធានសម្ព័ន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ប្រកបដោយការយល់ដឹងពីការប្រាស្រ័យ ទាក់ទង នៅក្នុងភូមិដែលទាក់ទាញអ្នកភូមិឲ្យ ចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សាជាសាធារណៈ និង ការសួរសុខទុក្ខតាមផ្ទះរបស់ខ្លួនទៅវិញទៅមក ។ ខណៈពេលដែលព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះត្រូវ បានរៀបចំឡើងនៅតាមថ្នាក់ខ្ពស់ ហើយទិន្នន័យ ត្រូវបានវិភាគដើម្បីស្រាវជ្រាវពីសាច់រឿងពី អតីតកាលមួយនោះ មេរៀនដកស្រង់ចេញពី អតីតកាល និងអនាគតទាំងអស់នេះនឹងក្លាយជា ផ្នែកមួយនៃការយល់ដឹងរបស់ប្រទេសជាតិ ។ មនុស្សគ្រប់ជំនាន់ទាំងអស់អាចចូលរួមនៅក្នុង

ដំណើរការនេះ តាមរយៈការផ្តល់ជាការរៀបរាប់រឿងរ៉ាវរដ្ឋាភិបាលខ្លួន ឬចូលរួមនៅក្នុងវេទិកាពិភាក្សា ។ តាមរយៈការពង្រីកពេលវេលា ដែលធ្វើឲ្យមានការចែករំលែកបទពិសោធន៍ ពាក្យថា «ជនរងគ្រោះ» និង «ជនដែល» អាចនឹងត្រូវបានយល់ក្នុងន័យផ្សេងៗ យោងតាម អត្ថបទរបស់លោក នូរ៉ាហ្គ ពាក្យទាំងពីរខាងលើនេះអាចក្លាយ ជាលក្ខខណ្ឌបណ្តោះអាសន្នដែលបុគ្គលម្នាក់អាចក្លាយជាសមាជិក ណាមួយនៃក្រុមទាំងពីរនេះ ។ ជនរងគ្រោះនៅក្នុងអំឡុងរបប កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យប្រហែលជាបានសម្លាប់មនុស្សដើម្បីសិនសឹក ប៉ុន្តែតាមរយៈការបង្កើតឲ្យមានឱកាសសម្រាប់ចែករំលែកបទ ពិសោធន៍ខុសប្លែកគ្នាទាំងនេះក៏ត្រូវបានលាតត្រដាង ។

នៅក្នុងបរិបទជាច្រើនបែប ការស្វែងរកការពិត និងការ បង្កើតជារឿងប្រវត្តិសាស្ត្រមួយនឹងប្រឈមមុខនឹងបញ្ហាមួយ ចំនួនជាមិនខាន ។ ឧបសគ្គធំមួយនៅក្នុងដំណើរការនេះគឺទាក់ទង នឹងការធានាឲ្យបាននូវការចូលរួម និងការផ្តល់រឿងរ៉ាវរដ្ឋាភិបាល ពីសំណាក់អតីតជនដែល ។ មធ្យោបាយសម្រាប់ដោះស្រាយ បញ្ហានេះគឺយើងត្រូវធានាជនដែលថា ប្រសិនបើអ្នកទាំងនោះ ចែករំលែករឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន នោះជនដែលនឹងមិនត្រូវបានកាត់ ទោសសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តកំហុសឡើយ ។ វេទិកាពិភាក្សាត្រូវ តែរៀបចំឡើងដោយជំរុញឲ្យមានបរិយាកាសល្អដើម្បីឲ្យអ្នកចូល រួមទាំងអស់ធ្វើការចែករំលែក និងរៀនសូត្រពីគ្នាទៅវិញទៅ មកជាជាន់ធ្វើការពង្រឹងឲ្យមានការបែងចែកប្រភេទអ្នកចូលរួម ។ កំរុននេះអាចមានលក្ខណៈស្រដៀងយុត្តិធម៌តាមរយៈការផ្សះផ្សា តាមផ្លូវច្បាប់ ហើយអាចជួយជំរុញឲ្យមានអនាគតដែលពោរ ពេញទៅដោយសន្តិភាព និងស្ថាប័នទំនាក់ទំនងរបស់សង្គមសាជា ថ្មី ។ សំខាន់ជាងនេះ ការស្រាវជ្រាវបន្ថែមត្រូវតែត្រូវដួងឆ្អើម ឡើងដោយកំណត់ថាតើប្រជាជនកម្ពុជាគិតថាការចូលរួមពីជន ដែលរងគ្រោះត្រូវបានដោះស្រាយយ៉ាងដូចម្តេច ។ ចំណែកការ ចូលរួមពីសំណាក់មេដឹកនាំសាសនានឹងក្លាយជាដៃគូមួយដ៏សំខាន់ ក្នុងការធានាឲ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់ជនដែល ។

បញ្ហាមួយទៀតគឺទាក់ទងនឹងការបង្កើតជាក្រុមចងក្រង និងវិភាគព័ត៌មាន ។ ក្រៅពីការចងក្រងជារឿងរ៉ាវផ្សេងៗ គម្រោង នេះត្រូវតែឆ្លើយនឹងសំណួរថា «ហេតុអ្វី» បានជាការសម្លាប់

ដែលកើតមានឡើងត្រូវចាត់ទុកថាមានសារសំខាន់សម្រាប់ប្រជា ជនកម្ពុជាទូទៅ ។ ស្របពេលដែលចម្លើយសម្រាប់សំណួរនេះ នឹងទទួលបានពីសក្ខីកម្មរបស់ជនដែល និងជនរងគ្រោះនោះ អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ដែលមានការយល់ដឹងជ្រាលជ្រៅ មានឯករាជ្យ និងអព្យាក្រឹតក៏ត្រូវតែអញ្ជើញឲ្យចូលរួមនៅក្នុង កិច្ចប្រឹងប្រែងវិភាគនិងចងក្រងទិន្នន័យដើម្បីរកឲ្យឃើញនូវការ ពិតរបស់ប្រវត្តិសាស្ត្រនេះដែរ ។

បញ្ហាមួយទៀតដែលអាចក្លាយជាកត្តាជោគជ័យសម្រាប់ ការដោះស្រាយបញ្ហាសំខាន់ផ្សេងៗទៀតគឺថា ប្រជាជនកម្ពុជា អាចគិតថាបញ្ហាដោះស្រាយដ៏ធ្ងន់ ការទទួលបានការអប់រំ និងបញ្ហា សុខភាពជាបញ្ហាសំខាន់នៅក្នុងជីវិតរបស់ខ្លួន ហើយអាចនឹងមិន ចង់ចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការរបស់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិត នេះ ។ សម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជាមួយចំនួនដូចជាប្រជាជនដែលរស់ នៅតាមព្រំដែនថែម ការបញ្ចប់ទៅនៃរបបខ្មែរក្រហមបាន រកយុត្តិធម៌គិតចំណាស់ឲ្យប្រជាជនទាំងអស់នោះ ។ ការអាក់អន់ ចិត្តនិងការខឹងសម្បាទាំងអស់នេះអាចយកមកប្រើប្រាស់ជាកត្តា ជោគជ័យមួយដើម្បីធ្វើឲ្យប្រជាជនទាំងអស់រួមគ្នា ហើយ បណ្តុះបណ្តាលឲ្យចេះទាមទាររកយុត្តិធម៌បន្ថែមទៀត ។ បើទោះ បីជាមិនមានចម្លើយដ៏ងាយស្រួលថាតើគណៈកម្មការស្វែងរកការ ពិតអាចនឹងដោះស្រាយនឹងតម្រូវការទាំងអស់នេះក៏ដោយ ក៏ការ បង្កើតជាយន្តការដែលមានលក្ខណៈច្នៃប្រឌិតថ្មីនេះអាចនឹងធ្វើឲ្យ មានភាពងាយស្រួលក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសំខាន់ៗទាំងអស់ នេះបាន ។

ការព្រួយបារម្ភដ៏ច្រើនបង្កើតឡើងដែលត្រូវចងចាំក្នុងអំឡុង ដំណើរការរៀបចំនិងអនុវត្ត គឺទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងលើការពិន័យ ចង់បានរបស់បុគ្គលផ្សេងៗ ។ ប្រជាជនទាំងអស់ត្រូវយល់ពី គោលដៅរបស់គម្រោងគណៈកម្មការនេះដោយគ្មានការរំពឹងទុកថា នឹងទទួលបានសំណងខួបខាត ដំណើរការកាត់ទោសលើជនសង្ស័យ បន្ថែមទៀត ឬយុត្តិធម៌ដល់បុគ្គលនីមួយៗទេ ។ ការរៀបចំ សកម្មភាពនៅតាមសហគមន៍នីមួយៗស្តីការរំពឹងទុកខាងលើគឺពិត ជាមានសារសំខាន់សម្រាប់ជោគជ័យនៃកិច្ចប្រឹងប្រែងនេះ ។ មុន នឹងគម្រោងនេះចាប់ផ្តើមដំណើរការនៅតាមសហគមន៍ អ្នកដែល

ចូលរួមនៅក្នុងការអនុវត្តក្នុងតំបន់ត្រូវតែធ្វើការពន្យល់ពីព្រំដែន
 កំណត់នៃការអាចធ្វើបានរបស់គម្រោងនិងការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង
 ការចូលរួមនេះ ។ នៅក្នុងអំឡុងពេលប្រមូលសក្ខីកម្ម ឬរៀបចំ
 ព្រឹត្តិការណ៍ពិភាក្សា ការក្រើនរំពួកជាបន្តបន្ទាប់ត្រូវតែធ្វើឡើង
 ក្នុងទម្រង់ជាឯកសារ ការប្រកាសជាសំឡេង និងការធ្វើបទ
 សម្ភាសន៍ ឬការទាក់ទងដោយផ្ទាល់នឹងប្រជាជន ដើម្បីឲ្យអ្នកទាំង
 អស់នេះយល់ថាយន្តការនេះគឺជាឱកាសតែមួយគត់ដែលប្រជាជន
 ទាំងអស់អាចចែករំលែក និងនិយាយពីបទពិសោធន៍របស់ខ្លួន និង
 ដើម្បីឲ្យសេចក្តីរំពឹងចង់បានរបស់អ្នកទាំងអស់នេះទទួលបានការ
 គាំពារពីដំណើរការនេះវិញ ។

ដោយសារតែការនិយាយ ឬសរសេរពីបទពិសោធន៍ដ៏
 លំបាកបែបនេះអាចនឹងបង្កជាបញ្ហាដូចគ្នាដល់អ្នកចូលរួម
 ធនធានផ្សេងៗ សម្រាប់ការជួយផ្គត់ផ្គង់បញ្ហានេះចាំបាច់ត្រូវតែ
 មានដូចជាព័ត៌មានទំនាក់ទំនងអ្នកជំនាញខាងចិត្តសាស្ត្រជាដើម ។
 វាក៏ត្រូវតែមានការសហការជាដៃគូរវាស់សំណាក់អង្គការសុខភាពដូច
 ចិត្តដើម្បីធានាឲ្យមានវត្តមានចូលរួមពីអ្នកជំនាញខាងផ្លូវចិត្តនៅ
 តាមសហគមន៍ក្នុងអំឡុង និងក្រោយពេលប្រមូលយកសក្ខីកម្ម ជា
 ពិសេសនៅពេលដែលព្រឹត្តិការណ៍ពិភាក្សាជាសាធារណៈនេះត្រូវ
 បានរៀបចំឡើង ។ មេដឹកនាំសាសនាក៏អាចផ្តល់ដំបូន្មានផ្នែក
 សាសនា និងការកាន់កាប់ដោយផ្អែកលើការជឿជាក់បានដែរ ។

ខណៈពេលដែលគ្រូបង្រៀនទាំងអស់ត្រូវបានបណ្តុះ
 បណ្តាលដើម្បីបំពេញកិច្ចការទាំងអស់នេះនៅក្នុងដំណើរបេសកកម្ម
 របស់ខ្លួន នោះគម្រោងនេះនឹងចំណាយថវិកាសមល្មមតែប៉ុណ្ណោះ ។
 ប៉ុន្តែ វាក៏បណ្តុះបណ្តាលនឹងទាញបានច្រើន ។ បន្ថែមលើនេះ
 តាមរយៈការប្រើប្រាស់គ្រូបង្រៀនក្នុងស្រុកនោះ ការទាក់ទាញ
 មានការចូលរួមពីសំណាក់ប្រជាជនខ្មែរក្រៅប្រទេសនឹងមិនអាច
 សម្រេចបាននោះទេ ។ ដោយសារតែប្រជាជនដែលបានចាក
 ចេញពីប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុង និងក្រោយទសវត្សរ៍៧០ ក៏មាន
 រឿងរ៉ាវសំខាន់ៗ ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងការរកឃើញនូវការពិត
 របស់ប្រវត្តិសាស្ត្រនេះដែរ នោះគណៈកម្មាធិការអប់រំត្រូវតែត្រូវ
 បានបង្កើតឡើងនៅពេលអនាគតដើម្បីធានាថា ការប្រមូលចង
 ក្រងរឿងរ៉ាវរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាក៏អាចធ្វើទៅបាននៅខាងក្រៅ

ប្រទេសកម្ពុជាដែរ ។ នៅក្នុងករណីរបស់ប្រទេសសេរីឡេអូន
 ក្រុមអ្នកគំណាត់គណៈកម្មការដូចជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលនៅ
 សហរដ្ឋអាមេរិកបានចូលរួមប្រមូលយករឿងរ៉ាវរបស់ប្រជាជន
 សេរីឡេអូនដែលរស់នៅក្រៅប្រទេស ។ អ្នកដែលបានចូលរួម
 នៅក្នុងការបង្កើតដំណើរការនេះអាចជួយផ្តល់ជាការណែនាំដើម្បី
 សម្រេចកិច្ចការនេះជាមួយនឹងប្រជាជនកម្ពុជាដែលរស់នៅក្រៅ
 ប្រទេស ។

អាណត្តិ និងគោលដៅនៃការអនុវត្តរបស់គម្រោងនេះ
 ត្រូវតែមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ ។ ក្រុមការងាររបស់គម្រោង
 នេះត្រូវបានគេហៅថា «គណៈកម្មការផ្សះផ្សា និងស្វែងរកការ
 ពិត» ។ យ៉ាងណាមិញ ឈ្មោះនេះបានបង្កជាការយល់ច្រឡំពី
 គោលដៅជាច្រើនរបស់គម្រោងនេះ និងធ្វើឲ្យមានការរំពឹងចង់
 បានខុសពីដំណើរការផ្សះផ្សាមួយ ដែលដំណើរការនេះមិនអាច
 បំពេញទៅតាមការរំពឹងចង់បានទាំងអស់នេះបានឡើយ ។ ប្រជាជន
 ខ្លះនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានផ្សះផ្សាជាមួយនឹងបទពិសោធន៍
 របស់ខ្លួន និងជាមួយអ្នកដទៃទៀតដែលធ្វើបាបខ្លួន ឬដែលគេបាន
 ធ្វើបាប ។ ចំណែកប្រជាជនដទៃទៀតវិញនឹងមិនអាចរកឃើញ
 ការផ្សះផ្សាឡើយ បើទោះបីជាដំណើរការផ្សះផ្សានិងស្វែងរក
 ការពិតនេះអាចជួយដោះស្រាយបញ្ហាពីអតីតកាលបានក៏ដោយ ។
 សម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងពេលនេះ តម្រូវការចាំបាច់នោះ
 គឺត្រូវតែកំណត់ពីការពិតនិងបង្កើតជារឿងរ៉ាវមួយដែលជួយនាំ
 យកបទពិសោធន៍របស់បុគ្គលម្នាក់ៗដាក់ចូលទៅក្នុងបរិបទដ៏មួយ
 ហើយឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរដែលថា «ហេតុអ្វី» បានជាខ្មែរក្រហម
 ប្រព្រឹត្តអំពើសាហាវឃោរឃៅបែបនេះ ។ សម្រាប់ប្រជាជន
 កម្ពុជាខ្លះ ដំណើរការផ្តល់សក្ខីកម្មនិងចូលរួមនៅក្នុងវេទិកាពិភាក្សា
 សាធារណៈទាំងនេះអាចជួយផ្តល់ការផ្សះផ្សាដល់ប្រជាជនកម្ពុជា
 បាន ។ សម្រាប់ប្រជាជនដទៃទៀតវិញ ចំណេះដឹងគឺជាអត្ត
 ប្រយោជន៍ដ៏ធំដែលគេអាចទទួលបាន ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យគម្រោង
 ស្វែងរកការពិត និងការចងក្រងអតីតកាលនេះទទួលបានជោគជ័យ
 និងបឺតថេរនោះ អាណត្តិបំពេញការងារដោយយកចិត្តទុកដាក់
 បំផុតមួយអាចនឹងនាំមកនូវលទ្ធផលដ៏ល្អបំផុតសម្រាប់ការស្វែងរក
 ការពិតពីប្រវត្តិសាស្ត្រនេះ ។ **ឆាន់ យុ និង ម៉ាយ៉ា រ៉ាមឌី**

ការប្រជុំជាមួយក្រុមជនជាតិភាគតិចនៅកម្ពុជា យល់ដឹងពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ : ការពិត ការចងចាំ និង យុត្តិធម៌

១) សេចក្តីសង្ខេប

ការប្រជុំជាលើកទីពីរស្តីពីការស្វែងយល់ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាមួយក្រុមជនជាតិភាគតិចត្រូវបានរៀបចំសម្រាប់ក្រុមជនជាតិភាគតិចនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ដូចគ្នាទៅនឹងប្រទេសផ្សេងៗដទៃ កម្ពុជាក៏ជាប្រទេសមួយដែលមានចម្រុះជាតិសាសន៍ និងជាកន្លែងមួយដែលក្រុមជនជាតិភាគតិចជាច្រើនរស់នៅដោយសុខសន្តិភាព និងទទួលបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានព្រមទាំងសេរីភាព ។ អ្នកចូលរួមភាគច្រើនគឺជាជនជាតិចាម ចំណែកឯមួយចំនួនទៀត ក៏មានក្រុមជនជាតិភាគតិចវៀតណាម ខ្មែរកម្ពុជាក្រោមព្រះសង្ឃ ជនជាតិព្នងមកពីខេត្តរតនគិរី ជនជាតិកួយមកពីខេត្តព្រះវិហារ និង ជនជាតិមិលកូ ឬ (មិល) មកពីខេត្តក្រចេះ ។ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចំនួនប្រជាជនភាគ

ច្រើនដែលរួមទាំងជនជាតិភាគតិចផងនោះបានប្រឈមមុខទៅនឹងអំពើអមនុស្សធម៌យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលមិនធ្លាប់ឆ្លងកាត់ពីមុនមកនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ។ ប្រជាជនគ្រប់រូបកាលពីសម័យនោះបានទទួលរងនូវភាពអន្តរាយ និងការឈឺចាប់យ៉ាងច្រើនដែលមិនអាចវាស់វែងបាន ។ ប្រជាជនប្រហែលជាងពីរលាននាក់បានស្លាប់យ៉ាងអាណោចអាធិមដោយសារគោលនយោបាយរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនេះ ។

ពេលវេលាកន្លងទៅជាងបីទសវត្សរ៍ ការមើលឃើញនូវយុត្តិធម៌ដែលពីមុនមានលក្ខណៈស្រពេចស្រពិលនោះបានប្រក្លាយទៅជាសញ្ញាណដ៏ជោកជ័យមួយខណៈពេលដែលសំណុំរឿងតាមដូរច្បាប់ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីកាត់ទោសមេដឹកនាំទាំងប្រាំនាក់ ដូចជា ខៀវ សំផន អតីតកណៈប្រធានរដ្ឋ អៀង សារី

អ្នកចូលរួមជនជាតិភាគតិចគ្រប់ជំនាន់នៅវិទ្យាស្ថានបច្ចេកវិទ្យាកម្ពុជា

អតីតរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស អៀង ធីរិទ្ធ អតីតរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសន្តិសុខសង្គម និង អតីតប្រធានសភា និង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ខុច អតីតមេកុកុលស្វែង ។ បន្ទាប់ពីការចេញសាលក្រមកាត់ទោសខុច ឲ្យជាប់ទោសរយៈពេល៣៥ឆ្នាំរួចមក ការជំនុំជម្រះលើសំណុំរឿង០០២ របស់អតីតមេដឹកនាំទាំងបួននាក់ដូចរៀបរាប់ឈ្មោះខាងលើទទួលបានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងពីសំណាក់សាធារណជន ។ ប្រជាពលរដ្ឋជាច្រើនរំពឹងទុកថា «មេដឹកនាំជំនុំសុំខ្មែរក្រហម» នឹងជួយធ្វើការពន្យល់ឲ្យកាន់តែច្បាស់លាស់ថែមទៀតពីមូលហេតុដែលរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនេះធ្វើឲ្យមានប្រជាជនស្លាប់យ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់បែបនេះ និងពិបេសពិតប្រាកដនៃគោលនយោបាយទាំងនោះ ។ នៅក្នុងចំណោមបទចោទផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាច្រើនដែលស្ថិតក្រោមច្បាប់ជាតិនិងអន្តរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានធ្វើការចោទប្រកាន់អតីតមេដឹកនាំទាំងបួនរូបនោះពីបទអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មកលើជនជាតិភាគតិចចំនួនពីរក្រុមគឺ ជនជាតិចាមនិងវៀតណាម (រួមទាំងខ្មែរកម្ពុជាក្រោមផងដែរ) នៅក្នុងចំណោមបទចោទផ្សេងៗទៀត ។

ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីផ្តល់នូវការយល់ដឹងឲ្យកាន់តែច្បាស់ពីបទចោទ ការប្រជុំនេះបានប្រមូលផ្តុំសមាជិកជនជាតិភាគតិចជាងបីរយនាក់ រួមមាន ជនជាតិចាម វៀតណាម និងក្រុមជនជាតិភាគតិចជាច្រើនទៀតដែលអញ្ជើញមកពីបណ្តាខេត្តក្រុងចំនួន ១៦ នៅប្រទេសកម្ពុជា (តំណាងជនជាតិភាគតិចមកពីខេត្តផ្សេងៗទៀតបានចូលរួមការប្រជុំរួចរួចរាល់ ១ នៅខែតុលា ឆ្នាំ២០១០) ។ ការជួបជុំគ្នានេះមានគោលបំណងបង្កើននូវការយល់ដឹងពីពាក្យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងប្រវត្តិនៃអនុសញ្ញាស្តីអំពីការបង្ការបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀត ការជួបជុំគ្នានេះគឺសង្ឃឹមថានឹងអាចធ្វើឲ្យប្រវត្តិសាស្ត្រនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យកាន់តែពេញលេញថែមទៀតតាមរយៈការសាកសួរ ក៏ដូចជាបង្កើនការពិភាក្សាថែម

ទៀតទៅលើរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងលើកទឹកចិត្តអ្នកកូមិចូលរួមកាន់តែសកម្មនៅក្នុងដំណើរការស្វែងរកការពិត ។

ក្នុងការប្រជុំនេះដែរក៏បានអញ្ជើញអ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់សាស្ត្រាចារ្យអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ និងអ្នកស្រាវជ្រាវមួយចំនួនដើម្បីផ្តល់នូវការពន្យល់ឲ្យច្បាស់លាស់ទាក់ទងនឹងអ្វីដែលហៅថាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងបរិបទច្បាប់ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ និងនយោបាយ ។ បន្ទាប់ពីកិច្ចពិភាក្សា មានការបញ្ជាក់នូវខ្លឹមសារពន្យល់ដែលមានចំណងជើងថា «ឃ្លាតទៅសែនឆ្ងាយ» និងការជំរុញលើកទឹកចិត្តអ្នកដែលមកចូលរួមនិយាយនិងចែករំលែកនូវបទពិសោធន៍ជាមួយកូនចៅ និងសហគមន៍របស់គាត់ ។ នេះគឺជាវិធីសាស្ត្រមួយដើម្បីឆ្ពោះទៅរកការកសាងនូវភាពជាមិត្តភាពទី១ និងការការពារអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។

២) សកម្មភាពនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ

អ្នកដែលមកចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនេះ បានអញ្ជើញមកដល់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតែម្នាក់ឯង និងខ្លះទៀតអញ្ជើញមកជាក្រុមពីបណ្តាខេត្តឆ្ងាយៗ ។ ចំពោះអ្នកចូលរួមមួយចំនួនធំការធ្វើដំណើរមកទីក្រុងភ្នំពេញនេះគឺចំណាយពេលតែប៉ុន្មានម៉ោងប៉ុណ្ណោះ ខណៈពេលដែលអ្នកចូលរួមមួយចំនួនតូចត្រូវចំណាយពេលស្ទើរតែមួយថ្ងៃពេញ ។ ពេលអញ្ជើញមកដល់នៅថ្ងៃទី២៣ វិច្ឆិកា អ្នកចូលរួមទាំងអស់ត្រូវបានផ្តល់នូវការស្នាក់មត់យ៉ាងកក់ក្តៅ ហើយបន្ទាប់ពីទទួលបានអាហារថ្ងៃត្រង់រួច អ្នកចូលរួមទាំង

អ្នកចូលរួមប្រជុំស្តីអំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

អស់បានគ្រប់ទៅកន្លែងស្នាក់នៅវិញ។ ជាមួយគ្នានោះផងដែរ អ្នកចូលរួមនីមួយៗ ក៏បានទទួលនូវឯកសារសម្រាប់យកទៅអាន មុនពេលចាប់ផ្តើមការប្រជុំនៅថ្ងៃទី២៤ វិច្ឆិកា។ អ្នកចូលរួមទាំងអស់បានចំណាយពេលមួយថ្ងៃមុនដើម្បីអាននិងស្វែងយល់ខ្លះៗ ពីឯកសារទាំងនោះ។

ក) កម្មវិធីពេលព្រឹក

នៅថ្ងៃទី ២៤ វិច្ឆិកា កញ្ញា សូ ហ្វារីណា ដែលជាប្រធាន គម្រោងប្រវត្តិសាស្ត្រតាមរយៈការសួរនាំបាននាំចាំនៅក្នុងបន្ទប់ ប្រជុំនៅវិទ្យាស្ថានបច្ចេកវិទ្យាកម្ពុជា ដើម្បីស្វាគមន៍ការអញ្ជើញ មកដល់របស់អ្នកចូលរួម។ បន្ទាប់ពីអ្នកចូលរួមទាំងអស់រកកន្លែង អង្គុយហើយ កញ្ញា ហ្វារីណា ចាប់ផ្តើមនិយាយថ្ងៃដំណើរការ

ហ្វារីណា បានស្នើឲ្យអ្នកចូលរួមទាំងអស់ ធ្វើការបំពេញតារាង ស្ទាបស្ទង់មតិមុនពេលចាប់ផ្តើមដំណើរការក្នុងគោលបំណងដើម្បី វាយតម្លៃការយល់ដឹងរបស់គាត់ស្តីពីអ្វីទៅដែលដែលថាអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍។ បន្ទាប់ពីបំពេញចប់សព្វគ្រប់ហើយ លោក វ៉ាន់ថាន់ ពៅងារ៉ា នាយករងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានឡើង ថ្លែងសុំនូវកថា ដើម្បីចាប់ផ្តើមកម្មវិធីជាផ្លូវការនិងធ្វើការស្វាគមន៍ ដល់អ្នកចូលរួមទាំងអស់និងវាក្ខិន។

លោក វ៉ាន់ថាន់ ពៅងារ៉ា បានថ្លែងអំណរគុណដល់អ្នក ចូលរួមក៏ដូចជាវាក្ខិនទាំងអស់ចំពោះវត្តមានរបស់គាត់ និងធ្វើការ កត់សម្គាល់ពីសារៈសំខាន់នៃកិច្ចប្រជុំនេះ។ លោកបាននិយាយថា «ការប្រជុំនេះគឺមានលក្ខណៈពិសេសណាស់» ហើយបន្ថែមទៀតថា ប្រជាជនទាំងអស់ ជាពិសេសក្រុមជនជាតិ ភាគតិចធ្លាប់បានឮនិងនាំគ្នានិយាយពាក្យ ថា «ប្រល័យពូជសាសន៍» នេះជាយូរ ណាស់មកហើយ ប៉ុន្តែចំពោះការយល់ដឹង ឲ្យច្បាស់លាស់ទៅលើពាក្យនេះនៅតែ ស្រពេចស្រពិលនៅឡើយ។ លោកក៏បាន ជំរុញឲ្យអ្នកចូលរួមទាំងអស់ផ្តោតការយក ចិត្តទុកដាក់មកលើការប្រជុំដើម្បីឲ្យមាន ចំណេះដឹងនិងការយល់ដឹងពីប្រធានបទនេះ កាន់តែប្រសើរឡើង។

អ្នកចូលរួមស្តាប់ការពន្យល់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញារងអន្តរជាតិ វីលៀម ស្ទីត

ដល់អ្នកចូលរួមទាំងអស់ចំពោះការចំណាយពេលចូលរួមក្នុងកិច្ច ប្រជុំនេះ។ កញ្ញា ហ្វារីណា បានឆ្លៀតទឹកសប្បុរសភាពដើម្បីបង្កើន ការចាប់អារម្មណ៍របស់អ្នកចូលរួមទាំងអស់មកលើការស្ទាបយ៉ាង អាណោចអាធិមនៅក្នុងទម្រង់ប្រជុំប្រជាជនស្ទាប់ពី២៥១ នាក់ និង រហូស២៧៩ នាក់។ ដើម្បីសម្រួលនូវការចូលរួមរំលែកទុក្ខយ៉ាង ក្រៀមក្រំជាមួយក្រុមគ្រួសារជនគ្រោះ បន្ទាប់ពីការគោរព ភ្លេងជាតិរួច កញ្ញា ហ្វារីណា បានសុំឲ្យអ្នកចូលរួមទាំងអស់ធ្វើការ ស្នើសុំស្នាមមួយស្របក់ ដើម្បីគោរពដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធជនគ្រោះ។

ដោយយោងទៅតាមពេលវេលាដែលបានកំណត់ កញ្ញា

បន្ទាប់ពីការថ្លែងរបស់លោក វ៉ាន់ថាន់ ពៅងារ៉ា រួចមក កញ្ញា ហ្វារីណា បានអញ្ជើញលោក វីលៀម ស្ទីត សហព្រះរាជអាជ្ញារងអន្តរជាតិ និងលោក បាវ៉ាន់ វ៉ារ៉ា សហព្រះ រាជអាជ្ញារងជាតិ ដើម្បីធ្វើបទបង្ហាញដល់អ្នកចូលរួម។ ធ្វើការ ថ្លែងក្នុងនាមឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងជា ពិសេសក្នុងនាមឲ្យការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា លោក វីលៀម ស្ទីត បានចូលរួមចែករំលែកទុក្ខយ៉ាងក្រៀមក្រំជាមួយអ្នកដែល បានស្ទាប់នៅក្នុងទម្រង់ប្រជុំប្រជាជនស្ទាប់ពីនោះ។ បន្ទាប់មក លោកក៏ បានចាប់ផ្តើមធ្វើបទបង្ហាញស្តីពីការឲ្យនិយមន័យនៃទម្រង់កម្ម ប្រល័យពូជសាសន៍ ក៏ដូចជារបៀបនិងវិធាននៃទម្រង់នេះត្រូវ បានប្រើប្រាស់នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមដែរឬអត់។ ដោយយោង

ទៅតាមអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ លោក វីលៀម ស្ទីត បានសន្តត់ដូច្នោះថា «ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍» ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងមាត្រា៤នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហើយថាអតីតមេដឹកនាំទាំងបួនរូប ដែលរង់ចាំការកាត់ទោសនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ទៅលើក្រុមជនជាតិភាគតិចដែលមានជនជាតិចាមនិងវៀតណាម (រួមទាំងខ្មែរក្រោមផង) នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ គឺត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញដោយផ្នែក ឬទាំងស្រុងមកលើសមាជិកក្រុម ប្រជាជាតិ ជាតិពន្ធុ ជាតិសាសន៍ និងសាសនា។ លោកក៏បានលើកឡើងផងដែរថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនមែនធ្ងន់ធ្ងរជាងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិផ្សេងៗ ដូចជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិទេទេ។ លោក ចាន់ ងារ៉ាស្ទី បានបន្ថែមទៅលើយោបល់របស់លោក វីលៀម ស្ទីត ដោយកត់សម្គាល់ថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលសាហាវ ហោរាយោវដែលនៅតែបន្តកើតមាននាពេលបច្ចុប្បន្ន។ អនុសញ្ញានេះត្រូវបានប្រកាសថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៨។ កាត់ធ្វើការសង្កេតថា ទោះបីជាមានប្រទេសដល់ទៅ១៤០ បានផ្តល់សច្ចាប័នទៅលើអនុសញ្ញានេះក៏ដោយ ក៏ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះនៅតែមិនអាចបញ្ឈប់បាននៅក្នុងបរិបទសកលលោកទេ។ លោកបានបញ្ជាក់ប្រាប់អ្នកចូលរួមទាំងអស់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍

ឥឡូវនេះត្រូវបានអនុម័តនៅក្នុងច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជា ហើយតុលាការនិងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមានយុត្តាធិការក្នុងការកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នាថ្ងៃអនាគត ប្រសិនបើវាកើតឡើងទៀត។

បន្ទាប់ពីធ្វើបទបង្ហាញរួចមក កញ្ញា ហារីណា បានលើកទឹកចិត្តអ្នកចូលរួមលើកជាសំណួរទៅកាន់សហព្រះរាជអាជ្ញារងទាំងពីរ។ អ្នកចូលរួមជនជាតិចាមបីនាក់មកពីខេត្តកំពង់ឆ្នាំង បានលើកជាសំណួរឡើងមុនគេ។ លោក កើ ម៉ាត់ បានបញ្ជាក់ពីការសង្ស័យរបស់គាត់ទៅលើបញ្ហាដែលថា តើអង្គការសហប្រជាជាតិ បានដឹងដែរឬទេពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅប្រទេសកម្ពុជា ហើយហេតុអ្វីបានជាអង្គការសហប្រជាជាតិនៅតែអនុញ្ញាតឱ្យខ្មែរក្រហមកាន់កាប់កៅអីកម្ពុជានៅអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ ទៀត។ ចំណែកលោក នេ វ៉ាន់ឌី យល់ឃើញថា អង្គការសហប្រជាជាតិអសមត្ថភាពក្នុងការទប់ស្កាត់ការកើតមានឡើងនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែលោកជឿជាក់ថា អង្គការសហប្រជាជាតិបានធ្វើនូវអ្វីដែលខ្លួនអាចធ្វើទៅបានបន្ទាប់ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានកើតឡើងរួចហើយ ទោះបីជាជីវិតមនុស្សជាច្រើនបានបាត់បង់ហើយក៏ដោយ។ ទាំងលោក ម៉ាត់ និង វ៉ាន់ឌី សុទ្ធតែយល់ស្របជាមួយលោកស្រី លី សាតី ដែលចង់មើលឃើញការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំទាំងបួនរូបនេះ ឲ្យលឿនជាងនេះ។

រូបពីឆ្នើមកស្មា លោក ស៊ី ពន ចាន់ ងារ៉ាស្ទី និង វ៉ាន់ឌី ពៅងារ៉ា ក្រោយពេលកិច្ចប្រជុំស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

បន្ទាប់ពីជួបជាមួយអ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់រួចមក មានបទបង្ហាញពីសាស្ត្រាចារ្យ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរដែលមានលោកសាស្ត្រាចារ្យ ជួរ គារី និង ស៊ីវ៉ា ធ្លន រួមជាមួយលោក អេង កុកថាយ ដែលជានាយករងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា។ លោកសាស្ត្រាចារ្យទាំងពីរបានធ្វើការពន្យល់ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ដោយយោងទៅតាមភាសានិងវប្បធម៌របស់ខ្មែរ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យ ជួរ គារី បានធ្វើការពន្យល់ពាក្យនេះថាជា «អំពើ ឬការសម្លាប់មនុស្ស

ដោយឥតលើសមុខមិនខ្វល់ពីភាពខុសគ្នា ឬ ដូចគ្នានៃពូជសាសន៍ ឬសាសនាណាមួយឡើយ» ។ សាស្ត្រាចារ្យ ស៊ីវ គួន បានទទួលស្គាល់ថា ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍នេះគឺជាពាក្យថ្មីមួយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយបន្ថែមទៀតថា យើងទើបតែដឹងពីការកាប់សម្លាប់មនុស្សយ៉ាងព្រៃផ្សៃនៅឆ្នាំ១៩៧៧ តែប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយពិចារណាទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃទម្រង់កម្មនេះ លោក អេង កុកថាយ យល់ឃើញថា អនុសញ្ញាស្តីអំពីការបង្ការ និងផ្ដន្ទាទោសទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍នេះ ក៏មានលក្ខណៈតូចចង្អៀតនិងទូលាយពេក ។ លោកបានអះអាងថា «ក្រុមនយោបាយនិងសង្គម» គួរតែត្រូវបានទទួលការការពារឲ្យប្រសើរជាងនេះ ហេតុដូច្នោះហើយគួរតែត្រូវបានរាប់បញ្ចូលទៅក្នុងនិយមន័យនេះ ។ ដូចពិមតិរបស់លោក វីលៀម ស៊ីត លោក កុកថាយ បានសង្កត់ធ្ងន់ថា ទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍នេះគឺធ្ងន់ធ្ងរជាងទម្រង់កម្មអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត ។

១) កម្មវិធីពេលរសៀល

អ្នកចូលរួម បានស្លាប់ការពន្យល់របស់អ្នកជំនាញខាងច្បាប់និងអក្សរសាស្ត្រ ហើយចាត់ទុកថាមានប្រយោជន៍ ទោះបីជាការប្រជុំនាពេលព្រឹកមានរយៈពេលយូរដែលធ្វើឲ្យអ្នកចូលរួមមួយចំនួនមានការឆ្លើយហត់បន្តិចមែន ប៉ុន្តែគាត់ហាក់ដូចជាមានអារម្មណ៍ស្រស់ថ្លា និងមានកម្លាំងឡើងវិញបន្ទាប់ពីទទួលបានអាហារពេលថ្ងៃត្រង់រួច ហើយសម្រាប់អ្នកចូលរួមដែលជាអ្នកកាន់សាសនាអ៊ីស្លាមវិញ ក៏បន្ទាប់ពីថ្ងៃយប់នៃក្នុងសាលប្រជុំរួច ។ អ្នកចូលរួមខ្លះបានអង្គុយជាក្រុមធ្វើការពិភាក្សាពីបញ្ហាផ្សេងៗ ដូចជានិយាយអំពីអ្វីដែលទទួលបានពីកម្មវិធីពេលព្រឹក និងធ្វើការចែករំលែកនូវបទពិសោធន៍កាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហម ។ ការសម្រាកពេលថ្ងៃត្រង់ និងការពិភាក្សាផ្សេងៗ បានបង្កើតនូវបរិយាកាសកក់ក្ដៅមួយក្នុងចំណោមអ្នកចូលរួម និងបុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។

កម្មវិធីពេលរសៀលបានចាប់ផ្ដើមជាមួយនឹងវិទ្យុភាពយន្តមួយដែលមានចំណងថា «ឃ្នាតទៅសែនឆ្ងាយ» ។ មុនពេលចាប់ផ្ដើមបញ្ជាក់វិទ្យុភាពយន្តនេះ លោក ឆាន់ យុ នាយកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងលោក ឆាយ បូរ៉ា អ្នកផលិតនិងដឹកនាំ

រឿងបានសំណេះសំណាលជាមួយអ្នកចូលរួម ។ លោក ឆាន់ យុ បានរំលឹកពីបទពិសោធន៍ដ៏រស់រវើករបស់គាត់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម ដោយលើកឡើងថា គាត់ចង់ចាំយ៉ាងច្បាស់នូវរឿងរ៉ាវរបស់ក្មេងប្រុស និងក្មេងស្រីម្នាក់ដែលគាត់ស្គាល់កាលពីជំនាន់នោះ ។ លោកបានជួបក្មេងប្រុសនោះម្តងទៀតដែលក្មេងប្រុសនោះ ក៏មានវត្តមាននៅក្នុងសាលប្រជុំនៅថ្ងៃនោះដែរ ប៉ុន្តែជាអកុសលក្មេងស្រីម្នាក់នោះបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតទៅហើយ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ លោកបានលើកទឹកចិត្តឲ្យអ្នកដែលចូលរួមទាំងអស់ធ្វើការចែករំលែកនូវអ្វីដែលខ្លួនបានឆ្លងកាត់កាលពីពេលនោះ ។ លោកក៏បាននិយាយទៀតថា នេះគឺជារឿងមួយដែលអាចយល់បានថាការនិយាយរឿងចេញមកក្រៅ គឺធ្វើឲ្យយើងមានអារម្មណ៍ឈឺចាប់ជាមួយនឹងការចងចាំដ៏ជួរចត់នោះ ។ ប៉ុន្តែនេះគឺជាដំណាក់កាលនៃការព្យាបាលរួមនិងដើម្បីការអប់រំ ។ លោកទទួលបានទៀតថាប្រសិនបើក្មេងជំនាន់ក្រោយមានការស្រពេចស្រពិលនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម នោះយើងទាំងអស់គ្នាមិនគួរព្រងើយនោះទេ ប៉ុន្តែយើងត្រូវតែព្យាយាមដើម្បីធ្វើឲ្យក្មេងៗយល់និងជឿ ។

លោក ឆាយ បូរ៉ា យល់ឃើញថា វិទ្យុភាពយន្តមួយនេះគឺជាឆាកមួយដែលអាចបង្ហាញពីជ្រុងមួយនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ជួរចត់ ។ ដូចពិមតិរបស់លោក ឆាន់ យុ ដែរ លោក បូរ៉ា និយាយថា វិទ្យុភាពយន្តនេះគឺជាសាររូបភាពសម្រាប់ក្មេងៗជំនាន់ក្រោយ ។ លោកក៏ទទួលស្គាល់ដែរថា ការសរសេរនិងនិយាយពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមបានដើរតួយ៉ាងសំខាន់ណាស់ ។ លោកក៏បានបញ្ជាក់អំពីការពិតនៃប្រវត្តិសាស្ត្ររឿងរបស់ប្រពន្ធនិងម្តាយក្មេករបស់គាត់ ។ ម្តាយក្មេករបស់គាត់មិនដែលឃើញឪពុកវិលត្រឡប់មកវិញទេ បន្ទាប់ពីខ្មែរក្រហមចាប់យកគាត់ដាក់លើឡានបាត់ទៅ ។ ខាងក្រោមនេះ គឺជាការពិពណ៌នាសង្ខេបនៃវិទ្យុភាពយន្ត :

វិទ្យុភាពយន្តនេះនិយាយពីរឿងរ៉ាវរបស់ស្ត្រីម្នាក់ឈ្មោះ អមរា ហៅ (សិលា) និងសមាជិកគ្រួសាររបស់គាត់ក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម ។ អមរា ជាម្តាយដែលមានកូនប្រាំនាក់ និងជាស្ត្រីម្នាក់ដែលតស៊ូដើម្បីរួចរស់ជីវិតពីរបបនេះ ។ គាត់ធ្លាប់រស់នៅក្នុងត្រកូលអ្នកផ្សារ ប៉ុន្តែក្រោយមកក្រុមគ្រួសារនេះត្រូវបានបង្ខំឲ្យចាកចេញពីផ្ទះ ហើយត្រូវ

ធ្វើការងារធ្ងន់ធ្ងរនៅស្រែចម្ការដូចប្រជាជនដទៃទៀតដែរ កាលពីសម័យនោះ ។ សមាជិកគ្រួសារទីមួយដែលត្រូវ បានចាប់ខ្លួននិងសម្លាប់ចោលមុនគេ គឺឪពុករបស់គាត់ ដែលជាអតីតមេបញ្ជាការកងទ័ពរបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ (លន់ នល់) ។ ចំណែកឯស្វាមីរបស់គាត់គឺជាអ្នកទីពីរ ។ ក្នុងអំឡុងរបបខ្មែរក្រហម កូនៗនិងសមាជិកគ្រួសាររបស់ គាត់ត្រូវស្លាប់ដោយសារការអត់អាហារ ជំងឺ និងការ សម្លាប់ ។ ខ្សែភាពយន្តដ៏ក្លរឿយៗនេះបានស្តែងនូវ ការអត់ធន់ក្នុងចិត្ត ភាពក្លាហាន សេចក្តីស្រឡាញ់ រវាង ម្តាយនិងកូន និងការបែករំលែករវាងសមាជិកគ្រួសារ

បានដឹកនាំសម្តែងនិងដលិតដោយលោក ឆាយ បូរ៉ា ។ គោល បំណងសំខាន់នៃការដលិតកូននេះ គឺដើម្បីជំរុញឲ្យប្រជាជនធ្វើការ និយាយដើម្បីព្យាបាលរួស និងអប់រំក្មេងជំនាន់ក្រោយអំពីរបប ខ្មែរក្រហម ។ តាមរយៈការអង្កេតរបស់ខ្ញុំ ខ្សែភាពយន្តនេះពិតជា ធ្វើឲ្យអ្នកចូលរួមទាំងអស់ មិនថាអ្នករួចរស់ពីរបបនេះឬក៏យុវជន ជំនាន់ក្រោយ សុទ្ធតែមានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំង ។ អ្នកចូល រួមជាច្រើនបានទស្សនាខ្សែភាពយន្តនេះពេញពេញដោយមនោ សញ្ចេតនាជាទីបំផុត ។ ដូចអ្នកដទៃទៀតដែរ ស្ត្រីជនជាតិបាមម្នាក់ យំយ៉ាងខ្លាំង ហើយដើរចេញពីសាលប្រជុំដើម្បីលុបមុខចេញ មួយភ្លែត ។ យុវជនម្នាក់ដែលអង្គុយនៅពីមុខខ្ញុំបានដួតទឹកភ្នែក

ស្ត្រីជនជាតិបាមស្នេហាសំណួរនៅវ៉ាតិន

សិស្សវិទ្យាល័យជនជាតិបាមស្នេហាសំណួរនៅវ៉ាតិន

ក៏ដូចជារូបវិស្វាសនៅក្នុងអំឡុងពេលដ៏លំបាកនេះ ។ អមរា និងកូនពីរនាក់របស់គាត់បានរស់ពីការស្លាប់ ប៉ុន្តែទុក វេទនាពីការបាត់បង់និងឈឺចាប់ដែលរបបនោះបានបន្ទូល ទុក ។ រួសដូចគ្នារបស់គាត់នៅតែបន្តរហូតមកដល់សព្វ ថ្ងៃនេះ ។ អមរា ព្យាយាមធ្វើការព្យាបាលរួសរបស់គាត់ តាមរយៈការនិយាយប្រាប់និងការចាប់យកធម៌អាថ៌និង ជំនឿដាក់ខ្លួន ។

ខ្សែភាពយន្តនេះត្រូវបានរសេរឡើងដោយលោកស្រី កូរ៉េ សុធារី ដែលជាអ្នកសម្តែង ភ្នំលោកស្រី (អមរា) ហើយត្រូវ

ដែលហូរមិនចេះដាច់ ។ ពិតប្រាកដណាស់ ខ្សែភាពយន្តនេះបាន ធ្វើឲ្យមានប្រតិកម្មផ្នែកអារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងជាបន្តបន្ទាប់ពីសំណាក់ អ្នកចូលរួម ។ ខាងក្រោមនេះគឺជាយោបល់ដែលបានមកពីអ្នកចូល រួមរយៈចំណាស់បួននាក់ ៖

- ◆ «នេះគឺជារឿងពិតប្រាកដ និងមិនអាចបំភ្លេចបាន ។ ខ្ញុំ ពិតជាគាំទ្រកូននេះណាស់ ។ ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ឈឺចាប់ណាស់នៅ ពេលដែលឪពុករបស់ខ្ញុំត្រូវបានដុតទាំងអស់នៅសម័យនោះ ។ ខ្ញុំ សំណូមពរកុំឲ្យមានរបបនេះកើតឡើងម្តងទៀត ។
- ◆ «កូននេះពិតជាពោរពេញដោយមនោសញ្ចេតនាមែន ។

នេះគឺជារឿងពិត ។ ប្រសិនបើមាននរណាម្នាក់សើចម្អែកឱ្យខ្លួន ភាពយន្តនេះនោះគឺដូចជាសើចម្អែកឱ្យឪពុកម្តាយនិងប្រទេស របស់ខ្លួនអីចឹង ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថា ក្មេងៗជំនាន់ក្រោយទាំងអស់គ្នាតែ ទស្សនាខ្សែភាពយន្តនេះ ។

◆ «កុំនេះគួរតែនាំយកទៅបញ្ជាក់ឱ្យប្រជាជនទាំងអស់ នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជាបានទស្សនា» ។

◆ «ខ្ញុំមើលកុំនេះជាលើកទីមួយ ។ ខ្ញុំសូមសំណូមពរថា ខ្សែភាពយន្តនេះគួរតែបញ្ជាក់ឱ្យអតីតមេដឹកនាំទាំងបួននាក់ដែល កំពុងរង់ចាំការកាត់ទោសនោះបានមើលឃើញ ។ ចំណែកឯសំណួរ វិញ នឹងសួរថា តើអ្នកឯងមានប្រតិបត្តិការដ៏រឹងមាំសេរីទេរបស់

◆ «ខ្ញុំមើលខ្សែភាពយន្តបណ្តើរយប់បណ្តើរ ។ ខ្ញុំសូម អរគុណលោកដែលបានបញ្ជាក់ខ្សែភាពយន្តនេះ ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថា នឹងមានការបញ្ជាក់ខ្សែភាពយន្តនេះនៅតាមបណ្តាខេត្តនានា» ។

ជំរុំ ការបញ្ជាក់ខ្សែភាពយន្តនេះអាចក្លាយជាក្រឡឹង ដំរុញមួយសម្រាប់លើកទឹកចិត្តឱ្យប្រជាជនគ្រប់រូបធ្វើការនិយាយ និងចែករំលែកជាមួយមិត្តភក្តិ និងអ្នកជិតខាងរបស់ខ្លួនពីទម្រង់កម្ម ដ៏ត្រូវស្តាប់ឆ្លើមមកលើប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា រួមទាំងមកលើក្រុមជន ជាតិភាគតិចផ្សេងដែរ ។ ការបញ្ជាក់ខ្សែភាពយន្តនេះក៏អាចក្លាយ ជាវិធីសាស្ត្រមួយក្នុងការឆ្ពោះទៅរកការកសាងទំនាក់ទំនងសង្គម មួយឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើងផងដែរ ។

ស្ត្រីជនជាតិព្រៃសួរសំណួរទៅកាន់

ប្រជាជនខ្មែរឬទេ? ។ ចំណែកខាងក្រោមនេះគឺជាមតិយោបល់ ពីយុវជនច្បើម :

◆ «កុំនេះគឺពិតជាជះឥទ្ធិពលដល់ការគិតរបស់ខ្ញុំមែន ហើយខ្ញុំនឹងនិយាយប្រាប់មិត្តភក្តិរបស់ខ្ញុំពីកុំនេះ ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថា យុវជនទាំងអស់នឹងទស្សនាខ្សែភាពយន្តនេះ ។ សុំសំណូមពរឱ្យ អ្នកដឹកនាំសម្តែងធ្វើការផលិតខ្សែភាពយន្តបន្ថែមទៀត» ។

◆ «ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ក្អកក្អួលនិងភ្នែកឆ្អែលយ៉ាងខ្លាំង ។ ខ្សែ ភាពយន្តជាច្រើនផ្សេងទៀតមិនអាចធ្វើឱ្យខ្ញុំមានអារម្មណ៍បែប នេះទេ» ។

៣) អនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការ និងផ្តន្ទាទោសទម្រង់កម្មប្រល័យពូជ សាសន៍ និងសិទ្ធិរបស់ក្រុមជនជាតិភាគតិច

សោកនាដកម្មជាច្រើនដែលបង្កើតឡើងដោយមនុស្ស ជាតិបានកើតឡើងក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ពិភពលោក ។ អ្នក ជំនាញផ្នែកច្បាប់បានរៀបចំធ្វើការសរសេរនិងកែតម្រូវឡើង វិញលើច្បាប់អន្តរជាតិមួយចំនួន ដោយសង្ឃឹមថាខុបករណ៍ដូរ ច្បាប់ទាំងអស់នេះនឹងអាចក្លាយជាវិធីសាស្ត្រដើម្បីទប់ស្កាត់ ។ ទាំងតុលាការជាតិ និងអន្តរជាតិបានលេចចេញជារូបរាងឡើង ដើម្បីនាំយកអ្នកដែលត្រូវបានគេជឿជាក់ថាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ

ចំពោះទម្រង់កម្មវិធីផ្សេងៗប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិទៅកាន់ទោស ។ ទម្រង់កម្មវិធីក្នុងចំណោមទម្រង់កម្មវិធីផ្សេងៗខ្លះបំផុតនោះគឺ ទម្រង់កម្មវិធីប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ចំណែកឯប្រវត្តិវិទ្យាបង្កើត ពាក្យនេះគឺត្រូវបានកែទៅមើលការសម្លាប់រង្គាលរបស់ជនជាតិ អាណ្លីម៉ង់ ។ ដើម្បីធ្វើការពិពណ៌នាទម្រង់កម្មវិធី នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៤ មេធាវីជនជាតិប៊ូឡូញ-ដ្យូហ្វដែលមានឈ្មោះថា រ៉ាហ្វែល លីមគិន (Raphael Lemkin) បានហៅទម្រង់កម្មវិធីនេះថា «អំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍» ។ អ្នកជំនាញលើមុខវិជ្ជាផ្សេងៗ បានធ្វើការពិភាក្សា លើពាក្យដែលទើបបង្កើតថ្មីនេះ ដើម្បីធ្វើការកំណត់និយមន័យ និង ប្រើប្រាស់ពាក្យនេះសម្រាប់ច្បាប់អន្តរជាតិ ។ បួនឆ្នាំក្រោយមក តម្រូវការជាដ្ឋានការចាំបាច់មួយរបស់អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជា ជាតិស្តីពីការបង្ការ និងផ្ដន្ទាទោសទម្រង់កម្មវិធីប្រល័យពូជសាសន៍ បានកើតឡើង ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា២ :

អំពើណាមួយក្នុងចំណោមអំពើទាំងប៉ុន្មានខាងក្រោម ដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយចេតនា ទោះជាទាំងស្រុងក្តី ឬក៏មួយផ្នែកក្តី មកលើប្រជាជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬ ក្រុមសាសនា ដូចជា :

- ក) ការសម្លាប់សមាជិកទាំងឡាយនៅក្នុងក្រុម ។
- ខ) បង្កការឈឺចាប់និងខូចខាតយ៉ាងដំណំខាងផ្នែករាង កាយ ឬផ្នែកសតិបញ្ញាដល់សមាជិកទាំងឡាយនៅក្នុង ក្រុម ។
- គ) បង្កឡើងដោយចេតនានូវមហន្តរាយ ឬការហិនហោច ដល់ស្ថានភាពរស់នៅរបស់សង្គមមនុស្ស ដោយកម្ទេច បំផ្លាញក្រុមទាំងមូល ឬផ្នែកខ្លះនៃសង្គម ។
- ឃ) ដាក់បង្ខំនូវវិធានការនានាដែលបង្ការមិនឲ្យមានកំណើត ទារកនៅក្នុងសង្គម
- ង) យកកូនក្មេងចេញពីក្រុមមួយទៅក្រុមមួយទៀតដោយ បង្ខំតបង្ខំ ។

អនុសញ្ញានេះបានផ្តល់នូវមូលដ្ឋានគ្រឹះមួយដ៏រឹងមាំដើម្បី ធ្វើការការពារ «ក្រុមប្រជាជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ និងក្រុម សាសនា» ចេញពីការបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុងក្តី ឬដោយផ្នែកក្តី ។ រដ្ឋហត្ថលេខីជាច្រើនដែលរួមទាំងប្រទេសកម្ពុជាផងនោះ ត្រូវបាន

តម្រូវឲ្យអនុវត្តក្របខណ្ឌដូច្នោះនេះ ។ ប៉ុន្តែចាប់តាំងពីពេល ដែលអនុសញ្ញានេះមានរូបរាងមក ទម្រង់កម្មវិធីប្រល័យពូជសាសន៍ នៅតែបន្តកើតមាននៅទូទាំងសកលលោក ជាពិសេសទាក់ទងទៅ នឹងមុខសញ្ញានៃក្រុមជនជាតិភាគតិច ។ ទាហរណ៍ ទម្រង់កម្ម វិធីប្រល័យពូជសាសន៍ដែលកើតមានឡើងនៅប្រទេសបួស្បៀពីឆ្នាំ ១៩៧២-១៩៧៥ បានសម្លាប់មនុស្សរហូតដល់ទៅពីរសែន នាក់ ។ នៅប្រទេសរ៉ូនដា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានសម្លាប់ ជីវិតជនជាតិទុតស៊ី និង ហ៊ីឡូ អស់ប្រហែលជាប្រាំសែននាក់នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៧៤ ។ ការសម្លាប់រង្គាលជនជាតិភាគតិចទុតស៊ីក្នុងរយៈ ពេលតែជាន់១០០ ថ្ងៃនោះ គឺជាទម្រង់កម្មវិធីផ្សេងៗខ្លះ ជាទីបំផុត ។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀត របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា ជារបបប្រល័យពូជសាសន៍ដោយសារ តែរបបនេះមានបំណងធ្វើការសម្លាប់ជនជាតិភាគតិចចាម និង វៀតណាម (ដែលរួមខ្មែរក្រោមផងដែរ) នៅក្នុងអំឡុងពេលកាន់ កាប់រយៈពេលបួនឆ្នាំ (១៩៧៥-១៩៧៩) ។ ក្រុមជនជាតិភាគ តិចតែងតែត្រូវបានកំណត់ជាមុខសញ្ញាសម្លាប់ និងជាជនរងគ្រោះ នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ទោះបីជាក្រុមនេះទទួលបានការការ ពារពីសេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិរបស់ បុគ្គលណាម្នាក់ដែលស្ថិតនៅក្នុងក្រុមប្រជាជាតិ ឬជាតិពន្ធុ ជាតិ សាសន៍ និងសាសនាក៏ដោយ ។ សេចក្តីប្រកាសនេះត្រូវបាន អនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហ ប្រជាជាតិលេខ៤៧,១៣៥ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧២ និង មាត្រា ១ បានតម្រូវថា :

- «១) រដ្ឋត្រូវតែការពារអត្ថិភាពនិងអត្តសញ្ញាណរបស់ក្រុម ប្រជាជាតិ ឬជាតិពន្ធុ វប្បធម៌ សាសនា និងភាសា ឬ ក្រុម ជនជាតិភាគតិចដែលនៅក្នុងព្រំដែនរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវ តែជំរុញឲ្យមានលក្ខខណ្ឌសម្រាប់លើកស្ទួយអត្តសញ្ញាណ ទាំងនោះ ។ ២) រដ្ឋត្រូវតែអនុម័តនូវច្បាប់បញ្ញត្តិសមរម្យ មួយនិងវិធានការផ្សេងៗ ដើម្បីសម្រេចឲ្យបាននូវគោល បំណងទាំងនោះ» ។

ទោះបីជាមានអនុសញ្ញានិងសេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការ សហប្រជាជាតិក៏ដោយ ក៏អ្នកប្រាជ្ញ មេធាវី និងអ្នកស្រាវជ្រាវ

នៅតែយល់ឃើញថាអំពើនេះពិបាកបង្ការខ្លាំងណាស់។ នេះមាន ហេតុផលពីរ-បីដែលធ្វើឲ្យមានការពិបាកក្នុងការបង្ការអំពើនេះ : ទីមួយ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍តែងតែប្រព្រឹត្តឡើងដោយរដ្ឋ ប្រឆាំងទៅនឹងប្រជាជនខ្លួនឯង និងជាពិសេសទៅលើក្រុមជនជាតិ ភាគតិច។ ទីពីរ ច្បាប់អន្តរជាតិបានហាមឃាត់មិនឲ្យប្រទេសមួយ រំលោភបំពានអធិបតេយ្យភាពរបស់ប្រទេសមួយទៀតបានទេ។ ដូចគ្នាទៅនឹងក្រុមជនជាតិភាគតិចជាច្រើនទៀតនៅលើសកល លោកដែរ មានមនុស្សជាច្រើនមកពីសហគមន៍ចាមបានសម្តែងនូវ ការមិនពេញចិត្តរបស់ខ្លួនចំពោះទង្វើនេះ។ អ្នកទាំងនោះសំណូម ពរឲ្យអង្គការសហប្រជាជាតិនិងអង្គការអន្តរជាតិផ្សេងៗ ចាត់វិធាន ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងដើម្បីដោះស្រាយជាមួយឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ។ ចំពោះជនរងគ្រោះនៃអំពើបែបនេះ អ្វីដែលសំខាន់ជាងការដែល គ្រាន់តែនាំយកជនល្មើសទៅកាត់ទោស គឺអ្វីដែលប្រជាជនកម្ពុជា តែងតែនិយាយថា «ការពារប្រសើរជាងព្យាបាល»។

៤) ការស្វែងយល់របស់អ្នកចូលរួមស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍
ដោយសារតែអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទាំងបួននាក់ត្រូវ

បានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ដូចនេះគឺមាន សារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការដួលរុះរំចំណេះដឹងជាមូលដ្ឋានអំពី បញ្ហានេះដល់ក្រុមជនជាតិភាគតិចផ្សេងៗ ដែលត្រូវបានកំណត់ មុខសញ្ញាសម្រាប់ក្នុងអំឡុងរបបខ្មែរក្រហម។ ការប្រជុំនេះ គឺជា វេទិកាមួយសម្រាប់ឲ្យអ្នកចូលរួមធ្វើការចែករំលែកនូវបទពិសោធន៍ ជាមួយអ្នកដទៃអំពីប្រធានបទប្រល័យពូជសាសន៍។ ភាវនស្ថាប ស្នង់មតិបានបង្ហាញពីការពិពណ៌នារបស់អ្នកចូលរួមស្តីពីឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រល័យពូជសាសន៍នេះថាជាទម្រង់មួយនៃ «ការកម្ទេចដោយ ចេតនា ដើម្បីបន្ធាបន្ថយ លុបបំបាត់ការកំរាមកំហែង និងដើម្បី ទទួលបានផលប្រយោជន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច» «ការបំផ្លិចបំផ្លាញ និងការ សម្លាប់ដោយផ្អែកទៅលើជាតិពន្ធុ សាសនា វប្បធម៌ និងភាពជា ពលរដ្ឋ» «ការសម្លាប់មិនរើសមុខ មិនថាពូជសាសន៍ ឬ ជាតិពន្ធុ នោះទេ» «ការសម្លាប់ដោយកំណត់មុខសញ្ញាពូជសាសន៍ និងការ បំផ្លិចបំផ្លាញ សាសនាជាតិ សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយ» «ការ សម្លាប់មនុស្ស ឬការធ្វើឱ្យរណកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដើម្បីបំផ្លាញក្រុម មួយទាំងស្រុង» «ការសម្លាប់មនុស្ស ឬក្រុមជនជាតិភាគតិចដោយ

អ្នកចូលរួមការព្រមព្រៀងរបស់វគ្គចែកស្រាយអំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងទស្សនាភាពយន្តឯកសារ

មិនរើសមុខ និងដោយចេតនាដើម្បីអនុវត្តនូវមនោគមន៍វិជ្ជាណាមួយ «ចេតនាក្នុងការកម្ទេចពូជសាសន៍មួយ» «ការហាមប្រាមមិនឲ្យប្រណិប័តន៍សាសនា» «ការបញ្ចូលក្រុមជនជាតិភាគតិចទាំងស្រុងទៅក្នុងស្ថានភាព» និង «ការសម្របសម្រួលស្របតាមតែអំពើចិត្ត» ។

ការរាងស្ថាប័នមតិដែលធ្វើឡើងមុនពេលចាប់ផ្តើមកិច្ចប្រជុំខាងលើនេះបានបង្ហាញពីការយល់ដឹងអំពីប្រល័យពូជសាសន៍នេះតែមួយផ្នែកតូចប៉ុណ្ណោះ ។ គួរឲ្យយល់ផងដែរ «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍» គឺជាពាក្យមួយដែលមានភាពស្មុគស្មាញពិបាកយល់ក្នុងចំណោមមនុស្សធម្មតា ។ ប៉ុន្តែ ការរាងស្ថាប័នមតិ និងបទសម្ភាសដែលធ្វើឡើងក្រោយកិច្ចប្រជុំ បានបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា វាក្តីហ៊ុននេះពិតជាធ្វើឲ្យមាននូវការរីកចម្រើនមួយយ៉ាងខ្លាំងស្តីពីការយល់ដឹងរបស់អ្នកចូលរួមអំពីច្បាប់អន្តរជាតិ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងដំណើរការនាំយកអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទៅកាត់ទោស ។ ដោយឡែក មានអ្នកចូលរួមមួយចំនួនទៀត បានលើកឡើងពីការយល់ដឹងប្រសើរជាងមុនទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការ និងផ្ដន្ទាទោសទុក្ខក្រីក្រកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងការចោទប្រកាន់របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមមកលើអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទាំងបួននាក់ពីបទទុក្ខក្រីក្រប្រល័យពូជសាសន៍ ។

លោក ស្ទេ ត្រីយ៉ា ជនជាតិចាមអាយុ៥៣ឆ្នាំមកពីខេត្តកំពង់ចាមម្នាក់ បាននិយាយថា ក្រោយពីបានស្តាប់វាក្មេងនិយាយអំពីអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការ និងផ្ដន្ទាទោសទុក្ខក្រីក្រកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ពាក្យថាទុក្ខក្រីក្រកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជាពាក្យមួយដែលសមរម្យបំផុតដើម្បីពិពណ៌នាពីចេតនារបស់ខ្មែរក្រហមក្នុងការសម្របសម្រួលជនជាតិចាម ។ លោក ស្ទេ ត្រីយ៉ា បាននិយាយបន្តទៀតថា ជនជាតិចាមមានវប្បធម៌ ភាសា និងសាសនារបស់ខ្លួន ។ លោកមានបំណងបញ្ជាក់ថា ជនជាតិចាមគួរតែត្រូវបានការពារដោយសេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិរបស់បុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងក្រុមប្រជាជាតិ ឬ ជាតិពន្ធុ ជាតិសាសន៍ និង

សាសនា ។ ដូចគ្នាផងដែរ លោក លីន កូប ជនជាតិចាមអាយុ៦០ឆ្នាំមកពីខេត្តក្រចេះបាននិយាយថា កាត់យល់ស្រប ហើយយល់ពីការពន្យល់និយមន័យនៃពាក្យថាប្រល័យពូជសាសន៍ ។ លោកក៏ចាំផងដែរពីបណ្តាប្រទេសដែលកើតមានអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅលើសាកលលោកនេះ ។ ជាងនេះទៅទៀត លោក ហ៊ុម ម៉ាត់ ជនជាតិចាមអាយុ៥៧ឆ្នាំមកពីខេត្តកំពង់ចាមបានលើកឡើងថា ខ្មែរក្រហមបានប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មកលើទាំងជនជាតិចាម និង វៀតណាម ។

មានអ្នកចូលរួមជាច្រើនយល់ឃើញថា ការជួបប្រជុំគ្នារយៈពេលមួយថ្ងៃនេះ គឺមានប្រយោជន៍ច្រើនណាស់ ហើយមានតម្លៃទៀតផងចំពោះប្រទេសជាតិ និងការយល់ដឹងរបស់កាត់ ។ ការហ៊ុននេះ គឺជាសារមួយធ្វើឲ្យកូនចៅរបស់កាត់ដើម្បីធ្វើការការពារប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការកើតឡើងវិញនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងភាពឃោរឃៅផ្សេងៗ ។ ប្រវត្តិសាស្ត្របានបង្ហាញឲ្យឃើញថាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍តែងតែត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយរដ្ឋខ្លះណា ។ ដូចនេះ ប្រជាជនរួមទាំងក្រុមជនជាតិភាគតិចផងដែរនោះ អាចចូលរួមបង្កើតជាវិធីសាស្ត្រមួយចំនួនដើម្បីការពារការកើតឡើងនៃស្ថានភាពដែលអាចបង្កឲ្យទៅជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជាទៅថ្ងៃមុខ ។ ខាងក្រោមគឺជាការឆ្លើយតបរបស់អ្នកចូលរួមទៅនឹងវិធីសាស្ត្រក្នុងការបង្ការបទទុក្ខក្រីក្រប្រល័យពូជសាសន៍ :

អ្នកចូលរួមប្រជុំស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

- ◆ លោក យូ សុះ ជនជាតិចាមអាយុ ៣៤ ឆ្នាំ មកពីខេត្តសៀមរាប បាននិយាយថា «ខ្ញុំសូមសំណូមពរឲ្យយើងទាំងអស់គ្នាបង្កើតមាននូវទំនាក់ទំនងដ៏រឹងមាំរវាងប្រទេសរបស់ខ្លួននិងប្រទេសជិតខាង» ។
- ◆ លោក ណះ ម៉ាស់ ជនជាតិចាមអាយុ ៦៥ ឆ្នាំមកពីខេត្តកំពង់ឆ្នាំង បានរៀបរាប់ថា «យើងត្រូវតែរៀបរៀងចងក្រងជាឯកសារ និងបង្កាត់បង្រៀនកូនចៅជំនាន់ក្រោយដើម្បីកុំឲ្យប្រព្រឹត្តទង្វើខុសឆ្គងនេះម្តងទៀត» ។
- ◆ លោក រី ម៉ាត់ ជនជាតិចាមអាយុ ៥៨ ឆ្នាំមកពីខេត្តតាកែវ បានរៀបរាប់ថា «យើងត្រូវតែធ្វើការផ្សព្វផ្សាយឲ្យបានទូលាយនៅគ្រប់ប្រទេសផ្សេងៗទាំងអស់» ។
- ◆ លោក លីន កូប ជនជាតិចាមអាយុ ៦០ ឆ្នាំមកពីខេត្តក្រចេះ បានរៀបរាប់ថា «មានតុលាការតាមដូរច្បាប់ក៏អាចជួយទប់ស្កាត់អំពើនេះមិនឲ្យកើតឡើងវិញផងដែរ» ។
- ◆ លោក ស្ទះ ត្រីយ៉ា ជនជាតិចាមអាយុ ៥៣ ឆ្នាំមកពីខេត្តកំពង់ចាម បានរៀបរាប់ថា «យើងត្រូវតែការពារច្បាប់ទាំងច្បាប់ក្នុងស្រុកនិងច្បាប់អន្តរជាតិ» ។
- ◆ លោក ស្រី ហ៊ឹម លីម៉ៅ ជនជាតិកួយ អាយុ ៤៥ ឆ្នាំមកពីខេត្តព្រះវិហារ បានរៀបរាប់ថា «ខ្ញុំជាមនុស្សធម៌ម្នាក់ ខ្ញុំគ្មានសមត្ថភាពឯណាទៅការពារអ្វីបាននោះទេ ។ តែខ្ញុំត្រាន់តែចង់ធ្វើការស្នើសុំដល់មេដឹកនាំប្រទេសនីមួយៗកុំឲ្យប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះទៀត» ។

អ្នកចូលរួមបានផ្តល់នូវបទសម្ភាសជាច្រើនដែលបង្ហាញពីបទពិសោធន៍របស់ខ្លួន ។ ដូចជាករណី អ៊ីប្រុស ស្ទះ ត្រីយ៉ាយោបល់របស់គាត់ក៏ពាក់ព័ន្ធនឹងតម្រូវការចង់ឲ្យប្រទេសជិតខាងលូកដៃដើម្បីជួយបញ្ឈប់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ឧទាហរណ៍នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ កងទ័ពស្ម័គ្រចិត្តជនជាតិវៀតណាមបានផ្តល់រំលឹរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយបានបញ្ចប់រយៈកាលនៃអំពើព្រៃផ្សៃយុទ្ធជ័យដែលបណ្តាលឲ្យមនុស្សស្លាប់ជាងពីរលាននាក់ ។ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការអះអាងដែលតែងតែលើកឡើងថា ព័ត៌មានស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅប្រទេសកម្ពុជា គឺមានលក្ខណៈខ្វះខាតណាស់ ហើយពិភពខាងក្រៅបានដឹងតិចតួច

បំផុតអំពីព្រឹត្តិការណ៍នៅប្រទេសកម្ពុជាដែលកើតឡើងក្នុងពេលនោះ ។ អ៊ីប្រុស រី ម៉ាត់ ជឿជាក់ថាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានជាមធ្យោបាយដ៏មានប្រយោជន៍មួយដើម្បីធ្វើឲ្យសហគមន៍អន្តរជាតិបានដឹងអំពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងសហគមន៍ប្រទេសណាមួយ ។ ជាងនេះទៅទៀត ពិភពខាងក្រៅត្រូវតែសកម្មនិងមានការឆ្លើយតបល្បឿនជាងនេះក្នុងការស៊ើបអង្កេតអំពើមនុស្សឃាតផ្សេងៗ ។ អ្នកចូលរួមភាគច្រើនបានយល់ស្របយ៉ាងខ្លាំងថាការប្រឆាំងនឹងមេក្លាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺតាមរយៈយុត្តិធម៌ដូរច្បាប់ ដូចអ្វីដែលបានមើលឃើញនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម និងតុលាការអន្តរជាតិផ្សេងៗ ។

៥) សារសំខាន់នៃការពិតនិងយុត្តិធម៌

ការលាតត្រដាងនូវការពិតឲ្យកាន់តែធំទូលាយ គឺជាមូលហេតុចម្បងមួយដែលការប្រជុំនេះចង់ឲ្យអ្នកចូលរួមទាំងអស់ចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ហើយបន្ទាប់ពីបានស្តាប់ពួកគេធ្វើបទបង្ហាញពីសំណាក់អ្នកដ៏នាញរួចមក អ្នកចូលរួមជនជាតិចាមជាច្រើនបានក្រោកឈរឡើងធ្វើការចែករំលែកនូវរឿងរ៉ាវផ្ទាល់ខ្លួន ក៏ដូចជាធ្វើការភ្ជាប់នូវបទពិសោធន៍របស់ខ្លួនទៅនឹងសំណួរដែលនឹងសួរនោះ ។ អ្នកចូលរួមជនជាតិខ្មែរក្រោមមួយចំនួនតូចមានឱកាសធ្វើការលើកឡើងនូវភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការសម្លាប់របស់ខ្មែរក្រហមនៅខេត្តពោធិ៍សាត់ និងទឹកនៃផ្សេងទៀត ។ កម្មវិធីនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីសម្រួលដល់ការនិយាយរឿងរ៉ាវប្រាប់គ្នាទៅវិញទៅមក និងបង្កើតបរិយាកាសមួយដែលធ្វើឲ្យរឿងរ៉ាវដែលអ្នកចូលរួមបាននិយាយត្រូវបានស្តាប់ឮនិងទទួលស្គាល់ ។ លោកស្វាយ កៀន អាយុ ៦០ ឆ្នាំ មកពីខេត្តក្រចេះបាននិយាយថា ការប្រជុំនេះបានផ្តល់នូវការចងចាំដ៏ល្អមួយ ។ ខ្សែភាពយន្តដែលមានចំណងជើងថា «ហ្វាតទៅសែនឆ្ងាយ» ពិតជាដូចរឿងខ្ញុំមែនទែន ។ អ្វីដែលសំខាន់នោះគឺថា ការប្រជុំនេះធ្វើឲ្យយុវជនស្វែងយល់និងជឿជាក់ទៅលើព្រឹត្តិការណ៍ពិតប្រាកដដែលបង្កឲ្យមានទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ។

ទាំងក្នុងបទសម្ភាសន៍និងការស្តាប់ស្តង់មតិសំណូមពរមួយដែលអ្នកចូលរួមមានដូចគ្នានោះគឺ ចង់ឲ្យពន្លឿនការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ លោក រូន លាស់ មកពីខេត្តកំពង់ឆ្នាំង

បាននិយាយថាគាត់សូមអំពាវនាវឲ្យសាលាក្តីខ្មែរក្រហមធ្វើការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំទាំងនោះឲ្យលឿនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។ លោក យូ សុះ អាយុ៣៤ឆ្នាំ មកពីខេត្តសៀមរាប បានលើកឡើងបន្តថា អ្វីដែលគាត់រំពឹងចង់ស្តាប់ឮនូវការពិតពីមាត់របស់អតីតមេដឹកនាំទាំងនោះគឺថា «ហេតុអ្វីបានជាខ្មែរក្រហមសម្លាប់មនុស្សហើយមានបំណងអ្វី?» បន្ថែមលើនេះទៀត អ៊ីប្រុសក៏បានសង្កត់ធ្ងន់លើសារសំខាន់នៃការលាតត្រដាងនូវចេតនាពិតប្រាកដរបស់មេដឹកនាំទាំងនោះ។ លោក ហាប់ សុះ អាយុ៦៦ឆ្នាំ មកពីខេត្តកណ្តាលបាននិយាយថា ប្រសិនបើមេដឹកនាំទាំងនោះ

ចង្អុលបង្ហាញមួយដីជាក់លាក់ដល់យុវជនស្តីអំពីភាពយោរយៅរបស់ខ្មែរក្រហម ជាពិសេស អំពើប្រល័យពូជសាសន៍មកលើជនជាតិចាមនិងវៀតណាម។ គេរំពឹងទុកថាការពិតដែលចេញពីសាលាក្តីខ្មែរក្រហមនេះនឹងធ្វើឲ្យប្រជាជន ក៏ដូចជាជនជាតិភាគតិចបានទទួលការព្យាបាលនិងការផ្សះផ្សារមួយកម្រិត។

៦) សេចក្តីបញ្ចប់

អ្នកដែលចូលរួមទាំងអស់យល់ឃើញថា ការប្រជុំនេះគឺមានប្រយោជន៍ណាស់។ ជាពិសេស ពួកគាត់បានទទួលនូវការយល់ដឹងច្បាស់ជាងមុនទាក់ទងទៅនឹងទ្រឹស្តីនៃពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍

អ្នកភូមិសួរសំណួរទៅវាក្តីន

ស្តាប់ នោះយើងមិនអាចរកឃើញ «សន្តិសុខ» នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានឡើយ។

អស់រយៈពេលជាង៣០ឆ្នាំមកហើយបន្ទាប់ពីរបបខ្មែរក្រហមនេះបានដួលរលំ ខុច គឺជាមនុស្សទីមួយដែលត្រូវបានយកមកកាត់ទោសនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម។ យុវសិស្ស ម៉ែ រស់ ជាសិស្សថ្នាក់ទី៧ មកពីខេត្តកំពង់ឆ្នាំងបាននិយាយថា ខ្លួនពេញចិត្តសាលាក្រុម ខុច ដែលកាត់ទោសឲ្យគាត់ជាប់កុករយៈពេល៣៥ឆ្នាំ។ នេះគឺច្បាស់លាស់ណាស់ដែលថា សាលាក្តីនេះនឹងបម្រើការ

តាមរយៈការពន្យល់ដ៏លម្អិតរបស់អ្នកជំនាញ។ បទបង្ហាញបន្តទៀតគឺដ្ឋាតសំខាន់ទៅលើប្រវត្តិនៃពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ថា អំពើនេះកើតឡើងនៅក្នុងបរិបទសកលលោក ក៏ដូចជាការទទួលស្គាល់ថាអំពើនេះជាទុក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ។ អនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការ និងផ្ដន្ទាទោសទុក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ បានការពារក្រុម «ជនជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ និងសាសនា» មិនឲ្យទទួលបានការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយផ្នែក ឬទាំងស្រុង។ យោងទៅតាមការយល់ឃើញរបស់អ្នកចូលរួម ភាគច្រើនមានយោបល់ថា

ការបង្ការអំពើប្រល័យពូជសាសន៍អាចធ្វើឡើងតាមរយៈអន្តរាគមន៍ ពីសំណាក់រដ្ឋនីមួយៗ ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានឲ្យបានទូលំទូលាយ និងយន្តការផ្លូវច្បាប់មួយក្នុងការកាត់ទោសមេក្រោងនៃអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍នេះ ។ អ្នកចូលរួមមានការស្វែងយល់អំពីនីតិ វិធីច្បាប់ខ្លះៗ ជុំវិញបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ដែលត្រូវ បានចោទប្រកាន់មកលើអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទាំងចូរូបនៅ សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។

គួរឲ្យកត់សម្គាល់ដែរថា ក្រុមជនជាតិភាគតិចចាមនិង វៀតណាម ត្រូវបានចាត់ចូលជាក្រុមជនជាតិភាគតិចក្នុងចំណោម ជនជាតិភាគតិចជាច្រើនក្រុមផ្សេងទៀត ដែលទទួលបានការ ការពារពីសេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិ របស់បុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងក្រុមប្រជាជាតិ ឬជាតិពន្ធុ ជាតិសាសន៍ និងសាសនា ។ ដោយសារអង្គហេតុនេះហើយ ជននៃគ្រោះទាមទារ ឲ្យមានការពិតជាងនេះ ទាក់ទងទៅនឹងការឈឺចាប់និងបាត់បង់អ្នក ជាទីស្រឡាញ់កាលពីអតីតកាលរបស់គាត់នៅក្នុងរូបខ្មែរក្រហម នោះ ។ ក្រៅពីការពិតដែលត្រូវបានលាតត្រដាងនៅក្នុងសវនាការ របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម យ៉ាងហោចណាស់គួរតែអាចផ្តល់នូវ ការពិតជាផ្លូវការនិងសាធារណៈអំពីការសម្លាប់រង្គាលនេះ ។

ជាពិសេសទៅទៀត ការប្រជុំនេះក៏ជួយឲ្យក្រុមជនជាតិ ភាគតិចយល់ដឹងពីគ្នាទៅវិញទៅមក ។ នេះគឺបានបើកផ្លូវឲ្យមាន ការយល់ចិត្តនិងភាពសុខដុមកើតមានឡើងនៅក្នុងចំណោមក្រុម នីមួយៗ ។ អ្នកចូលរួមបានសន្យាថានឹងធ្វើការចែករំលែកនូវការ យល់ដឹងរបស់ខ្លួនទៅឲ្យក្រុមគ្រួសារ មិត្តភក្តិ និងអ្នកជិតខាងរបស់ គាត់ ។ អ្នកចូលរួមយល់ឃើញថា ការនិយាយពីបទពិសោធន៍ជូរ ចត់ចេញមកក្រៅ ធ្វើឲ្យគាត់មានអារម្មណ៍ឈឺចាប់នៅថ្ងៃនេះ ប៉ុន្តែ ដើម្បីចូរួមការគូរស្បើយនៅថ្ងៃក្រោយ ។

ទោះបីជាកិច្ចប្រជុំនេះបានសម្រេចនូវគោលបំណងរបស់ ខ្លួនក៏ដោយ ក៏យើងនៅតែជួបការលំបាកមួយចំនួនដែល យើងទទួលស្គាល់ថា ការប្រជុំរយៈពេលមួយថ្ងៃនេះគ្រាន់តែអាច ផ្តល់នូវការយល់ដឹងតិចតួចប៉ុណ្ណោះទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីការ បង្ការ និងផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ យន្តការផ្លូវ ច្បាប់ និងពាក្យច្បាប់ផ្សេងៗ ។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀត ដោយសារ

តែចំនួនបុរសមកចូលរួមច្រើនជាងស្ត្រី ធ្វើឲ្យបុរសបានទទួលនូវ ដលប្រយោជន៍ច្រើនជាងពីកម្មវិធីនេះ ។ នេះគឺមិនមែនជាការ ភ្ញាក់ផ្អើលអ្វីនោះទេ ដោយសារតែបុរសៗ ដែលចូលរួមទាំងនោះគឺ ជាមេដឹកនាំសាសនានិងសហគមន៍ ។ ស្ត្រីមានសារសំខាន់នៅក្នុង ការអប់រំកូនចៅពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងជាពិសេសការ យល់ឃើញរបស់ស្ត្រី ។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនេះក៏អះអាងដល់ ដែរថា បទពិសោធន៍ និងការតស៊ូរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងអំឡុងរូប ខ្មែរក្រហមត្រូវបានទទួលស្គាល់ស្មើគ្នា ។ គម្រោងប្រវត្តិសាស្ត្រ តាមរយៈការសួរនាំរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានបង្កើន នូវការចូលរួមរបស់ស្ត្រីច្រើនជាងមុននៅក្នុងការប្រជុំលើកទីពីរ នេះ ដែលក្នុងមានស្ត្រីជនជាតិភាគតិចប្រហែលជា៦០ នាក់ត្រូវ បានអញ្ជើញមកចូលរួម ។

ជាងនេះទៅទៀត អ្នកចូលរួមភាគច្រើនបានស្នើឲ្យមជ្ឈ មណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាធ្វើការរៀបចំនូវការប្រជុំបន្តបន្ទាប់ទៀត ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងតារាងស្ថាប័នមតិ និងបទសម្ភាស ។ ក្រៅពីតម្រូវការទាំងនេះ យើងយល់ឃើញថាឯកសារដែលបាន ចែកជូននោះគឺអាចជួយផ្តល់នូវការយល់ដឹងឲ្យកាត់កាន់តែ ប្រសើរឡើងទាក់ទងនឹងដំណើរការនីតិវិធីច្បាប់នៅសាលាក្តីខ្មែរ ក្រហម និងចោទបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មកលើអតីត មេដឹកនាំទាំងចូរូប ។ ទាក់ទងនឹងចំណុចនេះ អ្នកចូលរួមទទួលបាន នូវឯកសារមួយកញ្ចប់ដែលមានឯកសារដូចជា : «សៀវភៅ សាលក្រម ខុច» ទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិតរបស់មជ្ឈមណ្ឌល ឯកសារកម្ពុជា អត្ថបទសង្ខេបរបស់លោក វីលៀម សាបាស និង បទបង្ហាញរបស់វាគ្មិនជាភាសាខ្មែរ ។

ក្រុមការងាររបស់គម្រោងក៏ទទួលបាននូវការស្នើសុំជា លាយលក្ខណ៍អក្សរនូវសៀវភៅមេរៀន «ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជា ធិបតេយ្យ» និងឯកសារផ្សេងៗទៀតដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកតំណាង ជនជាតិចាមម្នាក់មកពីស្រុកឆ្នួង ខេត្តក្រចេះ ។ អ្នកតំណាងរូបនេះ ធ្វើការស្នើសុំនូវឯកសារទាំងនេះដើម្បីយកទៅឲ្យកូនសិស្សរបស់ គាត់ ។ អ្នកចូលរួមខ្លះទៀតបានប្រគល់នូវស្ថិតិភូមិ រូបថត វិហារ និងប្រវត្តិវិហារក្នុងស្រុកភូមិរបស់គាត់ឲ្យទៅប្រធានគម្រោងប្រវត្តិ សាស្ត្រដើម្បីធ្វើការចុះផ្សាយនៅលើគេហទំព័រ ។ **លី សុខឃា**

អង្គហេតុពិក : ប៉ូល ពក និងអ្នកទោសនៅមន្ទីរ ស-២១

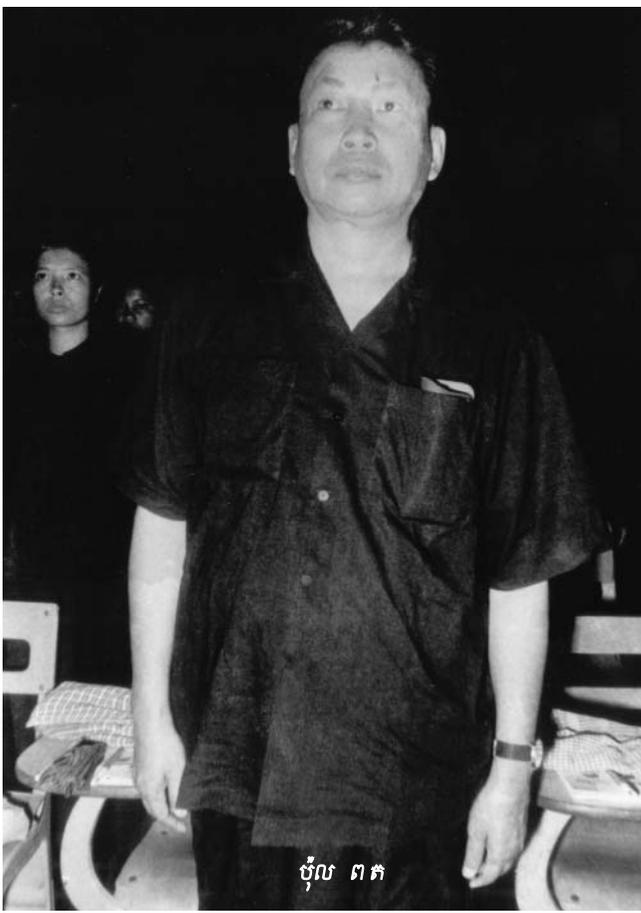
ដោយសារចំហាយក្លិនសាច់សាកសពដែលស្អុយរលួយ នៅថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៧ កងទ័ពវៀតណាមបានធ្វើ ដំណើរទៅកាន់កន្លែងមួយដែលហ៊ុមព័ទ្ធនៅដោយខ្សែលួសបន្ទា ដែលជាមន្ទីរសន្តិសុខជាន់ខ្ពស់បំផុតរបស់របបខ្មែរក្រហម ។ នៅឯ មន្ទីរសន្តិសុខមួយដែលមានលេខ កូដ ស-២១ : «ស» មានន័យថា សន្តិបាល ហើយនៅក្នុងភាសា ខ្មែរមានន័យថា «អង្គការការពារ សន្តិសុខរបស់ប្រទេស» និង «២១» គឺជាលេខអាយកូមរបស់អតីត ប្រធានកុកដែលមានឈ្មោះថា (ណាត) អ្នកទោសត្រូវបាននាំទៅ ថតរូប សួរចម្លើយ ធ្វើទារុណកម្ម និងសម្លាប់ទាំងជាប់ចំណងខ្លោះ ។

អ្នកទោសភាគច្រើនដែល បានបញ្ជូនទៅមន្ទីរស-២១គឺជា កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម រួមទាំង កម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម មួយចំនួនដូចជារដ្ឋមន្ត្រីនិង សាច់ញាតិរបស់ខ្លួន ។ អ្នកទោស ទាំងនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា ចូលដៃជើងជាមួយរដ្ឋាភិបាលបរទេស ដោយស្នើបករណ៍ដើម្បី បម្រើឲ្យចលនា សេ.អ៊ី.អា និងកា.ហ្សេ.បេ និងជាពិសេសនោះគឺថា អ្នកទោសទាំងនោះត្រូវបានចោទថាក្បួននឹងអង្គការ ។ ខ្មែរក្រហម ជឿជាក់ថា អ្នកទោសទាំងនោះបានរួមគំនិតជាមួយអ្នកផ្សេងទៀត ដូចជាអ្នកទោសទាំងអស់ត្រូវបានបន្តិច្បាតក្រដាងពី «ខ្សែក្បត់» ដែលជួនកាលមានរហូតដល់ទៅរាប់រយនាក់ឯណោះ ។

អ្នកសួរចម្លើយបានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសួរចម្លើយ ដោយអនុលោមតាមវិធីសន្តិបាលទាំងដប់ដែលក្នុងនោះរួមមាន

«វាយ ឬឆក់ខ្សែភ្លើងមិនឲ្យស្រែកដាច់ខាត» ។ ទោះបីជាអ្នកទោស មិនដឹងថាខ្លួនត្រូវបានចាប់ដោយមូលហេតុអ្វីក៏ដោយ ក៏អ្នកសួរ ចម្លើយនៅតែបន្តអ្នកទាំងនោះឲ្យសារភាពពីកំហុសដែលបាន ប្រព្រឹត្តិដែរ ។ ប្រសិនបើអ្នកទោសមិនព្រមសារភាព នោះនឹងត្រូវ

ទទួលទារុណកម្ម ។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពី សារភាពរួច អ្នកទោសទាំងនោះ នឹងត្រូវយកទៅសម្លាប់ ។ នៅ ដំណាក់ដំបូង អ្នកទោសត្រូវបាន សម្លាប់នៅក្នុងបរិវេណមន្ទីរ ស-២១ ប៉ុន្តែដោយសារសាក សពមានចំនួនកាន់តែច្រើន និង មានក្លិនស្អុយរលួយកាន់តែខ្លាំង ឡើងៗ មិនអាចទ្រាំទ្របាន អ្នក ទោសទាំងអស់ត្រូវបានដឹកតាម រថយន្តទ្រុងធំៗ ទៅកាន់ទីវាល មួយដែលមានចម្ងាយប្រមាណ ជាង១៥គីឡូម៉ែត្រដែលមានឈ្មោះ ថា «បឹងជើងឯក» ដើម្បីសម្លាប់ ចោល ។ ពេជ្រយាតកមួយក្រុម ដែលមានភ្នាក់ងារ១០ នាក់ដឹកនាំ ដោយ តេធី រត់ចាំនៅទីនោះរួចជា

ប៉ូល ពក

ស្រេច ។ តេធី មានអាយុប្រហែលជាម្ភៃឆ្នាំជាន់ ហើយសមាជិក ក្នុងក្រុមរបស់ តេធី គឺជាក្មេងជំទង់ៗ ដែលរស់នៅក្នុងផ្ទះមួយមាន កម្ពស់ពីរជាន់សង់ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ នៅជិតវាលជើងឯក ។ ក្រុម ពេជ្រយាតទាំងអស់នោះត្រូវបានជូនដំណឹងជាមុនរួចជាស្រេច អំពីចំនួនអ្នកទោសដែលនឹងត្រូវបញ្ជូនទៅ ដូច្នោះក្រុមរបស់ តេធី បានដឹករណ៍រួចជាស្រេចដើម្បីត្រៀមកប់សាកសព ។ អតីតឆ្នាំ កុកស-២១ ហ៊ុម ហ៊ុយ បាននិយាយថា តេធី ហើយនិងក្រុមរបស់ ខ្លួនគឺជាអ្នកសម្លាប់អ្នកទោសពេលមកដល់ភ្នាក់ ។

កុកទូលស្វែង ឬ ស-២១ ដែលមានទីតាំងនៅរាជធានី ភ្នំពេញនៃប្រទេសកម្ពុជាក៏ជាកន្លែងដែលពោរពេញដោយភាពតក់ស្លុត ភាពសង្ស័យដ៏ធ្ងន់ធ្ងរលើការ និងអំពើសាហាវឃោរឃៅដែលកើតឡើងពេញផ្ទៃប្រទេសក្រោមការដឹកនាំរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៧ ។ កុក ស-២១ គឺជាកុកមួយក្នុងចំណោមកុកចំនួន១៧៦ ដែលកើតឡើងកាលពីដំបូងនោះ ទោះបីជាខ្មែរក្រហមអះអាងថាកាលពីដំបូងកុកមួយប្រជាធិបតេយ្យមិនមានកុកដូរដូរការក៏ដោយ ។ ចំនួនទូរលេខនៃអ្នកស្នាក់ប្រហែលជា១៤.០០០ នាក់ និងអ្នករួចរស់ជីវិត ចំនួនប្រាំពីរនាក់បានធ្វើឲ្យកុកនេះក្លាយជាកន្លែងដីគ្រោះថ្នាក់ជាងគេមួយប្រចាំសតវត្សរ៍ទី២០ នេះ ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ អ្នកជំនាញនិងបញ្ជាវត្តមានច្រើននៅតែមិនយល់ស្របគ្នាចំពោះចំនួនទាំងនេះនៅឡើយទេ ។ នៅពេលថ្មីៗនេះ សាលាក្តីខ្មែរក្រហមដែលជាតុលាការកូនកាត់បានបង្កើតចំនួនថ្មីរបស់ខ្លួន ដោយផ្អែកទៅលើសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ដែលជាប្រធានមន្ទីរស-២១ ។

ចំនួនអ្នកទោសដែលត្រូវបញ្ជូនទៅស-២១ មានចំនួនចាប់ពី១២.២៧៣នាក់ ដែលប៉ាន់ប្រមាណដោយតុលាការ រហូតដល់ប្រមាណ២ម៉ឺននាក់ ដែលជាចំនួនប៉ាន់ប្រមាណរបស់អ្នកជំនាញមួយចំនួន ។ ចំនួនអ្នកនៅរស់ក៏មិនបានឆ្លងកាត់ការស្រាវជ្រាវច្រើនដែរ ប៉ុន្តែសារព័ត៌មានរបស់ស៊ុមប្រទេសបានយល់ស្របថាមានអ្នកនៅរស់មានចំនួនប្រាំពីរនាក់ ។ ចំនួនអ្នកនៅរស់ប្រាំពីរនាក់នេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាជំនួយសាស្ត្រាវិជ្ជាមកហើយ ដែលធ្វើឲ្យស-២១ ត្រូវបានមើលឃើញថាជាកន្លែងដីសាហាវ ។ ចំនួននេះត្រូវបានគេរកឃើញតាមរយៈខ្សែភាពយន្តផលិតឆ្នាំ ១៩៨១ ដែលមានចំណងជើងថា «អង្គការ» ដែលផលិតដោយ Studio H&S របស់អាជ្ញាធិមន្ទីរខាងជើង ។ នៅក្នុងខ្សែភាពយន្ត មានការបង្ហាញរូបថតអ្នកនៅរស់ពីស-២១ ទាំងប្រាំពីរនាក់ ។ រូបថតនេះក៏បានបង្ហាញនៅក្នុងស្នាដៃស្រាវជ្រាវមួយចំនួនដែរ ដូចជាសៀវភៅមួយក្បាលបោះពុម្ពនៅឆ្នាំ១៩៧៨ មានចំណងជើងថា «A Cambodian Prison Portrait: One Year in the Khmer Rouge's S-21» សរសេរដោយអតីតអ្នករស់រានមានជីវិតម្នាក់

គឺ វ៉ាន់ ណាត ដែលផ្តល់ប្រភពព័ត៌មានដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវនិងអ្នកជំនាញ ។ មានការយល់ឃើញខ្លះៗថា ចំនួនប្រាំពីរនាក់ដែលត្រូវបានបង្ហាញនោះគឺដើម្បីសម្របទៅតាមថ្ងៃទី៧ ខែមករា ដែលជា «ថ្ងៃជ័យជម្នះ» ដែលរៀនណាមបានផ្តល់រំលឹកបង្ហាញខ្មែរក្រហម ។

ប៉ុន្តែ ឆ្លងតាមការស្រាវជ្រាវជាច្រើនឆ្នាំរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ក៏មានអ្នកទោសចំនួន១៧៧៧នាក់ដែរ ដែលត្រូវបានដោះលែងក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៨ និងមានអ្នកនៅរស់ប្រហែលជា ២៣នាក់ បន្ទាប់ពីរៀនណាមផ្តល់រំលឹកបង្ហាញខ្មែរក្រហមនៅថ្ងៃទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៧ ។

លក្ខន្តិកៈដោះលែងអ្នកទោសចំនួន១៧៧៧នាក់ (ក្នុងនោះ ១០០ នាក់ ជាទាហាន) គឺផ្អែកទៅលើបទសម្ភាសន៍និងឯកសារខ្មែរក្រហមដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ដែលចងក្រងដោយអ្នករក្សាបណ្ណសារជាន់ខ្ពស់នៅសារមន្ទីរប្រល័យពូជសាសន៍ទូលស្វែង យិន នាន ។ ភាគច្រើននៃអ្នកដែលបានដោះលែងទាំង១៧៧៧នាក់បានបាត់ខ្លួនហើយមានចំនួនតិចតួចប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់ក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ ។ រីឯក្នុងចំណោមអ្នកនៅរស់ទាំង២៣នាក់ក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ ច្រើនជាងពាក់កណ្តាលនៃអ្នកទាំងនោះបានបាត់ខ្លួន ប្តីក៏ស្លាប់ ។ អ្នកនៅរស់មួយចំនួនដែលនៅរស់រហូតដល់សព្វថ្ងៃបានធ្វើឲ្យដំណឹងនេះកាន់តែរីកសុសសាយឡើងគឺ : នង ចាន់ដល សាក្សីនៅក្នុងសំណុំរឿង០០១ នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម វ៉ាន់ ណាត និង ជុំ ម៉ុ បានថតនៅក្នុងខ្សែភាពយន្តឯកសារ និង ថ្វី ម៉េង ត្រូវបានសរសេរនិងបោះពុម្ពជាសៀវភៅរៀបរាប់ពីប្រវត្តិរបស់គាត់ ។

ជាងនេះទៅទៀត អ្នកនៅរស់ពីមន្ទីរស-២១ ម្នាក់កំពុងដាក់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសំណុំរឿង០០២ ក្នុងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។

ឈ្មោះមួយចំនួនខាងក្រោម (នាមត្រកូលមុន) គឺជាកំណត់ត្រាថ្មីៗបំផុតអំពីឈ្មោះរបស់អ្នកនៅរស់ពីមន្ទីរស-២១ ដែលត្រូវបានដោះលែងមុនឆ្នាំ១៩៧៧ និងអ្នកដែលនៅរស់បន្ទាប់ពីរៀនណាមចូលមកដល់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ឈ្មោះក្រៅ ឬឈ្មោះផ្សេងទៀតត្រូវបានដាក់ក្នុងវង់ក្រចកប្រសិនបើមាន ។

ក្មេងនៅរស់ដែលរកឃើញដោយទាហានវៀតណាមនៅថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៧

- ១) មករា (មិនស្គាល់ឈ្មោះពេញ)
- ២) មិនស្គាល់ឈ្មោះ (ទារកម្នាក់នេះស្លាប់ដោយហេតុហត់ក្រោយ កងទ័ពវៀតណាមមកដល់)
- ៣) នង ចាន់លី (នៅរស់)
- ៤) នង ចាន់ដល (សាក្សីក្នុងករណី០០១)
- ៥) សុដាតិ (មិនស្គាល់ឈ្មោះពេញ)

អ្នកនៅរស់ពីរបបខ្មែរក្រហមដែលនៅរស់សព្វថ្ងៃ

- ៦) ថ្មី ម៉េង
- ៧) ជុំ ម៉ាញ (ជុំ ម៉ី)
- ៨) ហេង ណាត (វ៉ាន់ ណាត)
- ៩) ញ៉ែម សល់
- ១០) គូច តែម

អ្នកនៅរស់ពីរបបខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែស្លាប់បន្ទាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៧

- ១១) អៀម ចាន់
- ១២) ដាន់ ថនចាន់
- ១៣) រុយ នាគង
- ១៤) អ៊ុន ប៊ុច

អ្នកនៅរស់ពីរបបខ្មែរក្រហមប៉ុន្តែបានបាក់ខ្លួន (សាក្សីបានរាយ ការណ៍ថាបុរសទាំងនេះនៅរស់ក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ ប៉ុន្តែបាន បាក់ខ្លួនចាប់ពីពេលនោះមក)

- ១៥) ឌី ដុន
- ១៦) អេង (មិនស្គាល់ឈ្មោះពេញ)
- ១៧) ឡេង (មិនស្គាល់ឈ្មោះពេញ)
- ១៨) ម៉ុក សុនខុន
- ១៩) ប៉ុល ទួច
- ២០) គួន (មិនស្គាល់ឈ្មោះពេញ)

អ្នកនៅរស់ដែលត្រូវបានគិតថានៅរស់ ប៉ុន្តែមិនដឹងស្ថានភាព ច្បាស់លាស់

- ២១) មិនស្គាល់ឈ្មោះ (ប្រហែលរស់នៅខេត្តរតនគិរី)
- ២២) ភៀច យឿន

២៣) សុខ សុដាតិ

អ្នកទោស (យោធាខ្មែរក្រហមក្នុងកង ពលលេខ៧២០) ត្រូវបានដោះលែង រវាងឆ្នាំ១៩៧៥និង១៩៧៨ មុនពេល វៀតណាមចូលមកកម្ពុជា (អ្នកទាំង នោះបានបាក់ខ្លួនរហូតមក) ព័ត៌មាន ទាក់ទងនឹងអ្នកទោសទាំងនេះ មាននៅក្នុង បណ្ណសារមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

- ២៤) បូ បៀន (ដល)
- ២៥) ចាន់ ចន
- ២៦) ចាន់ ឈឿន (ថន)
- ២៧) ជា វ៉ា (តូ)
- ២៨) ឆាយ សី
- ២៩) ឈឹម ហ៊ុន (សី)

- ៣០) ឈឿង សៀង
- ៣១) ឈុំ ប៊ុន
- ៣២) ឈុំ ថន (ជាតិ)
- ៣៣) ជិន សេងអ៊ាម (វីរ)
- ៣៤) ជុំ ចាន់ (ខែម)
- ៣៥) ជុំ ម៉ី (វ៉ែន)
- ៣៦) ជួប ម៉ែងអូរ (ចេវ)
- ៣៧) ជួន ស្រី
- ៣៨) ឌី ខុន (វី)
- ៣៩) ឌី បូ (វ៉ែន)

- ៤០) ខៀប ដន
- ៤១) ខួង ឆេងប៉ាត (រិត)
- ៤២) ដួង សំបាត់ (ជុំ)
- ៤៣) អ៊ាន ហុន (ហាក់)
- ៤៤) ហៃ រុន (វ៉ែន)
- ៤៥) ហម ចឹម (ខុម)
- ៤៦) ហង់ ហាន់ (ហួន)
- ៤៧) ហង់ ឡាយ

- ៤៨) ហែម មួន (មួន)
- ៤៩) ហេង រួន
- ៥០) ហេង (នា)
- ៥១) ហ៊ីង មួន (រ៉ុត)
- ៥២) ហូ ដាន (ដាត)
- ៥៣) ហ៊ិន អ៊ុយ (ជឿម)
- ៥៤) ហួន សំដៃ (មួន)
- ៥៥) ហួត សុក (សុខ)
- ៥៦) អ៊ឹម ហ្វឺន (លី)
- ៥៧) អ៊ុត អួន
- ៥៨) កែវ ឡាញ (រើត)
- ៥៩) ខឹម សិរមមួយ (ពៅ)
- ៦០) យួន តែអេង (ឡាន)
- ៦១) យុត ក្រូច
- ៦២) គឹម ឡេង (ហេង)
- ៦៣) ឡាច សោម
- ៦៤) ឡាច សារុន (រ៉ាន)
- ៦៥) លឹម អួង (រិន)
- ៦៦) ឡុំ លន់
- ៦៧) ម៉ាក់ ធឿន (មុន)
- ៦៨) ម៉ម រិន (បុល)
- ៦៩) មាស ឡាន (លឿន)
- ៧០) មាស ឡើន (ថែង)
- ៧១) មាស សៃត
- ៧២) មឿន ចិន
- ៧៣) មៀច ដុន (ដល)
- ៧៤) នៅ ណន (អុល)
- ៧៥) ញ៉ែម គុន
- ៧៦) ណឹម ណែម (ស៊ឹម)
- ៧៧) ណុក ណន (ណែម)
- ៧៨) នូ ឈឿន (សិត)
- ៧៩) នៅ សំឡើង (រ៉ាន)

- ៨០) អឿ ដាត (រឿន)
- ៨១) បក្ស ធឿវ (មុន)
- ៨២) ប៉ាន គង់
- ៨៣) ប៉ាត ហ៊ី (យ៉ាន)
- ៨៤) ពេជ សោម
- ៨៥) ប៉ែន តាក់ (រ៉ាន)
- ៨៦) ដល ញឿន (ខន)
- ៨៧) ភោត សំ (ស៊ឹម)
- ៨៨) ដុន ស៊ុន (ស្រ៊ុន)
- ៨៩) ពាន់ ពិន
- ៩០) ប្រាក់ សំណង (ទេព)
- ៩១) ព្រឹក គុន (រ៉ុត)
- ៩២) ព្រំ អន (រ៉ៃ)
- ៩៣) ព្រំ លាប (យន)
- ៩៤) សំ ម៉ក់ (រិន)
- ៩៥) សំ រិទ្ធ (ហង់)
- ៩៦) សំ ម៉ាប់ (ម៉ា)
- ៩៧) សេង ហ៊ិន (ហាត)
- ៩៨) សេង យ៉ន (អឿន)
- ៩៩) សៀក អេន (ក្រេន)
- ១០០) សោម ដុន (ណាន)
- ១០១) សីង ថា (រិន)
- ១០២) ស្រី យុន (ស្តើង)
- ១០៣) សួន អឿន (ដៃវ)
- ១០៤) សួស រ៉ាម (ភាព)
- ១០៥) ស៊ុយ អាត
- ១០៦) ស៊ុយ គឹមសាត (សាន)
- ១០៧) ស៊ុយ ថន (ស៊ឹម)
- ១០៨) ស្វាយ កិញ (ឡា)
- ១០៩) តែ ណា (ធី)
- ១១០) ទេព សារី (រិន)
- ១១១) ថាប់ រួន

- ១១២) ធី ថន
- ១១៣) ប្រាជ រិន (រំ)
- ១១៤) អុក រ៉ាន់
- ១១៥) អ៊ុម រីរ (យី)
- ១១៦) អ៊ុន សៅ (សែន)
- ១១៧) រ៉ាន់ ឆ្នុរ (ប៉ន)
- ១១៨) វ៉ែន ចំរើន (យ៉ែន)
- ១១៩) យ៉ាន យ៉ែន
- ១២០) យ៉ង់ ខេ (ស្ងៀង)
- ១២១) យ៉ែម យៀន
- ១២២) យូ ហាន់ (ផល)
- ១២៣) យូ ម៉ុន

អ្នកទោសដែលត្រូវបានដោះលែងពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៨ មុនរៀកណាមចូលមកដល់ប្រទេស កម្ពុជា (ចំនួនតិចតួចប៉ុណ្ណោះដែលអាចនៅរស់រាន មានជីវិត ភាគច្រើនបានបាក់ខ្លួនមិនដឹងនៅទីណា)

- ១២៤) បេង ពុំ
- ១២៥) ប៊ូ ឆនលី
- ១២៦) ចេង ស្រីន
- ១២៧) ឈាន រ៉ុក
- ១២៨) ឈាន ប៊ុច
- ១២៩) ឈាន ប្រាំដ
- ១៣០) ឆែម ចន
- ១៣១) ឈៀវ ស៊ុនហេង
- ១៣២) ឈឹម ប៊ុច
- ១៣៣) ជូ ព្រីន
- ១៣៤) ដៃ ប៉េង
- ១៣៥) អ៊ា ឆៃប៊ុរ
- ១៣៦) អ៊ា ហ៊ី
- ១៣៧) អ៊ា កុក
- ១៣៨) ហន ញ៉ុវ
- ១៣៩) ហែម សម្បត្តិ

- ១៤០) ហ៊ុន ជី
- ១៤១) ហ៊ុន ជិន
- ១៤២) អ៊ុក ឆេងអ៊ាន
- ១៤៣) អ៊ុម ផល
- ១៤៤) អ៊ុម សោម
- ១៤៥) ខៀវ អេង
- ១៤៦) ឃ្លោក ស្រាន
- ១៤៧) យុន គួយ
- ១៤៨) គឹម ស្រួ
- ១៤៩) គង់ រ៉ាន់ថា
- ១៥០) គង់ រ៉ាន់ថន
- ១៥១) ក្រុយ ជាតិ
- ១៥២) ក្រី សុខហេង
- ១៥៣) ឡោ សេងគឹម
- ១៥៤) ឡុង ណេង
- ១៥៥) ម៉ែន អុល
- ១៥៦) ម៉ុន យ៉ែង
- ១៥៧) មី ស្រី
- ១៥៨) មិន កាន
- ១៥៩) មួ ប៊ុច
- ១៦០) មួង នី
- ១៦១) មុយ រស់
- ១៦២) ឆិន ហុន
- ១៦៣) ញ៉ែម ម៉ាន
- ១៦៤) នៅ ភាព
- ១៦៥) ប៉ា ឈុនទ្រី
- ១៦៦) ប៉ាវ ឆេង
- ១៦៧) ប៊ុច មុំ
- ១៦៨) ប៊ុច ភួង
- ១៦៩) ដៃ យឹម
- ១៧០) ផន យៀន
- ១៧១) ផេង អៀន

- ១៧២) ប៉ុន ប៉ាន់
- ១៧៣) ប្រាជ ទន
- ១៧៤) ព្រឿង ស៊ុលាន
- ១៧៥) រុន អាន
- ១៧៦) រឿន ឡេង
- ១៧៧) ស កិ
- ១៧៨) ស សំអាង
- ១៧៩) សំ សាស
- ១៨០) សាន ខ្មៅ
- ១៨១) សន សុន
- ១៨២) សៅ រឿន
- ១៨៣) សោម សុនហ៊ាន
- ១៨៤) សូត្រ ឈន
- ១៨៥) ស៊ាន ក្រី
- ១៨៦) សិត កាលខាន់
- ១៨៧) ស៊ឹម យ៉ែង
- ១៨៨) ស៊ុន អ៊ុននី
- ១៨៩) ស្ន ដែក
- ១៩០) តា ជីវេង
- ១៩១) តៅ គឹមហ៊ុយ
- ១៩២) ថុន ផៃត
- ១៩៣) ទឹម គឹមអ៊ាន
- ១៩៤) ទឹម ស៊ី
- ១៩៥) ទីង ហៃ
- ១៩៦) ទិត ជួន
- ១៩៧) ទិត កាន
- ១៩៨) ទ្រី ចក់
- ១៩៩) ទ្រី ជា
- ២០០) រ៉ាន់ យ៉ែង
- ២០១) វ៉ែន សុរ៉ានីនី
- ២០២) យន់ លៀន

កែតម្រូវ ជាស៊ុន

ថវិកាបដិវត្តន៍របស់យុទ្ធនារី ឡឺ ស៊ឹម

សម័យបដិវត្តន៍ខ្មែរក្រហម ប្រជាជនខ្មែរដែលបានចូល ក្នុងចលនាបដិវត្តន៍បានដូរឈ្មោះ ឬ ប្រើឈ្មោះថ្មីដើម្បីផ្តាច់ខ្លួន កុំឲ្យមានជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយរបបមុនៗ និងដើម្បីលាក់កាណ៍សម្ងាត់ ពេលប្រើក្នុងចលនាបដិវត្តន៍ ។ ឡឺ ស៊ឹម គឺជាឈ្មោះដើមរបស់ ស្រ្តីម្នាក់ ។ ពេលចូលបដិវត្តន៍ខ្មែរក្រហមក្នុងទសវត្សរ៍៧០ ឡឺ ស៊ឹម បានប្រើឈ្មោះថ្មីជំនួសវិញគឺ ស្វាយ បូ ។

ឡឺ ស៊ឹម កើតនៅភូមិអំពិល ឃុំពន្លៃ ស្រុកព្រែកប្បាស ខេត្តតាកែវ ។ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ឡឺ ស៊ឹម បានឆ្លងកាត់ការងារ ជាច្រើនដូចជា នារីពេទ្យ ប្រធាននារីភូមិ និងសារឃុំ យុទ្ធនារីកង ពិសេស និងជានារីធ្វើស្រែអំបិល ។ បច្ចុប្បន្ន ឡឺ ស៊ឹម មានអាយុ ៥៦ឆ្នាំ រស់នៅស្រុកម៉ាឡៃ ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ។

ម៉ាឡៃ ជាស្រុកមួយដែលយើងអាចធ្វើដំណើររយៈពេល ប្រាំនាទីពីព្រំដែនប្រទេសថៃ និងប្រហែលប្រាំបីម៉ោងពីទីក្រុងភ្នំពេញ ដោយបត់តាមផ្លូវលំខាងត្បូងឃុំកូនដំរី ក្នុងស្រុកអូរជ្រៅ ។ យើង អាចទៅដល់ស្រុកនេះដោយត្រូវធ្វើដំណើរនៅលើផ្លូវលាក់ និង រអិលដែលបណ្តាលមកពីទឹកភ្លៀងរដូវវស្សា និងរថយន្តដឹកសម្ភារ ពោត សណ្តែក ហ្នូសចំណុះ ។ នៅអមសងខាងផ្លូវលំនេះ ឃើញ មានស្នាក់សញ្ញាគ្រាប់មីន និងដីដែលសម្បូរដោយដីជាតិ និងមាន ភូមិជាប់ៗគ្នាជាច្រើនដែលជាកន្លែងរស់នៅរបស់អតីតខ្មែរក្រហម ក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

ប្រហែលជា៧៥ ភាគរយក្នុងចំណោមប្រជាជនសរុប ចំនួន៨៣៥០ នាក់ នៅឃុំម៉ាឡៃ គឺជាអតីតខ្មែរក្រហមមកពីខេត្ត ផ្សេងៗមករស់នៅតំបន់នេះតាំងពី១៩៧៧មក ។ ចំណែកអ្នកខ្លះ ទៀតបានរត់ភៀសខ្លួនទៅរស់នៅប្រទេសថៃ ដោយសារភ័យខ្លាច នឹងពាក្យចរបារមារាមថា រៀតណាមចាប់កាត់ក្បាល ។

ក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍៧០ និងដើមទសវត្សរ៍៨០ ម៉ាឡៃ ជាតំបន់ប្រយុទ្ធមួយ ដោយខ្មែរក្រហមយកម៉ាឡៃដែលមានផ្ទៃដី ៤០០ ម៉ែត្រការ៉េធ្វើជាទីបញ្ជាការយោធា ។ ក្នុងអំឡុងពេលនោះ

មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបានព្រមានប្រជាជនណាដែលចង់ទៅរស់នៅ តំបន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាល ហើយប្រសិនបើមិនស្តាប់ ប្រជាជនទាំងនោះនឹងក្លាយជាគោលដៅសម្លាប់ ។ រហូតមកដល់ថ្ងៃ ទី៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ១៩៧៧ ក្រោមការដឹកនាំរបស់ អៀង សារី ប្រជាជនរស់នៅស្រុកម៉ាឡៃទាំងអស់បានចុះចូលជាមួយរដ្ឋា ភិបាល និងបច្ចុប្បន្នលោក ទេព យុនណាល់ (អតីតទីប្រឹក្សារបស់ ប៉ុល ពត) ជាអភិបាលស្រុក ។

កាលពីកុមារភាព ឡឺ ស៊ឹម បានចូលរៀននៅសាលាបឋម សិក្សាកំពែង ហើយរៀនរាល់ថ្ងៃ ឆ្លៀតពីរៀនសូត្រ កាត់តែងតែ ឆ្លៀតពេលទៅទិញពោតពីផ្សារព្រៃល្ងាមកលក់នៅក្នុងភូមិ ។ ឡឺ ស៊ឹម រៀនដល់ថ្នាក់ទី៦ (សន្តមចាស់) ក៏ឈប់រៀន ហើយនៅឆ្នាំ ១៩៧០ កាត់កិច្ចស្រុកចិត្តចូលធ្វើពេទ្យបដិវត្តន៍ នៅឃុំកំពែងតាម ការជ្រើសរើសរបស់អង្គការ ។ ឡឺ ស៊ឹម និងនារីបដិវត្តន៍ជាច្រើន ទៀតត្រូវអង្គការលើកទឹកចិត្តនិងផ្តល់តួនាទីផ្សេងៗ រហូតមាន តួនាទីជាយុទ្ធនារីប្រយុទ្ធនៅក្នុងសមរភូមិ ។ ចំណែកនារីនៅក្នុងភូមិ ខ្លះទៀតដែលមិនមានការលះបង់ និងមិនមានចិត្តជាប់ខាត អង្គការ មិនបានជ្រើសរើសឲ្យចូលប្រើបដិវត្តន៍ទេ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧២ ឡឺ ស៊ឹម ត្រូវបានអង្គការជ្រើសរើសឲ្យ ធ្វើជាប្រធាននារីភូមិអំពិល ដឹកនាំកងនារីច្រូតកាត់ និងដកស្ទួយ ។ នៅក្នុងតួនាទីជាប្រធាននារីភូមិ ឡឺ ស៊ឹម បានចូលរួមប្រជុំដីវភាព នៅផ្ទះមួយនៅក្នុងភូមិ ដែលសង់ពីថ្មហើយនៅសល់រហូតមកដល់ សព្វថ្ងៃ ។ ចំណែកសមាជិកកងនារីពីរនាក់របស់ ឡឺ ស៊ឹម ដែលបាន ចូលរួមប្រជុំដីវភាពជាមួយគ្នានៅពេលនោះក៏នៅរស់រានមាន ជីវិតរហូតមកដល់ពេលនេះដែរ ។

រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៣ ឡឺ ស៊ឹម ត្រូវបានអង្គការផ្លាស់ឲ្យ មកធ្វើជានិរសារឃុំវិញ ដោយត្រូវជិះកង់យកសំបុត្រពីភូមិមួយ ទៅប្រគល់ឲ្យទៅភូមិមួយទៀត ។ ឡឺ ស៊ឹម ពេញចិត្តការងារនេះ ជាងការងារមុនៗ ។ កាត់មិនបានដឹងថាក្នុងសំបុត្រនោះសរសេរពី

អ្វីក៏ដោយ ហើយគាត់ក៏មិនដែលល្អចំបើកសំបុត្រនោះអានដែរមុន ពេលយកទៅប្រគល់ឲ្យកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ។ នៅក្នុងសម័យ ខ្មែរក្រហម និរសារជាតួនាទីដែលមានតម្លៃ មានអំណាច និងសង្គម កោតសសើរ ហើយជាទូទៅអង្គការបានជ្រើសរើសក្មេងដែលខ្លួន ទុកចិត្តឲ្យធ្វើការងារនេះ ។ រហូតមកដល់ពេលនេះ ឡែ ស៊ីម នៅ តែមានមោទនភាពចំពោះការងារដែលគាត់បានបំពេញ ។

មួយរយៈក្រោយមក អង្គការធ្វើការជ្រើសរើសនារី ដែលមានឪពុកម្តាយក្រីក្រ និងជារំណងៈអធនឲ្យចូលបម្រើកងទ័ព បដិវត្តន៍ ។ ពេលនោះ ឡែ ស៊ីម និងនារីនៅក្នុងភូមិជាច្រើននាក់ ទៀតបានស្ម័គ្រចិត្តចូលធ្វើយោធា ព្រោះ ឡែ ស៊ីម មានឪពុកជា អ្នកធ្លាក់ស៊ីក្នុងសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ។ ចំណែកឪពុកម្តាយ ឡែ ស៊ីម ក៏មិនហ៊ានជំទាស់នឹងការសម្រេចចិត្តរបស់គាត់ដែរ ។ ពេលចូលដំបូង អង្គការបានបញ្ជូន ឡែ ស៊ីម ឲ្យទៅហាត់បាញ់កាំភ្លើង លូន ក្រាប និងវាឡើងទៅបោកក្រាបបែកដាក់ ខ្នាំងនៅព្រៃក្មេង ស្រុកកងពិសី ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ បន្ទាប់មក ទើបអង្គការបែកបែក ឡែ ស៊ីម ចូលក្នុងកងពិសេស១០១ តំបន់៣៣ ដោយនៅពេលនោះ

ប្រជាជនជាអ្នកជួយទប់ទល់ស្បៀងអាហារ និងវិបាកផ្សេងៗ គាត់ ហើយនៅពេលរដូវបុណ្យភ្ជុំបំផុតៗ ប្រជាជនតែងតែយកនំ អន្សម និងនំជាលមកឲ្យគាត់ហូបទៀតផង ។

ក្រោយពីហាត់ក្បួនយោធាចប់ មេបញ្ជាការកងវរៈឈ្មោះ ហ៊ឹម បានបញ្ជូន ឡែ ស៊ីម ឲ្យឡើងទៅវាយនៅសមរភូមិពេជ្រនិល ដោះកញ្ជ្រ មហាសាំង និងគ្រពាំងក្រឡឹងដោយភាគច្រើនយោធា របស់គាត់ទទួលបានជ័យជម្នះ ។ ប៉ុន្តែមានពេលខ្លះ ឡែ ស៊ីម ក៏ទទួលបរាជ័យ និងរត់ចោលសមរភូមិដែរ ដោយបន្ទុក យោធាស្លាប់ និងរងរបួសជាច្រើន ។ ទោះបីជាកងរបស់ ឡែ ស៊ីម ទទួលបរាជ័យយ៉ាងនេះក៏ដោយ ក៏មេបញ្ជាការមិនដែលស្តីបន្ទោស ឲ្យគាត់ដែរ ហើយពេលនោះ ដោយសារអង្គការគិតដល់វិវភាព យោធា ទើបតម្រូវឲ្យយោធាទាំងអស់ដឹកនាំកម្លាំងប្រជាជន ទៅសែនយកអ្នករងរបួសនិងសាកសពមកសមរភូមិក្រោយ ។ សាកសពយោធាទាំងនោះ ត្រូវខ្មែរក្រហមវះពោះច្រកអំបិលកុំឲ្យ ស្អុយ រួចដឹកមកស្រុកកំណើតដើម្បីឲ្យបងប្អូនធ្វើបុណ្យ ។ មិត្តនារី ពីរនាក់របស់ ឡែ ស៊ីម (ជាមិត្តភក្តិនិងរស់នៅក្នុងភូមិជាមួយគ្នា) ដែលបាក់ទឹកចិត្តនៅពេលប្រយុទ្ធ និងមិនហ៊ានរត់គេចខ្លួនព្រោះខ្លាច កងទ័ពអាមេរិកកាំងបាញ់ ក៏ត្រូវរថក្រោះកិនស្លាប់នៅក្នុងលេណ ដ្ឋាន ហើយសាកសពទាំងពីរនោះត្រូវខ្មែរក្រហមបញ្ជូនមកឲ្យបង ប្អូនធ្វើបុណ្យនៅស្រុកកំណើត ។ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ នៅពេល ឡែ ស៊ីម ទៅជួបម្តាយរបស់មិត្តភក្តិទាំងពីរនាក់នោះ គាត់ទាំងពីរ នាក់តែងតែយំដោយសារសោកស្តាយកូនដែលស្លាប់ទៅ ។

នៅរាល់ពេល ឡែ ស៊ីម ចេញទៅប្រយុទ្ធម្តងៗ មេបញ្ជាការ បែកបែកកម្លាំងយុទ្ធជនមួយកង និងកម្លាំងយុទ្ធនារីមួយកង ទៀតនៅក្នុងលេណដ្ឋានដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ប៉ុន្តែបានកំណត់ពេល វេលាច្បាស់លាស់ដើម្បីបាញ់សម្រុកព្រមគ្នាទៅលើសត្រូវហើយ នៅពេលចល័តកងទ័ព ឡែ ស៊ីម ត្រូវដើរធ្វើជើងដោយខ្ទប់បាយ ដាក់ស្កុកទុកហូប និងកាច់ស្លឹកឈើក្របពីលើក្បាលដើម្បីកុំឲ្យកងទ័ព អាកាសអាមេរិកាំង មើលឃើញនិងទម្លាក់គ្រាប់បែក ។ នៅពេល នោះ ខ្មែរក្រហមមិនបាននិយាយពីកងទ័ព លន់ នល់ ទេ ប៉ុន្តែបាន បំផុសយោធារបស់ខ្លួនឲ្យធ្វើសង្គ្រាមជាមួយអាមេរិកវិញ ។

នៅក្រោយថ្ងៃរំដោះ ឆ្នាំ១៩៧៥ មេបញ្ជាការបានចាត់

តាំង ឡែ ស៊ីម ត្រូវមកយាមការពារនៅកំពង់ឆ្នួល ក្រុងភ្នំពេញ ប៉ុន្តែ គាត់មិនដឹងថាយាមការពារអ្វី និងនៅទីតាំងក្រុងណាច្បាស់លាស់ ដែរ ។ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៦ ទើបអង្គការដកកាត់យកទៅនៅកន្លែង ទីតាំងស្រែអំបិល នៅខេត្តកំពតវិញ ។ នៅទីនោះ ឡែ ស៊ីម ត្រូវ ធ្វើការរហូតដល់យប់ជ្រៅទើបឈប់ ។ ដោយសារ ឡែ ស៊ីម បែក ពីឪពុកម្តាយតាំងពីអាយុ១៥ឆ្នាំ និងខ្លាចឪពុកម្តាយព្រួយបារម្ភ គាត់ក៏ បានសរសេរសំបុត្រមួយច្បាប់បញ្ជាក់ថាគាត់នៅរស់ ហើយសរសេរការនៅលើខ្នងសំបុត្រថា ឡែ ស៊ីម ឬ ស្វាយ ឬ ធ្វើឲ្យឪពុកឈ្មោះ ស្វាយ មុយ នៅក្នុងអំពិល ឃុំពន្លៃ ។ ពេលមួយ ប្រធានកងទ័ពបានជ្រើសរើសនារីជាច្រើននាក់ ដែលមានសមត្ថ ភាពធ្វើការងារសកម្មនិងអង្គការទុកចិត្តឲ្យមកទស្សនកិច្ចនៅភ្នំពេញ និងមើលកូនឯកសារអំពីនារីស្រែអំបិលនៅរោងកូនចេនឡា (ខាង ត្បូងផ្សារដើមគរ) ។ ពេលនោះ ឡែ ស៊ីម ក៏ត្រូវបានជ្រើសរើស ឲ្យទៅភ្នំពេញដែរ ។

ក្រោយពីត្រឡប់ទៅកងវិញ ឡែ ស៊ីម ធ្វើការនៅស្រែ អំបិល រហូតដល់កងទ័ពរៀនណាមវាយចូលមកដល់ទើបគាត់រត់ ត្រឡប់មករស់នៅស្រុកកំណើតវិញ ហើយរស់នៅទីនោះបាន ១១ខែ ។ ប៉ុន្តែក្រោយមក ដោយសារអ្នកក្នុងមិនពេញចិត្តគាត់ ព្រោះគាត់ជាអតីតប្រធាននារីក្នុង និងជាយុទ្ធនារីខ្មែរក្រហម ទើប ឡែ ស៊ីម សម្រេចចិត្តភៀសខ្លួនជាមួយប្រជាជន និងខ្មែរក្រហមជា ច្រើនទៀតទៅ នៅតំបន់ជិតព្រំដែនថៃដូចជា ថៃលិន សាលាក្រៅ បឹងឆ្នាំង និង ភ្នំបារាំងធ្លាក់ ដោយប្រកបរបរលក់ដូរជាមួយថៃ ដើម្បីយកអាហារហូប ។ នៅទីនោះ មានមនុស្សជាច្រើនបានស្លាប់ ដោយសារអត់អាហារ និងជំងឺគ្រុនចាញ់ ចំណែក ឡែ ស៊ីម ក៏មាន ជំងឺហើមជើង និងហើមដៃដែរ ហើយក្រោយមកទើបគាត់ទទួល ការខ្ទប់ត្រូវស្បៀងអាហារពីកាកបាទក្រហម ។

នៅពេលថ្មីៗនេះ ដោយសារ ឡែ ស៊ីម មានការនឹករឭក ឪពុកឈ្មោះ ស្វាយ មុយ ដែលមានអាយុ៨៤ឆ្នាំហើយ ទើបយើងនាំគាត់ត្រឡប់មកលេងក្នុងកំណើតវិញ ។ នៅតាមផ្ទះ ធ្វើដំណើរ ឡែ ស៊ីម មានអារម្មណ៍សប្បាយរីករាយ និងរៀបរាប់ យ៉ាងក្លាយពីប្រវត្តិការងាររបស់គាត់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែប្រជាជនក្នុងក្រុមមិនពេញចិត្តនឹងការងាររបស់គាត់នៅសម័យ

នោះទេ ។ ប្រសិនបើ ឡែ ស៊ីម រស់នៅក្នុងក្រុមនេះ ប្រជាជននឹង មើលឃើញថាគាត់ជាប្រធាននារីក្នុង និរសារ យុទ្ធនារី ហើយគាត់ ខ្លួនឯងនឹងមានការរង្គាសចិត្ត និងខ្មាសអៀនពីអតីតកាលដែលគាត់ ធ្លាប់ធ្វើ ហើយប្រសិនបើគាត់ក្រីក្រ គាត់នឹងត្រូវទទួលការមាក់ងាយ និងមិនពេញចិត្តពីអ្នកក្នុងមថៃមទៀត ។ ដូច្នេះហើយ ទើប ឡែ ស៊ីម សម្រេចចិត្តទៅរស់នៅម៉ាឡៃវិញ ។

រឿងរ៉ាវរបស់ ឡែ ស៊ីម បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការផ្សះផ្សារ ជាតិ ។ សំណួរមួយសួរថា តើ ឡែ ស៊ីម ដែលបច្ចុប្បន្នរស់នៅស្រុក ម៉ាឡៃនោះ អាចផ្សះផ្សារជាមួយអ្នកក្នុងបានឬទេ? ឬមួយ ឡែ ស៊ីម មករស់នៅក្នុងក្រុមវិញដែលត្រូវទទួលការមាក់ងាយ ហើយក្រោយមកទទួលបានផ្សះផ្សារនោះ?

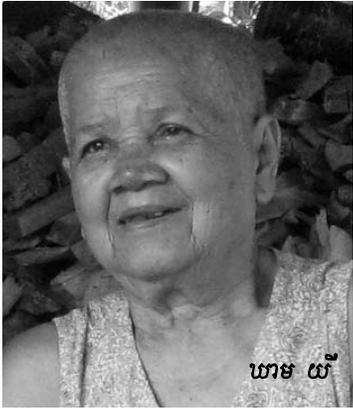
ចំណែកនៅតំបន់ផ្សេងទៀត ដែលខ្មែរក្រហមមិនបានរត់ ភៀសខ្លួនទៅនៅម៉ាឡៃ ដូច ឡែ ស៊ីម ហើយមករស់នៅក្នុងក្រុមជា មួយប្រជាជនក៏មានសំណួរសួរថា តើខ្មែរក្រហមទាំងនោះផ្សះផ្សារ ជាមួយអ្នកក្នុងបានដែរឬទេ? ហើយប្រហែលជាវិធីនេះមានការ ផ្សះផ្សារណាមួយ ឡែ ស៊ីម ដែលរស់នៅឆ្ងាយពីអ្នកក្នុង ព្រោះជា ទូទៅប្រជាជនមានការអត់ទំនុកចិត្តរយៈកាយវិការ និងការដៃដក គ្នាក្នុងចំណោមជនរងគ្រោះដែលអាចធ្វើឲ្យមានការផ្សះផ្សារបាន ។ ដោយឡែក ឡែ ស៊ីម ដែលរស់នៅឆ្ងាយពីប្រជាជននោះ បង្កឲ្យ មានផ្សះផ្សារជាតិបានទេ?

អ្នកក្នុងមួយចំនួនបានស្តីបន្ទោស ឡែ ស៊ីម ពីការស្លាប់ ក្លាយរបស់គាត់ដោយគ្រោះថ្នាក់ចរាចរនៅមុនពេលគាត់ទៅដល់ ក្រុមថា បណ្តាលមកពីកម្មពៀររបស់ ឡែ ស៊ីម ដែលធ្លាប់ធ្វើជា ប្រធាននារីក្នុង ។ ប្រជាជនមួយចំនួនទៀតបាននិយាយថា ប្រសិន បើ ឡែ ស៊ីម មិនបានរត់គេចខ្លួនពីចេញពីក្រុមទេ គាត់ក៏មិនមាន ជីវភាពតូចរ និងរស់នៅបានសុខស្រួលដូចសព្វថ្ងៃនេះដែរ ។

រឿងរ៉ាវរបស់ ឡែ ស៊ីម ក៏បានឆ្លុះបញ្ចាំងផងដែរថា តើ យន្តការណាមួយមានប្រសិទ្ធភាពជាង រវាងការរស់នៅដាច់ពីគ្នា រវាងជនដៃដល់ និងជនរងគ្រោះ ការរស់នៅក្បែរគ្នារវាងជនដៃ ដល់ និងជនរងគ្រោះ ហើយបន្ទាប់មកតាមរយៈវប្បធម៌ និង សាសនាធ្វើឲ្យមនុស្សចេះអត់ទំនុក ឬផ្សះផ្សារគ្នាបានឬយ៉ាងណា ។

សោម ម៉ិនថង

តស៊ូចិញ្ចឹមឪពុកម្តាយក្មេកក្នុងរបបខ្មែរក្រហម

យាម យី

លោកយាយ យាម យី គឺជាស្រ្តីវ័យ៧៨ឆ្នាំម្នាក់ រស់នៅឃុំពង្រ ស្រុកឆ្នុង ខេត្តក្រចេះ ។ ដោយសារខេត្តក្រចេះស្ថិតនៅក្នុងតំបន់រំដោះរបស់ខ្មែរក្រហមតាំងពីឆ្នាំ ១៩៧០ ប្រជាជនស្ទើរតែទាំងអស់នៅក្នុងតំបន់នេះ ត្រូវបានចាត់ទុកជាអ្នកមូលដ្ឋាន ឬ ប្រជាជនចាស់ ហើយទទួលបាននូវលក្ខខណ្ឌរស់នៅប្រសើរជាងប្រជាជននៅតាមតំបន់ផ្សេងៗទៀត ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី លោកយាយ យី មានប្រសាសន៍ថា ការរស់នៅរបស់ប្រជាជននៅតែមានការរឹតត្បិត និងប្រកបដោយភាពភ័យខ្លាចជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ខ្មែរក្រហមបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរមកលើជនជាតិចាមនៅក្នុងឃុំពង្រជាយុំមួយដែលមានជនជាតិចាមរស់នៅច្រើន ។ ខ្មែរក្រហមបានបង្ខំជនជាតិចាមឲ្យទៅរស់នៅលាយឡំគ្នាជាមួយនឹងជនជាតិខ្មែរមិនឲ្យគោរពជំនឿសាសនាអ៊ីស្លាម បង្ខំឲ្យហូបសាច់ជ្រូក និងលះបង់ចោលទាំងអស់នូវអត្តសញ្ញាណជាចាម ។

នៅក្នុងរយៈកាលនៃរបបខ្មែរក្រហម លោកយាយ យី និងប្តីឈ្មោះ ម៉ុត រិន រស់នៅក្នុងភូមិដងក្តោង ជាមួយកូន៧នាក់ និងម្តាយក្មេកចាស់៧នាក់ ។ កូនស្រីឈ្មោះ ម៉ុត រេត និងកូនប្រុសឈ្មោះ ម៉ុត គន្ធរ ត្រូវខ្មែរក្រហមចាប់យកទៅសម្លាប់ ។ ឪពុកក្មេករបស់ យី រស់នៅជាមួយបងថ្ងៃស្រីឈ្មោះ ម៉ុត ឡូ ដែលត្រូវបានជម្លៀសឲ្យទៅរស់នៅក្នុងភូមិចាមក្បែរគ្នានោះដែរ ។ ម្តាយក្មេករបស់ យី ត្រូវបានចាត់តាំងឲ្យរៃអំបោះធ្វើក្រមនៅផ្ទះ ។ យី មានប្រសាសន៍ថា ឪពុកម្តាយក្មេកចាស់៧នាក់មិនអាចទៅហូបបាយរួមនៅតាមរោងបាយរបស់សហគមន៍ជាមួយប្រជាជនដទៃទៀតបានទេ ។ ជាសំណាងល្អ ខ្មែរក្រហមបាន

អនុញ្ញាតឲ្យម្តាយក្មេករបស់គាត់ស្នាក់នៅឯផ្ទះ ហើយទទួលបានរបបរបបបន្តិចបន្តួច ។ ទោះបីជាឪពុកក្មេកមិននៅផ្ទះជាមួយខ្លួនក្តី យី នៅតែលួចទៅមកដើម្បីនាំយកអាហារបន្ថែមបន្តិចបន្តួច ដែលលួចលាក់បានទៅឲ្យឪពុកក្មេកពិសា ។

ដោយសារការហូបចុកមានការខ្វះខាតខ្លាំង ហើយឪពុកម្តាយក្មេកមានវ័យចាស់ៗ កូនប្រុសរបស់ យី ឈ្មោះ ម៉ុត ថាច ដែលត្រូវខ្មែរក្រហមបញ្ជូនទៅធ្វើការនៅតាមកងលំតបានទៅលួចរកត្រីដោយលាក់នៅតាមជើងខោ យកមកអាំងធ្វើជាម្ហូបអាហារបន្ថែមសម្រាប់ជីដូនជីតារបស់ខ្លួន ។ សមាជិកក្រសួងផ្សេងទៀតបានខិតខំប្រឹងប្រែងរកអាហារបន្ថែម ដើម្បីយកមកផ្គត់ផ្គង់គាត់ទាំងពីរនៅឯផ្ទះ ។ យី និយាយថា គាត់បានដាច់ស្រិចដាច់ខានអស់ហើយនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ដោយសារគាត់ត្រូវតែលួចម្ហូបអាហារបន្ថែមដើម្បីរស់ និងចិញ្ចឹមឪពុកម្តាយក្មេកចាស់ៗ ។

យី ត្រូវបានចាត់បញ្ជូលជាកម្លាំងទីមួយ ដែលត្រូវចុះទៅប្រតិបត្តិជារៀងរាល់ថ្ងៃ ហើយបន្ទាប់ពីឡើងពីរាល់ស្រែវិញ យី ត្រូវមកជួយដាំបបរសម្រាប់ប្រជាជននៅក្នុងសហគមន៍ ។ ចំណែកប្តីរបស់គាត់ត្រូវបានចាត់តាំងឲ្យទៅការងារស៊ីបូមទឹកដាក់ស្រែ ។ យី បានរៀបរាប់ថា សម្ភារទាំងអស់ ដែលរួមទាំងសម្ភារផ្ទះបាយផង ត្រូវបានខ្មែរក្រហមប្រមូលដាក់រោងបាយទាំងអស់ ប៉ុន្តែគាត់បានលួចលាក់ទុកសម្ភារមួយចំនួនសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅក្នុងក្រសួង ដូចជាកំសៀវសម្រាប់ដាំទឹកហូបជាដើម ។ ដោយសារខ្លួនធ្វើការនៅក្នុងផ្ទះបាយ ថ្ងៃមួយ យី បានលួចដុកដោយដាក់នៅក្នុងក្រមា ហើយចងក្រងទៅនឹងក្បាលរបស់គាត់យកមកផ្ទះ ។ គាត់បានចែកដុកនោះជាពីរចំណែក ដោយមួយចំណែកយកទៅឲ្យឪពុកក្មេកដែលកំពុងរស់នៅជាមួយបងថ្ងៃស្រីនៅភូមិផ្សេង ហើយមួយចំណែកទៀតទុកសម្រាប់ម្តាយក្មេកនិងក្រមក្រសួង ។

ថ្ងៃមួយគាត់សប្បាយចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ដោយគាត់ទទួលបាន

បាយមួយចានយកទៅជូនម្តាយក្មេករបស់គាត់ ។ អ្នកជិតខាងដែល
 មានប្តីធ្វើជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមបានដាំបាយហូប ហើយបាន
 ដួសបាយមួយចានមកត្រូវគាត់ ។ យី បានយកបាយនោះទៅជូន
 ម្តាយក្មេកដែលកំពុងសម្រាកនៅលើក្រែក ។ ម្តាយក្មេករបស់គាត់
 មានការក្រែកអរយ៉ាងខ្លាំងពេលឃើញបាយភ្លាម ព្រោះគាត់
 ហូបរបបរយូរណាស់មកហើយ ។ ម្តាយក្មេករបស់គាត់បានលាន់
 មាត់ស្រែកខ្លាំងៗថា «ហើយចុះបានបាយមកពីណា? យី បាន
 លើកដៃធ្វើសញ្ញាត្រូវគាត់ស្ងាត់ក្រែងលោកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម
 ស្តាប់ឮដោយចៃដន្យ ដែលអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់ក្រុមគ្រួសារ
 ទាំងមូល ។ យី បានប្រាប់ម្តាយក្មេកថា «ពិសាទៅ គេឲ្យ» ។ ម្តាយ
 ក្មេករបស់ យី បានយកបាយនោះមកពិសាជាមួយនឹងចេត្តា
 ម្នាក់ ដែលត្រូវជាកូនពៅរបស់ យី ឈ្មោះ ម៉ុត ដុប ។ ដុប ដែល
 ខានហូបបាយអស់រយៈពេលជាយូរមកហើយបានសួរដឹងដូចជា
 «ស្តីគេនឹងម៉ា ផ្អែមៗ»? យី បានសម្លឹងមើលម្តាយក្មេកហូបបាយ
 ដោយក្តីអាណិត ដោយសារគាត់មានវ័យចាស់ជរា ហើយ យី
 មិនហ៊ានធ្វើម្ហូបអ្វីច្រើនជូនគាត់ពិសាទេ ព្រោះខ្មែរក្រហមតាម
 ដានសកម្មភាពរបស់ប្រជាជនយ៉ាងគឺងតែង ។ យី បានបន្ថែម
 ទៀតថា «គេឲ្យធ្វើការនៅរោងបាយ តែមិនហ៊ានយកបាយហូប ។
 អង្ករអី បើលួចបាន តែមិនហ៊ាន ខ្លាចគេដឹង ។ អីចឹងទៅសុខចិត្ត
 ហូបរបបរវាងៗនឹងទៅ ។ ជួនទៅយើងសម្រិតយកទឹកបបរទៅ
 ហើយសល់កាកយកទៅជូនគាត់ទៅ» ។

ក្នុងពេលធ្វើការនៅក្នុងរោងបាយរបស់សហករណ៍ យី
 បានមើលឃើញការធ្វើបារបស់ខ្មែរក្រហមមកលើជនជាតិចាម ។
 ខ្មែរក្រហម បានបង្ខំឲ្យជនជាតិចាមទាំងនោះហូបសាច់ជ្រូក ។
 «ទៅសុំអំបិលគេ ក៏គេមិនឲ្យ គេឲ្យស៊ីសាច់ជ្រូក ។ ស៊ីរួច ខ្ទប់មាត់
 រត់» ។ យី មានចិត្តអាណិតអាសូរដល់ជនជាតិចាមទាំងនោះ ប៉ុន្តែ
 មិនហ៊ានលួចឲ្យអំបិល ព្រោះខ្លាចខ្មែរក្រហមយកទៅកសាង និង
 យកទៅវាយចោល ។ យី បាននិយាយថា «មិនដឹងធ្វើម៉េចទេ
 ទ្រាំតាមបុណ្យតាមកម្មអញ្ជឹងទៅ» ។ ខ្មែរក្រហមតម្រូវឲ្យជនជាតិ
 ចាមនិងខ្មែរប្តូរផ្ទះគ្នានៅ «ដូរពីចាមមកខ្មែរ ហើយពីខ្មែរទៅចាម
 ជួនណាទៅនៅផ្ទះជាមួយគ្នាទៅ ចាមនិងខ្មែរនោះ» ។ ជនជាតិចាម
 និងជនជាតិខ្មែរត្រូវហូបអាហាររួមគ្នា ។ អ្នកខ្លះក្អកក្រោយពេល

ហូបម្ហូបដែលមានលាយសាច់ជ្រូករួចមក ហើយគ្មានកម្លាំងក្នុងការ
 ធ្វើការនោះទេ ។ ជនជាតិចាមមួយចំនួន ដែលនៅមានអំបិលជាប់
 ខ្លួនបានយកអំបិលមកតាមខ្លួន ហើយរោយនៅលើបបរហូបជំនួស
 ឲ្យសម្លដែលមានលាយសាច់ជ្រូក ។ យី មិនដែលបានឃើញការ
 សម្លាប់មនុស្សទេ ប៉ុន្តែធ្លាប់ឮអ្នកភូមិខ្លីបប្រាប់គ្នាថា ខ្មែរក្រហម
 បានយកជនជាតិចាមជាច្រើនទៅវាយទម្លាក់ទឹកទន្លេមេកុងដែល
 នៅក្បែរភូមិ ។ យី បានរៀបរាប់ថា «ជួនទៅគេវាយទម្លាក់ទន្លេ
 ជួនទៅគេយកទៅព្រៃខ្លះទៅ ។ យើងអត់ហ៊ានសួរអត់ហ៊ានដឹងអី

យាម យី

ទេ គ្រាន់តែលួចស្តាប់គ្នាតិចៗនៅតាមកន្លែងធ្វើការនឹង» ។
 សហករណ៍ដែល យី រស់នៅក៏មានប្រជាជនជម្លៀស
 មកពីភ្នំពេញដែរ ។ ប្រជាជនថ្មីទាំងនេះ មករស់នៅក្នុងផ្ទះជាមួយ
 នឹងប្រជាជនចាស់ ។ មួយរយៈក្រោយមកប្រជាជនថ្មីទាំងនេះត្រូវ
 បានដឹកតាមទេះគោបញ្ជូនទៅរស់នៅភូមិផ្សេងដាច់ស្រយាល
 ដែលនៅទីនោះអ្នកភ្នំពេញទាំងនេះបានស្លាប់ ដោយសារជំងឺគ្រុន
 ចាញ់អស់ជាច្រើន ។ យី មិនដែលហ៊ានទៅនិយាយលេងឬសួរនាំ
 អ្នកដែលមកពីភ្នំពេញទេ ។ ខ្មែរក្រហមបានហាមឃាត់យ៉ាងគឺង
 រឺង មិនឲ្យអ្នកមូលដ្ឋានទៅទាក់ទងជាមួយនឹងអ្នកជម្លៀសមកពី

ភ្នំពេញទេ ។ «គេថា កុំទៅទំនាក់ទំនងអីជាមួយគ្នា បើដូចគ្នា ទៅដួប
នៅឯ វាលកន្លែងធ្វើការឯណោះ» ។ សូម្បីតែបងប្អូនភាគតំបន់ភ្នំពេញ
ដែលរស់នៅក្រៅយូរឆ្នាំនៃទន្លេមេគង្គក្នុងស្រុកព្រែកប្រសប់ ក៏
ខ្មែរក្រហមហាមមិនឲ្យធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាដែរ ។ ប៉ុន្តែ ដោយ
សារនឹកមួយពេកយូរៗម្តង យី បាន លួចឆ្លងទៅជួបបងប្អូននិង
ម្តាយបង្កើត ។

អ្នកភ្នំពេញនិងអ្នកមូលដ្ឋានធ្វើការដូចគ្នា ។ យី បាន
និយាយថា «ការងារប៉ុន្មាន ដូចដកសំណាបហ្នឹងក៏ប៉ុន្មានដែរ
លើកភ្នំអីចឹងដែរ ដាក់យើងប៉ុន្មាន
ម៉ែត្រ ដាក់ពួកនឹងក៏ប៉ុន្មានដែរ» ។
ការហូបចុកមានលក្ខណៈប្រហាក់
ប្រហែលគ្នា ។ ខ្មែរក្រហមចែក
របបឲ្យស្មើគ្នាមិនថាអ្នកមូលដ្ឋាន
ឬអ្នកថ្មីនោះទេ នេះបើតាមសម្តី
របស់ យី ។ ប៉ុន្តែជាញឹកញយ
យី ទស្សនាហ៍ពូថាមានអ្នកថ្មីមួយ
ចំនួនបានបាត់ខ្លួន ។

យី នឹងក្រុមគ្រួសាររស់នៅ
ក្នុងភូមិដងក្តោងរហូតដល់ថ្ងៃ
ដួលរលំនៃរបបខ្មែរក្រហមនៅ
ដើមឆ្នាំ១៩៧៧ ។ នៅពេលកងទ័ព
រៀតណាមនិងកងកម្លាំងរបស់
រណសិរ្សសាមគ្គីសង្រ្គោះជាតិ

កម្ពុជា វាយចូលមកក្នុងខេត្តក្រចេះ ខ្មែរក្រហមបានប្រកាសតាម
មីក្រូឲ្យប្រជាជនទាំងអស់នាំគ្នាចុះទុកធ្វើដំណើរទៅក្រោម ។
ខ្មែរក្រហមបានប្រកាសឲ្យប្រជាជនទាំងអស់ធ្វើដំណើរទៅជួបជុំគ្នា
នៅវត្តព្រែកសំរោង ហើយនឹងបន្តដំណើរតាមទូកឆ្លងទៅក្រើយ
ម្ខាងទៅកាន់ស្រុកព្រែកប្រសប់ ។ យី បានរៀបរាប់ថា នៅតាម
ផ្លូវមានមនុស្សយ៉ាងច្រើនបានធ្វើដំណើរភៀសខ្លួន ។ អ្នកខ្លះរែក
ដីដូនដីតាចាស់ដែលអង្គុយនៅក្នុងល្អី ។ អ្នកខ្លះពារដីដូនដីតារត់ ។
យី បាននាំឪពុកម្តាយក្មេកដម្លៀសទៅខាងក្រោមជាមួយនឹងគេ
ដោយដាក់ឲ្យកាត់ទាំងពីរអង្គុយនៅក្នុងរទេះឈើមួយ ហើយអូស

ឪ ខាំបូលី

ទៅ ។ សមាជិក គ្រួសារផ្សេងទៀតដែលមិនមានតួនាទីអ្នករទេះ
ត្រូវនាំគ្នាទូលអីវ៉ាន់ ។ ដោយសារវ័យចាស់ជរា និងការភ័យ
ភក់ស្លុតនឹងការប្រកាសឲ្យចេញពីផ្ទះសម្បែងជាថ្មីម្តងទៀត ម្តាយ
ក្មេករបស់ យី បានធ្លាក់ខ្លួនឈឺនៅតាមផ្លូវ ។ យី នឹងសមាជិក
គ្រួសារទាំងអស់ត្រូវស្នាក់នៅឯភូមិអន្លង់សាលីរយៈពេលបីយប់
ទើបធ្វើដំណើរចេញចំបក់ក្នុងស្រុកព្រែកប្រសប់ ដែលជាស្រុក
កំណើតរបស់ យី ។ ទៅដល់ចំបក់ ម្តាយក្មេករបស់ យី បាន
ស្លាប់ដោយសារជំងឺគ្លុនថ្នាំព្យាបាល និងការអស់កម្លាំងដោយ
សារការធ្វើដំណើរវែងឆ្ងាយ ។ យី នឹងក្រុមគ្រួសារបានរៀបចំធ្វើ
បុណ្យសពម្តាយក្មេក ប៉ុន្តែនៅពេលនោះមិនមានលោកសង្ឃ
សូត្រមន្តអ្វីទេ ។

ក្រោយរៀបចំបុណ្យនិងទុកដាក់សពម្តាយក្មេករួចហើយ
យី ប្តីនិងកូនៗ បានវិលត្រឡប់មកផ្ទះនៅឯភូមិដងក្តោងវិញ ។
នៅតាមផ្លូវ អ្នកភូមិបានប្រាប់ យី ថាមានកុមារជាច្រើនបានស្លាប់
នៅក្នុងចម្ការដីឡូង ។ កុមារទាំងនោះឃ្លានខ្លាំងពេក បានទៅដឹក
ដីឡូងយកមកហូប ហើយក៏ស្លាប់នៅក្នុងរងដីឡូង ដោយសារអស់
កម្លាំងពីខ្លួន ។ ត្រឡប់មកដល់ផ្ទះវិញ គោ រទេះ និងរបស់របរ
ផ្សេងៗទៀតត្រូវបាត់ទាំងអស់ ។ អ្នកភូមិដែលមកដល់មុន បាន
ទៅរើសយករបស់របរទាំងនោះមកប្រើប្រាស់ ។ យី ក៏ដូចជា
អ្នកភូមិផ្សេងៗទៀត បាននាំគ្នាទៅប្រគល់ស្រូវដែលនៅសល់ពីរត់
យកមកហាលហើយបុកដាំបរបរហូប ។

បទពិសោធន៍របស់លោកយាយ យាម យី នៅក្នុងរបប
ខ្មែរក្រហម គឺជាទោហារណ៍មួយនៃទុក្ខវេទនារបស់ប្រជាជនកម្ពុជា
គ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ ទោះបីជា
ប្រជាជនចាស់ ឬអ្នកមូលដ្ឋានទទួលបានការទុកចិត្ត និងត្រូវបាន
ដាក់ឲ្យកាន់តំណែងជាច្រើននៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមក៏ដោយ
ក៏ប្រជាជនមូលដ្ឋានជាច្រើនទទួលរងនូវការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនិង
មានបងប្អូន កូនចៅ និងឪពុកម្តាយស្លាប់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម
ដែរ ។ លោកយាយ យី បានមានប្រសាសន៍នៅចុងបញ្ចប់នៃបទ
សម្ភាសន៍ថា «ជីវិតមានភាពវេទនាខ្លាំងណាស់នៅក្នុងរបបខ្មែរ
ក្រហម» ។

ឪ ខាំបូលី

អតីតកម្មាភិបាលនៅជំរុំជំងឺ

នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ការរៀបការត្រូវបានរៀបចំតាមការចាត់តាំងរបស់អង្គការដោយគ្មាននរណាម្នាក់មានសិទ្ធិសម្រេច ឬប្រឆាំងនឹងការចាត់តាំងនេះបានឡើយ ។ ប៉ុន្តែសៀន ដែលពេលនោះគ្រាន់តែជាកម្មាភិបាលថ្នាក់ទាបប៉ុណ្ណោះ បែរជាអង្គការមិនយកទោសព្រំនឹងគាត់ទេ ទោះបីជាគាត់បដិសេធនឹងបញ្ហានេះក៏ដោយ ព្រោះតែគាត់ធ្វើការបានល្អ និងទទួលបានការទុកចិត្តពីអង្គការ ។ តើ សៀន លះបង់អ្វីខ្លះចំពោះបដិវត្តន៍បានជាទទួលបានការទុកចិត្តពីអង្គការ?

សៀន

សៀន មានស្រុកកំណើតនៅស្រុកព្រៃកប្បាស ខេត្តតាកែវ ។ ដោយសារ សៀន មានបងប្អូន៧នាក់ និងជាកូនស្រីច្បងទីពីរនៅក្នុងគ្រួសារនៅពេលដែលរៀនបានគ្រឹមថ្នាក់ទី១០ ឪពុកម្តាយរបស់គាត់បានឲ្យឈប់រៀនមកជួយ

ធ្វើស្រែចម្ការនិងធ្វើនិបត្តកលក់ដើម្បីចិញ្ចឹមបង្កូនៗ របស់គាត់វិញ ។ នៅពេលដែលខ្មែរក្រហមចូលមកដល់ក្នុងភូមិនៅឆ្នាំ១៩៧២ និងបានឃោសនាឲ្យប្រជាជនចូលតស៊ូបម្រើជាតិ សៀន និងក្មេងៗ ដែលមានអាយុស្រ បាលនឹងគាត់ក៏នាំគ្នាចូលបដិវត្តន៍ ។ ពេលនោះ ដោយសារតែស្រឡាញ់បដិវត្តន៍ខ្លាំងពេក ទោះបីជាឪពុកម្តាយហាមឃាត់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ សៀន នៅតែមិនស្តាប់គាត់ទាំងពីរដែរ ។ មុនពេលចាកចេញ សៀន បានដោះក្រវិល និងខ្សែក ដែលពាក់ជាប់នឹងខ្លួនទុកនៅក្នុងកន្លែងស្នា រួចរត់ចេញពីផ្ទះទៅបម្រើបដិវត្តន៍តែម្តង ។

នៅក្នុងភូមិ បងស្រីដ៏ដូនមួយរបស់ សៀន ដែលធ្វើជាប្រធាននារីស្រុកបានចាត់តាំង សៀន ឲ្យធ្វើជាវិនិច្ឆ័យសម្រាប់បុត្រទៅតំបន់ និងខេត្តផ្សេងៗ ដោយមានកងមួយសម្រាប់ជាមធ្យោបាយ

ធ្វើដំណើរ ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៤ សៀន ត្រូវបានផ្លាស់ទីមកធ្វើជាអនុប្រធានយុវអង្គបុរីវិញ ដោយមានសៀនម្នាក់ជាជំនួយការក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ ភាព ។ ការងាររបស់ សៀន គឺចុះទៅប្រជុំនៅតាមភូមិយុវនិងអប់រំប្រជាជនឲ្យចេះតស៊ូប្រយុទ្ធជាមួយខ្មាំង បន្ទាប់មកធ្វើរបាយការណ៍អំពីការប្រជុំនេះទៅអង្គការថ្នាក់លើ ។

នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៤ ខ្មែរក្រហមបានជ្រើសរើស សៀន និងសមាជិកជាច្រើននាក់ផ្សេងទៀតឲ្យទៅធ្វើស្រែអំបិលនៅសេះស (ជាស្រែអំបិលភូមិភាគ) មានបែងចែកជាច្រើនក្រុម ដូចជាកងរែក ដឹកជញ្ជូននិងបុកអង្កប់ជាដើម ។ ចំណែក សៀន ស្ថិតនៅក្នុងកងរែកវរសេនាតូចលេខមួយមានតួនាទីរែកអំបិលដែលមានសមាជិកប្រហែល៨០នាក់ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ សន ។ សៀន បានរៀបរាប់ពីវិធីធ្វើអំបិលថា ដំបូងកម្មករទាំងអស់ត្រូវដឹកប្រឡាយមួយដើម្បីធ្វើអ្វីរួចបង្កាប់ដីឲ្យហាប់ បន្ទាប់មកបញ្ចូលទឹកដាក់ក្នុងស្រែ ។ ក្រោយពីអំបិលដុះហើយ កម្មករទាំងអស់គ្នាត្រូវនាំគ្នាជញ្ជូនអំបិលទាំងនេះដាក់យ៉ាង ។ សៀន បន្តថា ទោះបីជាមានការបែងចែកការងារគ្នាច្បាស់លាស់យ៉ាងណាក៏ដោយ ប៉ុន្តែប្រសិនបើមេឃជិតភ្លៀង កម្មករទាំងអស់ត្រូវតែជួយគ្នាដើម្បីរែកអំបិលនោះរហូតដល់ភ្លឺ ។ ការងារនេះពិតមែនតែមានការលំបាកបន្តិច ប៉ុន្តែកម្មករទាំងអស់ទទួលបានអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ ថែមទាំងមានបន្លែម្តងក្នុងមួយសប្តាហ៍ ។

នៅទីនេះ មានយ៉ាងចំនួនបួនសម្រាប់ដុកអំបិល ។ សៀន បានរៀបរាប់ថា នៅពេលដែលប្រមូលទិន្នផលអំបិល គឺឃើញមានរថយន្ត និងរទេះគោជាច្រើនគ្រឿងមកដឹកអំបិលនេះយកទៅដោយមានក្រុមសម្រាប់ច្រកអំបិល និងដឹកជញ្ជូនដាក់ឡាន ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៧ សៀន ស្រាប់តែទទួលបានដំណឹងថា ឪពុកម្តាយរបស់គាត់ទទួលមរណភាព ។ ពេលនោះ សៀន មានអារម្មណ៍ទ័ងរបបខ្មែរក្រហមជាខ្លាំង ព្រោះគាត់ខិតខំបម្រើអង្គការ

អស់ពីកម្លាំងកាយចិត្ត និងថែមទាំងស្មោះត្រង់ចំពោះអង្គការទៀត នៅទីបំផុតសំណើរបស់គាត់ដែលសុំអនុញ្ញាតឲ្យមកស្រុកកំណើត ដើម្បីមើលឪពុកម្តាយជាលើកចុងក្រោយ បែរជាត្រូវបដិសេធ ទៅវិញ។ ដោយសារតែខឹងខ្លាំងពេក សៀន បានធ្វើពុកជាលើក មិនទៅធ្វើការ។ សៀន បានរៀបរាប់ថា «ខ្ញុំមិនដឹងជាទិតទុកស្តី ដើម្បីអ្វីនោះទេ គ្រាន់តែជួបមុខឪពុកម្តាយលើកចុងក្រោយក៏ មិនបានដែរ»។ ដោយសារតែ សៀន ធ្វើការសកម្ម និងទទួលបាន ទុកចិត្តពីអង្គការ ខ្មែរក្រហមក៏មិនបានយកទោសព័រគាត់ដែរ។ ក្រោយពីសម្រាកពីរ-បីថ្ងៃហើយ ទើប សៀន ក្រោកទៅធ្វើការ ដូចធម្មតាវិញ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៨ សៀន ត្រូវផ្លាស់ទីទៅធ្វើការនៅស្ថិតិ ហារ ខេត្តកំពង់សោមវិញ ដោយមានកូនទីសែនដូដើម្បីសាងសង់ ផ្ទះ។ នៅទីនោះបានមួយរយៈ ខ្មែរក្រហមបានរៀបចំឲ្យ សៀន រៀបការជាមួយបុរសម្នាក់ឈ្មោះ លី ដែលធ្វើការនៅក្នុងកង ជាមួយគ្នា និងមានស្រុកកំណើតនៅស្រុកឈូក ខេត្តកំពត។ ដោយសារតែមិនដឹងប្រវត្តិរូបច្បាស់អំពី លី ពេលនោះបងស្រី របស់ សៀន បានឃាត់គាត់មិនឲ្យយកប្តីទេ ដោយប្រាប់ថា «ឯង ចាំយកប្តីនៅកោះប្តីឡូរ៉ែវិញ ព្រោះថាប្តីយើងស្គាល់ថាឈ្មោះ ជាមនុស្សល្អ»។ ដោយសារតែពួកគេទាំងអស់នេះ សៀន មិន ព្រមរៀបការជាមួយ លី ដែលអង្គការចាត់តាំងឲ្យជាដាច់ខាត ដោយប្រាប់ថាចាំជួបបងប្រុសគាត់សិន។ ដោយសារស្ថានភាព មិនសូវតឹងតែងខ្លាំង អង្គការក៏មិនបានបង្ខំគាត់ដែរ។

បីថ្ងៃក្រោយមក កងទ័ពរៀតណាមក៏ចូលមករំដោះខេត្ត នេះ រួចកៀរកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមទាំងអស់ឲ្យធ្វើដំណើរទៅ ព្រៃ។ ពេលនោះ ទោះបីជា សៀន បានសម្លឹងលាក់ខ្លួននៅក្នុងព្រៃ ក៏ដោយ ក៏ លី នៅតែធ្វើដំណើរមករក សៀន ដើម្បីស្នើគាត់រៀប ការម្តងទៀតដែរ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែ សៀន មិនដែលស្រឡាញ់ លី ទាល់តែសោះ ទោះបីជាមានការអង្កេតយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ សៀន នៅតែមិនព្រមទទួលយក លី ជាប្តីដែរ។

នៅឆ្នាំ១៩៨០ កងរបស់ សៀន ក៏ត្រូវផ្លាស់មករស់នៅ ជំរុំដាងជិតព្រំដែនខ្មែរ-ថៃវិញ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ តាសេន។ នៅទីនោះ សៀន មានកូនទីដឹកជញ្ជូនគ្រាប់ទៅឲ្យសមរក្សមិមុខ

ដូចជា គ្រាប់អាកាមួយកេះ សម្លៀកបំពាក់ ថ្មីពេទ្យ អង្ករ៦០ កំប៉ុនសម្រាប់ហូបខ្លួនឯង និងគ្រឿងដើម។ ដោយសារតែការងារ នេះត្រូវតែពេលធ្វើដំណើរឆ្ងាយ និងស្តាយរបស់ជាច្រើនផង ពេលត្រឡប់មកវិញ សៀន តែងតែកើតជំងឺគ្រុនចាញ់ជាញឹក ញាប់។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្រោយពីជំងឺស្បើយពីជំងឺ ហើយ សៀន នៅតែធ្វើការងារនេះដដែល ដោយការរស់នៅមិន ខុសពីពេលមុនទេ។ សៀន បន្តថា «ម្នាក់ៗមិនអាចប្រព្រឹត្តខុស សីលធម៌ឡើយ បើមិនអីចឹងទេនឹងបាត់ខ្លួនជាមិនខាន ព្រោះខ្ញុំបាន ឃើញសមាជិកកងរបស់ខ្ញុំបាត់ខ្លួនជាច្រើននាក់»។

នៅឆ្នាំ១៩៨៧ សៀន បានរៀបការជាមួយបុរសម្នាក់ ដែលមានស្រុកកំណើតនៅខេត្តតាកែវដែរ ដោយគាត់មានកូនទី ធ្វើទាហាននៅកោះប្តីឡូរ៉ែ។ អាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ សៀន មិន មានលក្ខណៈអធិកអធិមទេ ដោយគ្រាន់តែមានពិធីបំប្លែងតូច មួយ ព្រមទាំងមានភ្ញៀវដែលជាកម្មាភិបាលដូចគ្នាចូលរួម និង ឡើងប្តេជ្ញាចិត្តថា «ស្រឡាញ់គ្នាអស់មួយជីវិត»។ ក្រោយពី រៀបការហើយ ខ្មែរក្រហមបានបែកដីឲ្យគាត់រស់នៅមានលក្ខណៈ ជាកូមិប្រជាជន ដោយទទួលបានរបបអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ ដូចជាបើកដំរីរបបអង្ករ ខ្នាញ់ ប៊ីចេង និងគ្រឿងដើម។

នៅឆ្នាំ១៩៩៧ រដ្ឋាភិបាលក៏បានរៀបចំប្រជាជនដែល នៅជួរខាងអស់ត្រឡប់មករស់នៅខេត្តកោះកុងទាំងអស់។ ពេល នោះ សៀន ក៏ចង់ត្រឡប់មកស្រុកកំណើតដែរ ប៉ុន្តែដោយសារ តែនៅស្រុកកំណើតឪពុកម្តាយស្លាប់អស់ និងគ្មានដីសម្រាប់ធ្វើ ស្រែ ដូច្នេះគាត់បានសម្រេចចិត្តមករស់នៅកូមិស្ទាចមានជ័យ សង្កាត់ស្ទាចមានជ័យ ក្រុងខេមរភូមិន្ទ ខេត្តកោះកុងវិញ ដោយ រដ្ឋាភិបាលបែកដីឲ្យមានទំទឹង១៥ម៉ែត្រ និងបណ្តោយ៤០ម៉ែត្រ។ កូមិនេះមានអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម (ប្រជាជនដាច់ខ្លួន) ដែលរស់នៅជំរុំដាងចំនួន៤០គ្រួសារ បានផ្លាស់មករស់នៅទីនេះ ដែរ ក្រោយពេលដែលខ្មែរក្រហមបានធ្វើសមាហរណកម្មនៅ ឆ្នាំ១៩៩៧។ ជីវភាពនៅទីនេះដ៏បួនមានការលំបាកជាខ្លាំង ព្រោះ សៀន និងប្តីត្រូវរកឈើ សន្តិសី និងរបស់ផ្សេងៗមក សង់ផ្ទះដោយខ្លួនឯង។ សព្វថ្ងៃនេះ សៀន ប្រកបមុខរបរបន្តិច បន្តួចដើម្បីចិញ្ចឹមកូនបីនាក់។ **តាក លក្ខិណា**

យីម សុផា : កុមាររើសអាចធុរកិច្ច

យីម សុផា

សុផា មានស្រុកកំណើត នៅភូមិត្រពាំងវែង ឃុំស្រយ៉ូវ ស្រុកកំពង់ស្វាយ ខេត្តកំពង់ធំ។ សុផា នៅចងចាំថា នៅអំឡុង ឆ្នាំ១៩៧៣ «មានយន្តហោះ អាមេរិកាំងប្រហែលបីគ្រឿង ហោះមកទម្លាក់គ្រាប់បែកទៅ លើភូមិត្រពាំងវែងបណ្តាលឲ្យ ប្រជាជនភ័យស្លន់ស្លោយយ៉ាងខ្លាំង ប៉ុន្តែមិនបណ្តាលឲ្យនរណាម្នាក់ គ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតទេ» ។ ក្រោយមក ប្រជាជនទាំងនេះក៏នាំគ្នារត់ ភៀសខ្លួនទៅរស់នៅជាមួយបងប្អូននៅស្រុកផ្សេង ចំណែកអ្នកខ្លះ ទៀតបានរត់ទៅលាក់ខ្លួននៅក្នុងព្រៃ ដោយឃើញសភាពការណ៍ ប្របូកប្របល់ ដូច្នេះឪពុកម្តាយ សុផា ក៏សម្រេចចិត្តនាំគ្រួសារ ចាកចេញពីស្រុកកំណើតមករស់នៅជាមួយបងប្អូននៅទីក្រុង ភ្នំពេញវិញ ។

គ្រួសារ សុផា រស់នៅភ្នំពេញបានរយៈពេលពីរឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ យោងខ្មែរក្រហមក៏វាយរំដោះបាន។ សុផា រំពុកថា នៅក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ យោងខ្មែរក្រហមបានដឹកនាំមួយគ្រឿង ចូលមកដុះរបស់គាត់ រួចហើយស្រែកប្រកាសឲ្យគ្រួសារគាត់រៀប ចំអីវ៉ាន់ចាកចេញពីផ្ទះរយៈពេលបីថ្ងៃសិន ដើម្បីឲ្យអង្គការរៀប ចំបោសសម្អាតទីក្រុង។ ក្រោយពីបានស្តាប់ការប្រកាសរួចមក ឪពុកម្តាយរបស់ សុផា ប្រញាប់ប្រញាល់រៀបចំខោអាវ បាន ឆ្នាំង មាស ប្រាក់ និងនាឡិកាដៃទុក រួចធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់មកដូរ ជាតិលេខ៦ ។ ធ្វើដំណើរបានបន្តិច ឪពុក សុផា ឃើញយោធាជា ច្រើននាក់ឈរយាម និងបញ្ជាឲ្យប្រជាជនដែលជម្លៀសមកពីទី ក្រុងទាំងអស់ធ្វើដំណើរតាមទិសដៅកំណត់របស់អង្គការ។ ស្រាប់ តែពេលនោះ បុរសចំណាស់ម្នាក់បានប្រកែកតវ៉ាក៏ត្រូវយោធា ខ្មែរក្រហមបាញ់សម្លាប់ចោលនៅទីនោះតែម្តង។ ឃើញដូច្នោះ ឪពុករបស់ សុផា បានប្រាប់ទៅប្រពន្ធថា «ប្រសិនបើគេចង់បានអ្វី

សូមប្រគល់ឲ្យគេទាំងអស់ទៅ មិនចាំបាច់យកទៅជាមួយទេ» ។ នៅពេលគ្រួសារ សុផា មកដល់ប្រកដូរមួយ ស្រាប់តែមានយោធា ម្នាក់បានមកឆែកឆេរដកយក បាន ឆ្នាំង ខោអាវ និងនាឡិកាដៃ អស់។ ចំណែក មាស យោធានោះមកមើលឃើញទេ ព្រោះម្តាយ របស់ សុផា បានយកទៅលាក់ក្នុងថង់សំពត់របស់គាត់តាំងពីពេល ធ្វើដំណើរមកម៉្លោះ ។

រយៈពេលប្រមាណបីខែក្រោយមក ខ្មែរក្រហមបានមក ដឹកគ្រួសារ សុផា ទៅនៅសហករណ៍ក្នុងស្រុកតាំងគោក ដោយ មាន ភាពរី និង យាយណាង ជាអ្នកគ្រប់គ្រង។ ចំណែកម្តាយ របស់ សុផា ត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យទៅរស់នៅសហករណ៍ ផ្សេងដែលមានចម្ងាយប្រមាណ១០ គីឡូម៉ែត្រពីកន្លែងឪពុកគាត់ រស់នៅ។ រាល់ថ្ងៃ អង្គការបង្ខំឲ្យឪពុករបស់ សុផា ធ្វើការងារ ដកស្នូល ដឹកប្រឡាយ លើកទំនប់គ្មានពេលសម្រាកឡើយ ចំណែក របបអាហារមានតែបបររាវៗប៉ុណ្ណោះ។ មិនយូរប៉ុន្មាន ឪពុក សុផា និងប្រជាជនដែលធ្វើការជាច្រើនចាប់ផ្តើមបាក់កម្លាំង និង ខ្លះទៀតបានស្លាប់ដោយសារការខ្វះអាហារបរិភោគ និងមាន ជំងឺរាគ។ ថ្ងៃមួយ ពេលតែកំពុងស្នូល ឪពុករបស់ សុផា ឈរច្រត់ ចង្កុះ ស្រាប់តែកងឈ្មួញមកឃើញ ហើយក៏ស្រែកសំឡេងថា «ហ៊ានក្បត់សមូហភាពត្រូវបញ្ជូនមិត្តភ័យទៅនៅកន្លែងថ្មី» ។ ទទួល បានដំណឹងនេះភ្លាម ម្តាយរបស់ សុផា បានទៅសុំអនុរ ភាព ឲ្យប្តីមកនៅក្នុងវាំងនៃវិញ ដោយគាត់យកមាសមួយចំនួនដែល បានលាក់ទុកយូរហើយទៅឲ្យ ភាពរី ទៀតផង។ ប៉ុន្តែទោះបីជា មានការយល់ព្រមហើយក៏ដោយ ក៏ ភាពរី បានដាក់ដែនការឲ្យ ម្តាយ សុផា «ត្រូវតែធ្វើការងារដកស្នូលជំនួសប្តីឲ្យរួចរាល់សិន» ។ ដោយមិនចង់ឲ្យប្តីទៅធ្វើការនៅកន្លែងឆ្ងាយ ម្តាយរបស់ សុផា ទិតខំធ្វើការគ្រប់បែបយ៉ាងតាមបញ្ជារបស់អង្គការ ។

ចំណែក សុផា ដែលមានអាយុប្រហែលបួនឆ្នាំ និងបួនប្រុស ត្រូវអង្គការបញ្ជូនទៅរស់នៅជាមួយយាយដែលនៅថែទាំក្មេងៗ នៅក្នុងកងកុមារ។ នៅទីនោះ សុផា រស់នៅជាមួយក្មេងតូចៗ

ប្រមាណ២០ នាក់ និងយាយៗ បីនាក់នៅលើដុះចាស់មួយខ្លួន នៅក្នុងភូមិខ្ពុយ ។ សុផា នៅចាំថា ថ្ងៃមួយពេលមេមកពុទ្ធក្បែរ អង្គការមកហៅយាយរបស់គាត់ទៅប្រជុំនៅសហករណ៍ដោយដៃ ម្ចាស់ដីកដៃ សុផា និងដៃម្ចាស់ទៀតដឹកដៃបួនប្រុស សុផា ទៅជា មួយដែរ ។ ពេលមកដល់ពាក់កណ្តាលដួវ សុផា បានឃើញយាយ របស់គាត់យំ ប៉ុន្តែគាត់មិនយល់ថាមានរឿងអ្វីកើតឡើងនោះទេ ព្រោះគាត់នៅក្មេង ។ ប៉ុន្តែនៅពេលទៅដល់សហករណ៍ ទើបសុផា ដឹងថាពួករបស់គាត់ឈ្មោះ យឹម ខុន ធ្វើជាក្រុមគ្រឿងផ្នែក កណ៌តវិទ្យាគ្រូវ បានអង្គការចាប់ខ្លួនហើយ ។

នៅពេលយប់មួយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ឪពុកម្តាយ សុផា បាន លួចធ្វើដំណើរពីសហករណ៍មកមើលកូន ដោយគាត់ទាំងពីរលួច មាន់យកមកសោរក្នុងកំសៀវទឹកទៀតផង ។ បន្ទាប់ពីស្មារតីនៃ ឪពុកម្តាយ សុផា បានយកមាន់ឲ្យ សុផា និងប្អូនៗហូបក្នុងមុន ព្រោះខ្លាចឈ្នួបខ្មែរក្រហមដឹង ។ យប់នោះ សុផា ហូបមាន់ស្ទើរតែ បែកពោះ ព្រោះគាត់មិនដែលបានហូបជាយូរណាស់មកហើយ ។

ព្រឹកឡើងអង្គការហៅឪពុករបស់ សុផា ទៅរៀនសូត្រ ដោយចោទថាគាត់ជាឋានៈអភិជន ព្រោះមានសំបុរសដូចកូនចៅ ចិន ។ ប៉ុន្តែពេលនោះអង្គការមិនដែលរស់នៅក្នុងមួយធានា ទើប អង្គការដោះលែងឲ្យគ្រឿងមកដូរវិញ ។ មួយរយៈក្រោយមក អង្គការបានចាត់តាំងឪពុករបស់ សុផា ទៅដាំបន្លែនៅក្នុងចម្ការលើ ខេត្តកំពង់ចាម ។ ប៉ុន្តែដោយសារនៅទីនោះ ឪពុក សុផា ធ្វើការងារ ធ្ងន់ធ្ងរទើបបណ្តាលឲ្យគាត់ឈឺក្អកក្អាយ ឈឺស្មាស្មាត់ ។ ឃើញដូច្នោះអង្គការក៏បញ្ជូនគាត់ឲ្យទៅសម្រាកព្យាបាលនៅមន្ទីរ តាំងគោករហូតជាសះស្បើយទើបអង្គការសម្រេចឲ្យគាត់ត្រឡប់ មកវិញ ។ ចំណែកយាយរបស់ សុផា វិញ អង្គការមិនត្រឹមតែឲ្យ គាត់មើលថែទាំក្មេងៗនោះទេ ថែមទាំងបន្ថែមការងារក្រៅម៉ោង ឲ្យធ្វើទៀតផង ដោយក្នុងមួយថ្ងៃត្រូវតែដេរស្ទីកឲ្យបាន៥០ ស្ទីក បើពុំដូច្នោះទេអង្គការនឹងដាក់ពិន័យជាមិនខាន ។

ថ្ងៃមួយ នៅពេលអង្គការរាល់ចែករបបអាហារទៅឲ្យ ប្រជាជនតាមសហករណ៍ យាយរបស់ សុផា ក៏ទៅលួចប្រមែ ប្រមូលស្រូវនៅក្នុងឃ្នាំងដាក់ក្នុងថ្នក់សំពត់មកបុកឲ្យចៅៗ ហូប ។ ក្រោយមកដោយសារស្រែកឃ្លាន និងខ្វះខាតអាហារកាន់តែខ្លាំង

សុផា ក៏ពរពូនដើររើសធុនយកហូបបន្ថែម ។ ឃើញដូច្នោះបង ប្រុសរបស់សុផា ឈ្មោះ យឹម សុផី និងក្មេងៗជាច្រើនបាននាំគ្នា ទៅលួចស្រូវនៅឃ្នាំង ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មានអង្គការក៏តាមដានដឹង ។

ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ជីវភាពរបស់ប្រជាជនរស់នៅក្នុង ភូមិខ្ពុយកាន់តែលំបាក និងរឹតបន្តឹងយ៉ាងខ្លាំង ដោយរៀនរាល់ យប់អង្គការតែងតែមកតាមដានប្រជាជនដល់ដូះដើម្បីរកអ្នកណា ដែលប្រឆាំងនឹងអង្គការទៅរៀនសូត្រ ។ នៅពេលនោះ ឪពុកម្តាយ សុផា ក៏អង្គការហៅទៅរៀនសូត្រដែរ ប៉ុន្តែបានដោះលែងមកវិញ ដោយរកមិនឃើញពិភុសរបស់គាត់ ។ ចំណែកអីរបស់គាត់ម្នាក់ បានបាត់ខ្លួនរហូត ហើយក្រោយមកទើបដឹងថាលួបយកទៅសម្លាប់ បាត់ហើយ ។

នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៧ បងប្អូន សុផា ទាំងអស់រស់នៅជាមួយ យាយ ហើយមួយរយៈក្រោយមក អង្គការក៏បំបែកគាត់ឲ្យធ្វើការ នៅកន្លែងផ្សេង ។ នៅទីនោះ អង្គការបន្តិចបង សុផា ដើររើស អាចម៍គោឲ្យគ្រប់ផែនការកំណត់ទើបអនុញ្ញាតឲ្យលប់សម្រាក ។

រហូតដល់កងទ័ពរៀនណាមវាយចូលឆ្នាំ១៩៧៩ សុផា ឃើញប្រជាជននៅក្នុងភូមិជាច្រើនប្រញាប់ប្រញាល់រៀបចំអីវ៉ាន់ ត្រឡប់ទៅកាន់ស្រុកកំណើតរបស់គេវិញ ។ ចំណែកឪពុកម្តាយ គាត់ក៏យកបានទេះគោមួយ រួចហើយនាំក្រុមគ្រួសារធ្វើដំណើរ មកដល់ភូមិត្រពាំងវែងវិញ ។ សុផា ចូលរៀននៅសាលាបឋមសិក្សា នៅត្រពាំងវែង និងនៅវិទ្យាល័យកំពង់ធំរហូតប្រឡងជាប់ផ្នែកក្រូ ទៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ ។ សព្វថ្ងៃនេះ សុផា បង្រៀន ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនៅវិទ្យាល័យជាស៊ីមកំពង់ថ្ម ។ **សិន សុផីកា**

តើអ្វីជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍? តើអ្វីជាចំណុចខ្វះខាតនៃក្រុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍? តើគ្រូនិពន្ធស្តាប់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដោយរបៀបណា?

អនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការនិងការដកខ្លួនចេញពីការប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានអនុម័តនៅទីក្រុងជឺណែវនៅថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៨ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកទីបីនៃមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ។ អនុសញ្ញានេះបានចូលជាធរមានជាងពីរឆ្នាំក្រោយមក គឺនៅថ្ងៃទី១២ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៥១ បន្ទាប់ពីទទួលបានសច្ចាប័នដែលចាំបាច់ចំនួន២០ ។ ទោះបីជាអនុសញ្ញានេះមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ដែនការទូទៅរបស់សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្ស និងអាចទទួលស្គាល់បទបញ្ញត្តិជាច្រើនដាច់ពីការប្រព្រឹត្តិអន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏អនុសញ្ញានេះមានភាពចូលរួមត្រឹមតែ១៤០ ប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ដែលជាចំនួនដ៏តិចតួចមួយ ។ នេះគឺជាព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់មួយដែលបានប្រារព្ធទូទាំងពិភពលោកដើម្បីកម្រិតខ្ពស់លើកទី៦០ នៃការអនុម័តអនុសញ្ញានេះ ។ កាលពីមួយទសវត្សរ៍មុន មិនមានការចាប់អារម្មណ៍ច្រើនទៅលើព្រឹត្តិការណ៍នេះទេ ។ ប៉ុន្តែ ចំណាប់អារម្មណ៍ទៅលើអនុសញ្ញា និងទស្សនៈច្បាប់ស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានកើនឡើងដល់ដំបូងរយៈពេលដប់ឆ្នាំចុងក្រោយនេះនៅពេលដែលអនុសញ្ញានេះគឺជាផ្នែកមួយនៃសកម្មភាពច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ។ ប្រាំឆ្នាំមុន មានការចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍សំខាន់ជាងកាលពី៥០ ឆ្នាំមុនទៅទៀត ។

នៅពេលជាមួយគ្នានេះដែរ សារៈសំខាន់ផ្នែកច្បាប់ស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលជាបុគ្គលិកមួយទាក់ទងនឹងការរីករាលដាលដល់ដំបូងរួមគ្នានៃបទល្មើសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិបានធ្លាក់ចុះ ។ បច្ចុប្បន្ន មានបទល្មើសតិចតួចប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានកំណត់ថាជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលជាបទល្មើសមួយដែលមានសណ្ឋានដ៏ធំធេងនិងអាចបត់បែនបានជាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ។ ប៉ុន្តែ ចំពោះជនរងគ្រោះ ការបកស្រាយពីការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញថាជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាការគោរពមួយ ហើយការបដិសេធមិនបកស្រាយបែបនោះគឺជាការធ្វេស

ប្រហែសមួយ ។ ករណីបច្ចុប្បន្នដែលកើតឡើងដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍គឺសហព្រះរាជអាជ្ញានៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិកំពុងធ្វើការចោទប្រកាន់ទៅលើប្រធានាធិបតីស៊ូដង់នៅក្នុងអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើកទីមួយ ។

អ្នករៀបចំការពិភាក្សាបានស្នើឲ្យមានការដោះស្រាយលើបញ្ហា «ចំណុចខ្វះខាត» នៃអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ ។ នេះជាការរំពុះរុះរើមួយដែលមនុស្សជាតិបានធ្វើនៅក្នុងវិស័យអប់រំនិងការសិក្សាអស់រយៈពេលជាង៦០ ឆ្នាំកន្លងមកហើយក្នុងការស្នើឲ្យមានការធ្វើវិសោធនកម្មទៅលើអនុសញ្ញា និងពាក្យបណ្តឹងនានាដែលពិបាកនឹងដោះស្រាយជាយូរណាស់មកហើយ ។ ការពិភាក្សាបែបនេះបានមើលរំលងនូវបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រ និងសារៈសំខាន់នៃអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ នេះគឺជាអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សនៃប្រព័ន្ធច្បាប់ទំនើបដ៏បួសគេ ដែលបានបញ្ជាក់ពីទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិសម្រាប់ការពារសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត និងវត្តមាននៃក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ និងសាសនារបស់ក្រុមជនជាតិភាគតិច ។ អនុសញ្ញានេះបានបង្កើតគោលការណ៍សំខាន់ជាច្រើនទាក់ទងនឹងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងការទប់ស្កាត់ ហើយអនុសញ្ញានេះត្រូវបានគេយកទៅប្រើប្រាស់ជាឧបករណ៍ផ្សេងនៅក្នុងស្ថាប័ននានា ។ មាត្រា៦ បានបង្កើតចំណុចចាប់ផ្តើមនៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ។ បញ្ហានៃចំណុច «ខ្វះខាត» នៅក្នុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ប្រៀបបីដូចជាការធ្វើការទស្សន៍ទាយទៅលើ «ដំណើរវិវឌ្ឍ» នៃគំនូររបស់ពិភាស ឬអត្ថបទរបស់ ម៉ាក អេនប៊ូឌី ឬភ្នែងបុណ្យខ្មោចរបស់សេចក្តីហ្វាយ ឬប្រៀបដូចជាការសាកសួរថាតើគួរតែបន្ថែមគ្រឿងផ្សំថ្មីទៅលើស្រាត្រូវក្របប្រឆាំងមានអ្នកណាអាចធ្វើឲ្យម្ហូបនិងអាំងរីកហ្វូលឡើយដោយយកសាច់មាន់ជំនួសវិញ ។ អនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍គឺជាការវិវឌ្ឍមួយនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ការបញ្ជាក់ពីគោលការណ៍ដ៏មានសារៈសំខាន់ ការឆ្លុះបញ្ចាំងនូវតម្លៃនិងស្តង់ដារមួយ ព្រមទាំងទស្សនៈដ៏ច្បាស់មួយ

សម្រាប់ដើរតាម ។ វាមិនមានចំណុចខ្លះខាតអ្វីឡើយ ។

អំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺជាទស្សនៈច្បាប់មួយ ។ ក៏ដូចជា ការរំលោភសេពសន្ថវៈ និងចោរកម្មដែរ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ក៏ត្រូវបានគេយកទៅប្រើប្រាស់នៅក្នុងបរិបទផ្សេងៗនិងដោយការកំណត់ផ្សេងៗដែលធ្វើឲ្យអត្ថន័យមានភាពខុសប្លែកពីគ្នាដែរ ។ ប្រវត្តិវិទូ និងសង្គមវិទូបានបកស្រាយអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាអំពើសាហាវឃោរឃៅមួយដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្លាប់មនុស្សជាទ្រង់ទ្រាយធំ ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងច្បាប់ វាមិនមានភាពច្បាស់លាស់ក្នុងការលើកឡើងពីអត្ថន័យតែមួយនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅលើពិភពលោកទេ ។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍មាននិយមន័យមួយដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់និងមានចែងនៅក្នុងមាត្រា២នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការនិងការផ្ដន្ទាទោសទ្រង់ទ្រាយធំប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ដូចគ្នានឹងនិយមន័យច្បាប់ភាគច្រើនដែរ និយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍អាចត្រូវបានគេយកមកបកស្រាយខុសពីគ្នា ប៉ុន្តែបញ្ហាចម្រុះចម្រាស់គឺវិសាលភាពនៃនិយមន័យរបស់ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ទ្រង់ទ្រាយប្រល័យពូជសាសន៍ មានលាយជាមួយប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេសជាច្រើន ហើយអ្នកបង្កើតច្បាប់ក្នុងស្រុកក៏ជាអ្នកបកស្រាយនិយមន័យទៅតាមទស្សនៈរបស់ខ្លួន ។ អ្នកខ្លះធ្វើការបកស្រាយខុសគ្នាបន្តិចបន្តួចពីនិយមន័យ ដែលបង្កើតឡើងជាអន្តរជាតិ រីឯអ្នកខ្លះធ្វើការបកស្រាយខុសទាំងស្រុង ។ ជាលទ្ធផលសូម្បីតែនៅក្នុងច្បាប់ ក៏យើងអាចលើកឡើងពីនិយមន័យ ឬធ្វើការបកស្រាយទៅលើទស្សនៈនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ខុសគ្នាដែរ ។

ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមេធាវីម្នាក់ដែលមានឈ្មោះថា រ៉ាហ្វល លីមតិន ។ គាត់មានបំណងបំពេញចំណុចខ្លះខាតរបស់ច្បាប់អន្តរជាតិបន្ទាប់មកពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍នេះបានលេចរូបរាងឡើងនៅថ្ងៃបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ ។ អស់រយៈពេលជាងពីរទសវត្សរ៍ លីមតិនបានធ្វើការទាក់ទងនឹងកិច្ចការងារក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិដើម្បីកំណត់ក្រុមនៃទ្រង់ទ្រាយអន្តរជាតិ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើសាហាវឃោរឃៅប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិលដែលឆ្ងាយនឹងទទួលក្រោះថ្នាក់ ។

នៅមុនពេល លីមតិន បង្កើតនិយមន័យនោះ ច្បាប់អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ទ្រង់ទ្រាយអន្តរជាតិមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ។ នៅក្នុងវិធានទូទៅ ទ្រង់ទ្រាយអន្តរជាតិត្រូវបានគាត់តែងឡើង មិនមែនដោយសារតែទំហំនៃភាពសាហាវឃោរឃៅនិងការរីករាលដាលនៃទ្រង់ទ្រាយអន្តរជាតិទេ គឺដោយសារតែទ្រង់ទ្រាយនោះហួសពីយុត្តាធិការរបស់ប្រទេសដែលបានជួបបញ្ហានេះ ។ ការប្លន់តាមសមុទ្រ គឺជាទុច្ចរិតមួយនៃទ្រង់ទ្រាយប្រព្រឹត្តទៅលើផ្ទៃសមុទ្រ ។ លីមតិន និងអ្នកដទៃទៀតបានធ្វើការអះអាងដោយប្រើទស្សនៈផ្សេងគ្នាដើម្បីស្នើឲ្យមានការទទួលស្គាល់ទ្រង់ទ្រាយអន្តរជាតិដែលកំណត់ឲ្យការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិមនុស្ស ។

ការចាប់ផ្ដើមនេះបានចេញជារូបរាងច្បាស់នៅអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទីមួយគឺនៅពេលដែលប្រទេសអង់គ្លេស បារាំង និងរុស្ស៊ីបានព្រមានថាខ្លួននឹងដាក់ទ្រង់ទ្រាយដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះ «ទ្រង់ទ្រាយថ្មីដែលប្រទេសទូទាំងបានប្រព្រឹត្តទៅលើជនស៊ីវិល» ។ ប៉ុន្តែទស្សនៈដែលថាប្រទេសមួយត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើសាហាវឃោរឃៅដែលបានធ្វើទៅលើប្រជាជនខ្លួនឯងជាបញ្ហាចម្រុះចម្រាស់មួយ ដូច្នោះនេះគឺជាចំណុចខ្លះខាតនៅក្នុងច្បាប់ដែល លីមតិន ត្រូវបំពេញ ។ សំណើដំបូងរបស់ លីមតិន បានបង្ហាញពីទស្សនៈនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទូលាយជាងអ្វីដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៨ ។ លីមតិន បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំដែលនាំទៅរកការអនុម័តរបស់អនុសញ្ញា ប៉ុន្តែខណៈពេលដែលលទ្ធផលមិនដូចនឹងអ្វីដែលគាត់ចង់បាន លីមតិន នៅតែធ្វើការជាមួយដើម្បីកំណត់និយមន័យរបស់អនុសញ្ញានោះទៀត ។ ជាងនេះទៅទៀត បន្ទាប់ពីអនុសញ្ញានោះត្រូវបានអនុម័ត គាត់បានធ្វើយុទ្ធនាការដោយស្នើសុំសុំច្បាប់ ។

សំណើដ៏ល្បីល្បាញរបស់ លីមតិន រួមមានជំពូកមួយដែលមានចំណងជើងថា «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍» ។ នៅក្នុងសៀវភៅរបស់គាត់ដែលមានចំណងជើងថា «Axis Rule in Occupied Europe» លីមតិន បានស្នើឲ្យមាន «ការដាក់កំហិត» មិនឲ្យមានអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងសង្គ្រាម និងស្នើឲ្យមានសន្តិភាព ។ លីមតិន បានចងក្លាប់ទំនាក់ទំនងរវាងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងបង្កើនដលប្រយោជន៍សម្រាប់ការការពារប្រជាជន

និងប្រជាជនភាគតិចដែលត្រូវបានគេលើកឡើងនៅក្នុងសន្និសីទសញ្ញា និងការប្រកាសខ្លះដែលត្រូវបានអនុម័តបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោក លើកទីមួយ ។ លីមគិន បានលើកឡើងពីភាពចាំបាច់សម្រាប់កែ ប្រែទម្រង់រដ្ឋប្បវេណីអន្តរជាតិ ដោយលើកឡើងពីភាពខ្វះខាតរបស់ អនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេឌ្វី ១៩៧៧ ដែលក្នុងនោះមិនមានរួមបញ្ចូល ការការពារប្រជាជនទេ ។ ដូច្នោះ យោងទៅតាម លីមគិន និយម ន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងបទបញ្ញត្តិទីក្រុងឡាអេ គួរតែ មានផ្នែកសំខាន់ពីរគឺ : ទីមួយគួរតែរួមបញ្ចូលរាល់សកម្មភាព បំពានបំពានទៅលើជីវិត សេរីភាព សុខភាព បូរណភាពរូបរាងកាយ វត្តមាននៃសេដ្ឋកិច្ច និងការគោរពដល់ប្រជាជនពីព្រោះអ្នកទាំង នោះ គឺជាក្រុមជាតិ សាសនា ឬពូជសាសន៍ ហើយទីពីរគួរតែរួម បញ្ចូលគោលនយោបាយនីមួយៗ ដែលមានបំណងបំផ្លិចបំផ្លាញ ឬដើម្បីគ្រប់គ្រងទៅលើក្រុមណាមួយក្នុងគោលបំណងធ្វើ បាប ក្រុមនោះ ។

អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

ទស្សនៈច្បាប់នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានបង្កើត ឡើងនៅក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរដើម្បីកាត់ទោសអំពើ ព្រៃផ្សៃរបស់ណាហ្ស៊ី ។ ការវិវឌ្ឍរបស់ទស្សនៈច្បាប់នេះកើត ឡើងជាមួយនឹងការវិវឌ្ឍរបស់ទម្រង់កម្មអន្តរជាតិផ្សេងទៀតជា ពិសេសទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធ ប៉ុន្តែស្មុគស្មាញនិងពិបាកយល់ ។ យើងនឹងមិនយល់ពីការវិវឌ្ឍន៍ និងប្រវត្តិសាស្ត្រស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ក្នុងទស្សនៈច្បាប់ ប្រសិនបើយើងមិនបានពិចារណាទៅលើវត្តមានរបស់ទម្រង់កម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ។ ទោះបីជាអ្នកចូលរួមកណៈកម្មាធិការទម្រង់ កម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានបង្កើតឡើងនៅ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៤៣ និងសន្និសីទនៅទីក្រុងឡូនដុនកាលពីចុង ខែមិថុនា ដល់ដើមខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៥ ដើម្បីរៀបចំតុលាការ កាត់ទោសទម្រង់កម្មសង្គ្រាមនៅនូវមហាសមុទ្រប្រើស្រីសេរីសពាក្យ ទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ក៏ដោយ ក៏គេបានចាត់ទុកថាពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍មានន័យស្រដៀងនឹង គ្នាដែរ ។ នៅក្នុងអនុស្សរណៈ ដែនការដែលធ្វើឲ្យកណៈ ប្រតិភូ នៅសន្និសីទនៅទីក្រុងឡូនដុនកាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៤៥ ដែល

លោក បាស៊ីស រ៉ូប៊ីត ដែកសុន បានលើកពីភ័ស្តុតាងដើម្បីយកទៅ អះអាងនៅក្នុងតុលាការនៅនូវមហាសមុទ្រប្រើស្រីសេរីសពាក្យ លោក ដែកសុន បានរៀប រាប់ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឬការបំផ្លាញក្រុមពូជសាសន៍ ឬ ការគ្រប់គ្រងទៅលើក្រុមប្រជាជនដោយមធ្យោបាយ ១)មិនផ្តល់ អាហារគ្រប់គ្រាន់ ២) រារាំងមិនឲ្យមានការបង្កកំណើត ៣) ដកហូត នូវសម្លៀកបំពាក់ ទីជម្រក ម្ហូបអាហារ ការថែទាំសុខភាព និង អនាម័យ ៤) និរទេសឲ្យធ្វើការងារធ្ងន់ ៥) បង្ខំឲ្យធ្វើការនៅក្នុង ស្ថានភាពមិនល្អ ។

តុលាការយោធាអន្តរជាតិបានចោទប្រកាន់ចុងចោទ ណាហ្ស៊ីពីបទប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដោយចេតនានិងជា ប្រព័ន្ធដែលរួមមានការសម្លាប់ដុតពូជនូវក្រុមជាតិ និងពូជសាសន៍ ប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិលដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ជាក់លាក់មួយ ដើម្បីកម្ចាត់ពូជសាសន៍និងវណ្ណៈរបស់ប្រជាជន និងក្រុមជាតិ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា ដូចជាជនជាតិដើម ជនជាតិប៉ូឡូញ និងជីបស៊ីស ។ ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ជាវិធានការត្រូវបាន ព្រះរាជអាជ្ញាយកមកប្រើប្រាស់នៅអំឡុងពេលជំនុំជម្រះក្តី ។ លោក ដេវីឌ ម៉ាកស៍វេលហ្សាយ ដែលជាព្រះរាជអាជ្ញាជនជាតិ អង់គ្លេសបានរំពឹងដល់ រ៉ូន ណារ៉ាវ ដែលជាជនត្រូវចោទថា ជន នោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ដែលយើង ហៅថាការសម្លាប់ដុតពូជនូវ ក្រុមជាតិនិងពូជសាសន៍ ហើយបើ តាមសៀវភៅដ៏ល្បីឈ្មោះរបស់លោកសាស្ត្រាចារ្យ លីមគិន «វា គឺជាដែនការដែលបានរៀបចំទុកសម្រាប់បំផ្លាញទាំងស្រុងនូវក្រុម ជាតិ» ។ ក្រោយមក លីមគិន បាននិយាយថា «ភ័ស្តុតាងនៅក្នុង សវនាការបានឆ្លើយតបទាំងស្រុងនឹងករណីប្រល័យពូជសាសន៍» ។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធា អន្តរជាតិមិនបានប្រើប្រាស់ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ទេ ហើយ ពាក្យនេះក៏មិនបានលេចឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ ដែលចេញនៅថ្ងៃទី៣០ ខែកញ្ញា និងថ្ងៃទី១ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៤៦ ដែរ ។ ដូចដែលបានកំណត់ដោយតុលាការនៅនូវមហាសមុទ្រ ច្បាប់នៃទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមានដែនកំណត់ជាក់លាក់ មួយ គឺថាពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានកំណត់ទំហំមកត្រឹមជា អំពើព្រៃផ្សៃដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងសង្គ្រាម ។ ពាក្យប្រល័យ

ពូជសាសន៍ត្រូវបានបង្កើតឡើងទៅតាមចេតនារបស់អ្នកប្រាងបទ
បញ្ញត្តិច្បាប់គ្រប់គ្រងទៅលើការចោទប្រកាន់ ជាពិសេសមហា
អំណាចទាំងបួនគឺ សហរដ្ឋអាមេរិក ចក្រភពអង់គ្លេស បារាំង និង
សហភាពសូវៀត ។ ជានេះទៅទៀត ការពង្រីកច្បាប់អន្តរជាតិពី
ទក្រឹត្យកម្មសង្គ្រាមមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសសង្គ្រាមនិងទម្រង់

ផ្សេងៗនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលនៅក្នុងតំបន់
ដែលខ្លួនកាន់កាប់ ដូច្នេះទើបអាចក្របដណ្តប់លើអំពើសាហាវ
ឃោរឃៅដែលប្រព្រឹត្តដោយរដ្ឋាភិបាលប្រឆាំងនឹងប្រជាជន
ស៊ីវិល និងតំរាមដល់ប្រទេសដែលកំពុងតែរៀបចំការធ្វើទុក្ខបុក
ម្នេញ ។ ភាពខុសប្លែកគ្នាត្រូវបានបង្កើតឡើងយ៉ាងច្បាស់លាស់

**និយាយពីការរស់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម គឺនិយាយពីការផ្សះផ្សា
អប់រំកូនចៅឲ្យអត់ឱន អធ្យាស្រ័យគ្នា**
*Talking about experiences during the Khmer Rouge regime is to promote reconciliation
and to educate children about forgiveness and tolerance.*

**រៀនសូត្រស្ថិតិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ គឺរៀនពីការទប់ស្កាត់
អំពើប្រល័យពូជសាសន៍**
Learning about the history of Democratic Kampuchea is to prevent genocide.

Genocide Education Project | The Teaching of "A History of Democratic Kampuchea (1975-1979)"
មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
(ទម្រង់អក្សរពិភពលោក ដើម្បីការចងចាំនិងយុត្តិធម៌)
Documentation Center of Cambodia | Searching for the Truth: Memory & Justice
www.dccam.org | www.cambodiatribunal.org | dccam@omlins.com.kh
On June 17, 2010 the Ministry of Education approved a DC-Cam initiative to hang anti-genocide slogans across all high schools in Cambodia. These slogans will memorialize the tragedy of Democratic Kampuchea and promote post-genocide reconciliation.

ដោយគណៈប្រតិភូសហរដ្ឋអាមេរិក បាស៊ីស រ៉ូប៊ីត
ដែកសុន នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនៅសន្និសីទនៅទីក្រុង
ឡានដុនកាលពីថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៤៥
ថា:

គោលការណ៍ទូទៅនៃគោលនយោបាយ
បរទេសរបស់រដ្ឋាភិបាលគឺថាកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់
រដ្ឋាភិបាលផ្សេងមិនមែនជាកិច្ចការរបស់យើង
ទេ ។ នេះមានន័យថា ការដែលប្រទេសអាណ្លីម៉ែន
ធ្វើទៅលើប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន ឬការដែល
ប្រទេសផ្សេងធ្វើទៅលើប្រជាជនខ្លួនឯង មិនមែន
ជាការឈររបស់យើងទៀតទេ វាគឺជាកិច្ចការ
របស់រដ្ឋាភិបាលដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហា
នោះ ។ ហេតុផលដែលថា ការសម្លាប់ដុតពូជ
ជនជាតិដើម្បីនិងការរំលោភសិទ្ធិរបស់ក្រុមជនជាតិ
ភាគតិចក្លាយទៅជាការព្រួយបារម្ភរបស់អន្តរជាតិ
គឺដោយសារតែវាគឺជាផ្នែកមួយនៃផែនការបង្កើត
សង្គ្រាមខុសច្បាប់ ។ ទាល់តែយើងមានសង្គ្រាម
ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រទេសណាមួយ ដើម្បី
យកធ្វើជាមូលហេតុ ខ្ញុំនឹងគិតថាយើងមិនមាន
មូលដ្ឋានសម្រាប់ដោះស្រាយទេ ។ នោះគឺជាផ្នែក
មួយនៃការរៀបចំសង្គ្រាម ឬការអនុវត្តសង្គ្រាម
ដូចដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសអាណ្លីម៉ែន
ដូច្នេះបញ្ហានេះបានក្លាយទៅជាការព្រួយបារម្ភ
របស់យើង ។

លោក បាស៊ីស រ៉ូប៊ីត ដែកសុន បាននិយាយ
អំពីទក្រឹត្យកម្មនៃការសម្លាប់ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ
និងការនិរទេស ដោយហេតុផលនយោបាយ

ពូជសាសន៍ ឬសាសនាដែលអាចហៅថាខ្មែរក្រុងកម្ពុជាប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ហើយលោកបានបញ្ជាក់ពីប្រភពនៃការព្រួយបារម្ភរបស់រដ្ឋាភិបាលរបស់លោកថា :

តាមធម្មតា យើងមិនពិចារណាថាសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលទៅលើប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯងថាជាការជ្រៀតជ្រែករបស់យើងទេ ។ យើងធ្លាប់ជួបប្រទះស្ថានភាពត្រូវសោកស្តាយកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេស ដែលនៅពេលនោះប្រជាជនភាគតិចនៅក្នុងប្រទេសត្រូវទទួលបានការធ្វើបាប ។ យើងគិតថាជាការស្របច្បាប់ដែលយើងធ្វើអន្តរាគមន៍បញ្ឈប់យាមផ្តល់យុត្តិធម៌តាមរយៈការកាត់ទោសដល់បុគ្គល ឬ ប្រទេសណាមួយពីព្រោះជំហុសមូលដ្ឋាននិងការរើសអើងដើរទៅតាមផែនការមួយឬការបង្កើតសង្គ្រាមខុសច្បាប់ដែលធ្វើឲ្យយើងមានជាប់ពាក់ព័ន្ធ ។ យើងមិនមានមូលដ្ឋានផ្សេងដែលអាចឲ្យយើងជ្រៀតជ្រែកលើអំពើសាហាវឃោរឃៅដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងប្រទេសអាហ្វិម៉ង់ក្រោមច្បាប់អាហ្វិម៉ង់ឬសូម្បីការរំលោភទៅលើច្បាប់អាហ្វិម៉ង់ដោយអាជ្ញាធរប្រទេសអាហ្វិម៉ង់ទេ ។

មិនមានអ្វីត្រូវសន្សំឡើយថា ប្រទេសអង់គ្លេស បារាំងនិង សូវៀត មានមូលហេតុផ្ទាល់ខ្លួន ដែលធ្វើឲ្យប្រទេសទាំងនេះមានបញ្ហាដូចគ្នា ។ សរុបមក និយមន័យនៃពាក្យថា ខ្មែរក្រុងកម្ពុជាប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅក្នុងមាត្រា៦(C) នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនូវមើកទាមទារឲ្យអំពើសាហាវឃោរឃៅទាំងឡាយនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង «ដោយមានការជួយជ្រោមជ្រែង ឬ មានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងខ្មែរក្រុងកម្ពុជាណាមួយដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការអន្តរជាតិ» ។ នៅក្នុងសាលក្រមចុងក្រោយរបស់ខ្លួន តុលាការយោធាអន្តរជាតិបានធ្វើការបែងចែករវាងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញទៅលើពួកជួរអាហ្វិម៉ង់ ដែលមានលក្ខណៈ «ធ្ងន់ធ្ងរនិងកាបសង្កត់ខ្លាំង» និងគោលនយោបាយរបស់អាហ្វិម៉ង់អំឡុងពេលសង្គ្រាមទៅលើតំបន់ដែលស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់ខ្លួន ។ ទោះបីជាសេចក្តីសម្រេចនេះសំដៅទៅលើព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតមានឡើងក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍៣០ ក៏មិនមានជនសន្សំយណាម្នាក់ត្រូវបានរកឃើញថាមានទោសពីអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងមុនខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៧៧ ដែលជាពេលសង្គ្រាមផ្ទុះឡើងដែរ ។

ក្រោយពីមានសេចក្តីសម្រេចនេះ មានការផ្ទុះឡើងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរអំពីការដាក់កម្រិតទៅលើទស្សនៈនៃខ្មែរក្រុងកម្ពុជាប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ។ ជាសមាជិកម្នាក់នៅក្នុងក្រុមព្រះរាជអាជ្ញានូវមើកហិនរី យីង បានធ្វើការពិពណ៌នាអំពីជំនួបគ្នារបស់គាត់ជាមួយនឹងលោក វ៉ាហ្វាល លីមគិន នៅបន្ទប់ទទួលភ្ញៀវនៅសណ្ឋាគារហ្គេនហ្គែតលនៅទីក្រុងនូវមើកនៅខែតុលាឆ្នាំ១៩៧៦ ពីរបីថ្ងៃបន្ទាប់ពីតុលាការយោធាអន្តរជាតិបានបំពេញការងាររបស់ខ្លួនស្រេចបាច់យ៉ាងដូច្នោះថា :

ពេលដែលខ្ញុំបានជួបគាត់នៅនូវមើក លីមគិន មើលទៅដូចជាមានការអន់ចិត្តខ្លាំង ។ គាត់មានការព្រួយបារម្ភថាតុលាការយោធាអន្តរជាតិ (តុលាការនូវមើក) មិនបានធ្វើដំណើរទៅឲ្យបានឆ្ងាយគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដោះស្រាយខ្មែរក្រុងកម្ពុជាប្រឆាំងពូជសាសន៍នោះទេ ។ នេះក៏ព្រោះតែតុលាការយោធាអន្តរជាតិបានកំណត់ការសម្រេចរបស់ខ្លួនត្រឹមតែអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងពេលសង្គ្រាម តែមិនបានបញ្ចូលអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងពេលសន្តិភាពទេ ។ នៅពេលនោះ លីមគិន ពិតជាព្យាយាមជំរុញឲ្យខ្ញុំស្តាប់ការបកស្រាយរបស់គាត់ ។ ពេលនោះ ខ្ញុំត្រូវតែប្រាប់គាត់ថា ខ្ញុំគ្មានអំណាចទៅធ្វើអ្វីមួយពីរឿងការកម្រិតទោសនៅក្នុងសាលក្រមនោះទេ ។

សេចក្តីខកបំណងនោះបានសម្តែងចេញមកដោយខ្លួនឯងនៅពេលដែលមានការប្រជុំនៅមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិនៅទីក្រុងទ្រុនដុននៅពេលនោះ ។ ប្រទេសឥណ្ឌូ កុយបា និងប៊ុណាម៉ា បានធ្វើការសម្រេចជាដូរការមួយដើម្បីដោះស្រាយភាពខ្វះខាតរបស់សវនាការនូវមើកនេះ ដោយកំណត់ថា អំពើទាំងឡាយណាដែលប្រព្រឹត្តឡើងមុនសង្គ្រាមនឹងត្រូវទុកចោលមិនយកមកធ្វើការវិនិច្ឆ័យទេ ។ នៅក្នុងកថាខណ្ឌដំបូងរបស់សេចក្តីព្រាងបានបញ្ជាក់ថា : «អាស្រ័យហេតុនេះ ទណ្ឌកម្មទៅលើខ្មែរក្រុងកម្ពុជាប្រល័យពូជសាសន៍ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងពេលសន្តិភាពស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការកំណត់មួយដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងតុលាការនៃរដ្ឋដែលពាក់ព័ន្ធ ។ ដូចជាខ្មែរក្រុងកម្ពុជាដែលមានទំហំតូចជាងនេះដូចជា ការរក្សាប្រទេស ការជួញដូរស្ត្រី កុមារ គ្រឿងញៀន ការបោះពុម្ពផ្សាយរឿងអាសអាភាសត្រូវបានចាត់ចូលជាខ្មែរក្រុងកម្ពុជា

អន្តរជាតិ និងត្រូវបានចាត់ទុកជាបញ្ហារបស់អន្តរជាតិ...» ។

សេចក្តីសម្រេចនេះមិនដែលត្រូវបានសម្រេចឲ្យក្លាយជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយនៃសេចក្តីសម្រេច៧ (I) ដែលបានសម្រេចនៅខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៦ ដោយសារតែសមាជិកសន្និបាតភាគច្រើនមិនបានរៀបចំក្នុងការទទួលយកយុត្តាធិការសកលចំពោះទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍ឡើយ ។ ទោះបីយ៉ាងនេះក៏ដោយសេចក្តីសម្រេចនេះទ្វេដងសេចក្តីសន្និមូលរបស់អង្គដែលបានចាប់ផ្តើមធ្វើការពិធីបូជន៍ចាប់ផ្តើមដំណើរការដែលសម្រេចពីរឆ្នាំក្រោយមកដោយការបង្កើតនូវសន្និសីទសញ្ញាស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ។ សំណើឲ្យដាក់សន្និសីទសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ ជាសំអាងយោងទៅលើទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិជាទស្សនៈមានការទំនាក់ទំនងគ្នា ឬជាស័ក្តិសម្បទាដែលអាចឲ្យទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍អាចជ្រកជ្រៀតបាននោះត្រូវបានបដិសេធចោលដោយអង្គធ្វើសេចក្តីព្រាង ដើម្បីកុំឲ្យមានការប្របូកប្របល់អំពីរឿងដែលថាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍អាចប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងពេលសន្តិភាពក៏ដូចជាក្នុងពេលសង្គ្រាម ។ នេះមិនអាចនិយាយឲ្យច្បាស់លាស់អំពីទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិពេលនោះទេ ជាក់ស្តែងដោយហេតុតែមានតុលាការនូវមហិកម្មនមក ។

ហេតុនេះ ការទទួលស្គាល់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាទម្រង់កម្មអន្តរជាតិដោយមហាសន្និបាតរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនៅឆ្នាំ១៩៤៦ ហើយនិងការប្រមូលជាក្រុមសន្និសីទនៅឆ្នាំ១៩៤៨ អាចត្រូវបានយល់ថាជាប្រតិកម្មទៅនឹងប្រកបផ្ទៀងទៅកាន់ទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅក្នុងសាលក្រមនូវមហិកម្មនៃតុលាការយោធាអន្តរជាតិ ។ នេះគឺជាបរាជ័យរបស់តុលាការនូវមហិកម្មក្នុងការទទួលស្គាល់ថាទម្រង់កម្មដ៏សាហាវយោរយោនេះជាទម្រង់កម្មអន្តរជាតិ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងពេលសន្តិភាព និងដែលធ្វើឲ្យមានការដួចផ្តើមគំនិតនៅក្នុងការទទួលស្គាល់និងកំណត់និយមន័យទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ប្រសិនបើតុលាការនូវមហិកម្មអាចអះអាងថា អំពើទម្រង់កម្មដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងពេលសន្តិភាពពិតជាបានចាត់ចូលទៅក្នុងច្បាប់ទម្រង់កម្មអន្តរជាតិមែនអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ក៏ប្រហែលជាមិន

បានសម្រេចបង្កើតដែរ ។ ពាក្យថា «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍» ប្រហែលជានឹងនៅតែជាពាក្យដ៏មានប្រជាប្រិយឬពាក្យដែលមិនផ្លូវការប្រើប្រាស់ដោយអ្នកកាសែត អ្នកប្រវត្តិសាស្ត្រ និងអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រស្តីមប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែប្រហែលជាមិនមានវត្តមាននៅក្នុងការប្រើប្រាស់ផ្នែកផ្លូវច្បាប់ទេ ។

អនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨

អនុសញ្ញានៃការការពារទប់ស្កាត់និងការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិនៅថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៨ ។ អនុសញ្ញានេះបាននិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍យ៉ាងដូច្នោះថា :

នៅក្នុងអនុសញ្ញាបច្ចុប្បន្ន អំពើប្រល័យពូជសាសន៍មានន័យថាអំពើណាមួយក្នុងចំណោមអំពើដូចខាងក្រោម ហើយបានប្រព្រឹត្តក្នុងគោលបំណងបំផ្លាញទាំងស្រុងឬដោយផ្នែកនៃជាតិជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬក្រុមសាសនាណាមួយដូចជា:

- ក) ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម
- ខ) ការធ្វើឲ្យរូបសំណាកផ្លូវច្បាប់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាសមាជិកនៃក្រុម
- គ) ការធ្វើដោយចេតនាឲ្យក្រុមនេះទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើងសម្រាប់បំផ្លាញរាងកាយទាំងស្រុងឬមួយផ្នែក ។
- ឃ) ការដាក់នូវវិធានការនានាដែលមានបំណងរារាំងមិនឲ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក ។
- ង) ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំពីក្រុមមួយទៅក្រុមមួយទៀត ។

និយមន័យនេះត្រូវបានចាត់ទុកថា មានភាពបង្កៀតដាងនិយមន័យរបស់ទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែលអាចអនុវត្តទៅលើអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញទាំងឡាយណាដែលអំពើទម្រង់កម្មផ្សេងៗទៀតដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹង «ជនស៊ីវិល» ។ ផុយទៅវិញ និយមន័យនៃពាក្យនេះមានអត្ថន័យទូលំទូលាយជាង ដោយសារតែពាក្យនេះគួរនតម្រូវការក្នុងការភ្ជាប់ន័យទៅនឹងសង្គ្រាមឈ្នានពាន ។

ក្រៅពីការកំណត់និយមន័យទម្រង់កម្ម អនុសញ្ញានេះ

បានបង្កើតឡើងវិញយោងតាមការណែនាំរបស់គណៈកម្មាធិការជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺរាតត្បាត កិច្ចការប្រយុទ្ធនឹងជំងឺរាតត្បាត រដ្ឋទាំងឡាយនោះត្រូវបានតម្រូវឱ្យធ្វើការអនុវត្ត តាមច្បាប់ដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើអ្នកដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ប្រល័យពូជសាសន៍នៅលើទឹកដីរបស់ខ្លួន។ ច្បាប់នេះមិនត្រូវ អនុញ្ញាតឱ្យអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើសការពារខ្លួនដោយលើកហេតុផល ថា ខ្លួនប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយនោះជាដូច្នោះទេ។ ប្រទេសទាំងនោះ ក៏ត្រូវបានតម្រូវឱ្យធ្វើការសហការក្នុងការធ្វើបត្យាប័នប្រកល់អ្នក ដែលសង្ស័យថាប្រព្រឹត្តទុក្ខកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នៅទឹកដីណា ផ្សេង ហើយមកសុំការស្នាក់នៅក្នុងទឹកដីរបស់ប្រទេសដែលចុះ ហត្ថលេខាទៅប្រទេសនោះវិញ។ ប្រទេសទាំងឡាយនោះមិនត្រូវ ចាត់ទុកអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាទុក្ខកម្មផ្នែកនយោបាយ ដែលក្លាយជារនាំងមួយចំពោះការធ្វើបត្យាប័នឡើយ។ ដម្លោះ រវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋអំពីទុក្ខកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នឹងបញ្ជូនទៅចាត់ ការក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ។

ចំណងជើងរបស់អនុសញ្ញានេះបានបញ្ជាក់អំពីការការពារ និងទប់ស្កាត់ ប៉ុន្តែក្រៅពីការទទួលយល់ព្រមដោយមិនបង្ខំក្នុង ការការពារ និងទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនមានមាត្រា ណាមួយបញ្ជាក់ពីទំហំនៃកាតព្វកិច្ចដែលអនុសញ្ញាកំណត់ឱ្យធ្វើ ឡើយ។ នៅឆ្នាំ២០០៧ នៅក្នុងសំណុំរឿងមួយ ដែលប្តឹងដោយ ប្រទេសបួស្មេ និងហៃហ្សេហ្គ្រីណា ប្រឆាំងនឹង ស៊ែប តុលាការ យុត្តិធម៌អន្តរជាតិ បានបញ្ជាក់ថា អនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជ សាសន៍នេះនៅមានចន្លោះប្រហោងដោយសារតែ ស៊ែប មិន បានធ្វើអន្តរាគមន៍ជាមួយនឹងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ខ្លួនគឺ បួស្មេ-ស៊ែប ដើម្បីទប់ស្កាត់ការសម្លាប់រង្គាលនៅ ស្រីព្រីនីកា នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៥។ តុលាការអន្តរជាតិបានបញ្ជាក់ថា ដោយយល់ ឃើញថា ស៊ែប នៅមានឥទ្ធិពលដែលមិនអាចប្រកែកបានរដ្ឋ អំណាចនៃរដ្ឋនេះត្រូវតែប្រើប្រាស់អំណាចរបស់ខ្លួនប្រឹងប្រែងក្នុង ការទប់ស្កាត់សោកនាវកម្មនេះដែលបានកើតមានឡើងក្នុងទ្រង់ ទ្រាយមួយដែលអាចប៉ាន់ស្មានបាន ទោះជាហេតុការណ៍នេះយើង មិនអាចប្រមាណទុកមុនច្បាស់លាស់ក៏ដោយ។

សាលក្រមនេះបានធ្វើការបញ្ជាក់អះអាងថា កាតព្វកិច្ច ក្នុងការទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយអាចធ្វើឡើងហួសពីព្រំដែនប្រទេស

របស់ខ្លួន។ គោលការណ៍ដែលតុលាការនេះបង្កើតឡើងត្រូវ បានអនុវត្តទៅលើរដ្ឋទាំងឡាយណាដែលមិនបានធ្វើ ឬបានធ្វើតិច តួចក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងអំពើទុក្ខកម្មទាំងឡាយដែលអាចចាត់ ចូលជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងដែលអាចបង្កជាគ្រោះថ្នាក់។

សេចក្តីសម្រេចនេះមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងសេចក្តី ថ្លែងការណ៍នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិដែលស្តែងចេញនៅក្នុងសេចក្តី សម្រេចរបស់សន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិនៅឆ្នាំ២០០៥ ដែលបានប្រកាសថា រដ្ឋមាន «ទំនួលខុសត្រូវក្នុងការការពារ» ប្រជាជនដែលរងគ្រោះដោយទុក្ខកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ទុក្ខកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ទុក្ខកម្មស្រ្តី និងការបោស សំអាតក្រុមជាតិពន្ធុ។

អនុសញ្ញានេះ បានកូសបញ្ជាក់ថា ទុក្ខកម្មប្រល័យពូជ សាសន៍ ត្រូវយកមកកាត់ទោសដោយតុលាការប្រទេសណាដែល ទុក្ខកម្មនេះបានកើតឡើង ឬ «ដោយតុលាការអន្តរជាតិណាដែល មានយុត្តាធិការទៅលើភាគីហត្ថលេខីដែលបានទទួលស្គាល់យុត្តា ធិការនេះ»។ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហ ប្រជាជាតិដែលស្នើដោយប្រទេសកុយបា ឥណ្ឌូ និងប៊ូណាម៉ា បានសុំឱ្យមានការទទួលស្គាល់យុត្តាធិការលើទុក្ខកម្មប្រល័យពូជ សាសន៍ជាយុត្តាធិការសកល។ នេះមានន័យថា តុលាការរដ្ឋ ទាំងឡាយអាចដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើទុក្ខកម្មនេះ ដោយមិនគិតពីទី កន្លែងដែលទុក្ខកម្មប្រព្រឹត្តទេ។ គំនិតនេះត្រូវបានបដិសេធចោល ដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ដោយផ្អែកទៅលើវិធី សាស្ត្រប្របាច់បញ្ចូលគ្នានូវយុត្តាធិការតាមតំបន់គ្រប់គ្រងនិង ស្ថាប័នអន្តរជាតិ។ តុលាការអន្តរជាតិនេះមិនដែលបានបង្កើតទេ រហូតដល់កន្លះសតវត្សក្រោយមក នៅពេលដែលកតិកាសញ្ញា តុលាការទុក្ខកម្មអន្តរជាតិទីក្រុងរ៉ូម បានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃ ទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០២។ ទោះបីជាអនុសញ្ញានេះបានបដិសេធនូវ យុត្តាធិការសកលនៅក្នុងការកាត់ទោសលោក អ៊ីប៊ែន តុលាការអ៊ីស្រាអែលបានសម្រេចថា បញ្ហានេះត្រូវបានទទួល ស្គាល់ដោយច្បាប់អន្តរជាតិ។ ទោះបីជាគ្មានសន្និសីទណាមួយផ្តល់ អំណាចដល់យុត្តាធិការសកលឱ្យគ្រប់គ្រងលើទុក្ខកម្មប្រល័យ ពូជសាសន៍ក៏ដោយ ហើយបើទោះបីជាមិនទាន់មានការកំណត់អំពី

ភាពស្របច្បាប់នៃតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏ទម្រង់កម្មនេះត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយច្បាប់អន្តរជាតិដែរ ។ នៅឆ្នាំ២០០៦ និងឆ្នាំ២០០៧ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាសម្រាប់ប្រទេសវ្យែនដា បានអនុញ្ញាតឲ្យមានការផ្ទេរជនត្រូវចោទសម្រាប់ការកាត់ទោសដោយផ្អែកទៅលើយុត្តាធិការសកលនិងដោយមានការគាំទ្រពីក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិជាភ័ស្តុតាងនៃការទទួលស្គាល់នៃយុត្តាធិការសកលទៅលើទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ។

និយមន័យនៃពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា២ នៃអនុសញ្ញាតែងតែទទួលបាននូវការរិះគន់ចំពោះអត្ថន័យដ៏តូចចង្អៀតនៃពាក្យនេះ ។ ឧទាហរណ៍ និយមន័យនេះក្តោបតែលើក្រុមដែលទទួលបានការការពារតែមួយចំនួន និងតម្រូវឲ្យមានគោលបំណងសំដៅទៅលើការបំផ្លាញផ្នែករាងកាយលើក្រុមដែលឆ្ងាយទទួលរងគ្រោះ ។ មានការខកចិត្តខ្លះនៅពេលដែលតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (ក្នុងសំណុំរឿងបូស្នៀ និងហៃហ្សេហ្គីណា) បានច្រានចោលនូវគោលបំណងក្នុងការពង្រីកនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដោយព្យាយាមបកស្រាយពាក្យ «បំផ្លាញ» ដោយរួមបញ្ចូលន័យ «ការបោសសំអាតក្រុមជាតិពន្ធុ» ទៅក្នុងនោះ ។ តុលាការនេះបានបកស្រាយថា «ការបោសសម្អាតក្រុមជាតិពន្ធុ» ដែលមានន័យថា «ការនិរទេស ឬការផ្លាស់ចេញសមាជិកក្រុមណាមួយ» បើទោះជាដោយកម្លាំងក៏ដោយ ក៏មិនមានន័យស្មើនឹងការបំផ្លាញក្រុមនោះទេ ។ ការបំផ្លាញនោះក៏មិនមែនជាលទ្ធផលស្វ័យប្រវត្តិចេញពីការជម្លៀសចេញដែរ ។ វិធីសាស្ត្រដ៏អភិរក្សក្នុងការបកស្រាយនិយមន័យនិងការតស៊ូពង្រីកអត្ថន័យរបស់ពាក្យនេះតាមរយៈទង្វើផ្នែកដូច្នោះច្បាប់ជាដាច់ដើម្បីការកែប្រែអនុសញ្ញានោះ ក៏មានន្ទះបញ្ជាំងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់យូហ្គោស្លាវី និងនៅក្នុងរបាយការណ៍របស់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែរ ។

នៅក្នុងជួរនយោបាយ ក៏គ្មានការខំប្រឹងប្រែងជាក់លាក់ណាមួយដើម្បីថែមថយ ឬកែប្រែនិយមន័យនៅក្នុងមាត្រា២នៃអនុសញ្ញានេះដែរ ។ ឱកាសល្អមួយក្នុងការអភិវឌ្ឍនិយមន័យនេះ

គឺពេលដែលកតិកាសញ្ញាតុលាការទម្រង់កម្មអន្តរជាតិទីក្រុងវ្យែមត្រូវបានបង្កើតឡើង ពោលគឺនៅពេលដែលនិយមន័យរបស់ទម្រង់កម្មអន្តរជាតិសំខាន់ៗមួយចំនួនទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងទម្រង់កម្មសង្គ្រាម ត្រូវបានធ្វើទំនើបកម្ម ។ នៅក្នុងការចរចានោះ នៅពេលដែលទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សា មានសំណូមពរតូចៗតែពីរបីប៉ុណ្ណោះ ដែលសំណូមពរនេះមិនបានបង្កើនការជំរុញឲ្យមានការកែប្រែនោះទេ ។ នៅក្នុងសន្និសីទទីក្រុងវ្យែម មានតែប្រទេសកុយបាមួយគត់ដែលបានគាំទ្រឲ្យមានការកែប្រែនិយមន័យ ដោយធ្វើការស្នើពង្រីកឲ្យពាក្យនេះគ្របដណ្តប់ទាំងក្រុមសង្គមនិងក្រុមនយោបាយ ។

មានភ័ស្តុតាងខ្លះដែលបញ្ជាក់ពីការបង្កើតថ្មីដោយអ្នកច្បាប់ដាក់ជាតិ ពេលដែលលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានបកប្រែជាក្រុមច្បាប់ទម្រង់កម្មក្នុងស្រុក ។ ឧទាហរណ៍ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបារាំង (Code pénal) បានឲ្យនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាការបំផ្លាញក្រុមណាមួយដែលអត្តសញ្ញាណក្រុមនោះមិនមានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ ។ ជនជាតិកាណាដា បានធ្វើការអនុវត្តច្បាប់នៃកតិកាសញ្ញាទីក្រុងវ្យែម ដែលមានអត្ថន័យថា «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍» គឺជាអំពើណាមួយឬការបំបាត់ដែលប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងគោលបំណងបំផ្លាញទាំងស្រុងឬដោយផ្នែកនូវក្រុមជាក់លាក់ណាមួយ នៅពេលវេលានិងទីកន្លែងដែលអំពើទម្រង់កម្មនោះបានកើតឡើង ដែលបានបង្កើតឲ្យមានអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ផ្អែកទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលច្បាប់នេះបានពន្យល់ពីនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងកតិកាសញ្ញាទីក្រុងវ្យែម ដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងអ្វីដែលចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញា ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាអំពើទម្រង់កម្ម បើយោងទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិ ។ ច្បាប់នេះបានបន្ថែមទៀតថា «និយមន័យនេះមិនកម្រិត ឬមិនធ្វើការវិនិច្ឆ័យមុនដោយប្រការណាមួយនៃការអនុវត្តវិធាននៃច្បាប់អន្តរជាតិដែលមានរួចជាស្រេចឬដែលកំពុងតែអភិវឌ្ឍឡើយ ។ នាពេលថ្មីៗនេះ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានទទួលស្គាល់ភាពលម្អៀងខ្លះៗនៅថ្នាក់ជាតិ ហើយដាក់ចេញនូវការបកស្រាយយ៉ាងទូលំទូលាយមួយអំពីនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយតុលាការអាជ្ញាធរឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតក្នុង

មួយនឹងបម្រាមនៃការសិក្សាពីទ្រឹស្តីកម្មវិធីដែលចូលជាធរមានរួចមកហើយ ។ នៅថ្នាក់អន្តរជាតិ ការអាននិយមន័យរបស់អនុសញ្ញានៅតែជាច្បាប់នៅឡើយ ។

ក្រុមដែលទទួលបានការការពារ

យោងតាមអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៨ និយមន័យនៃ «ក្រុមដែលទទួលបានការការពារ» សំដៅទៅលើ «ក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ និងសាសនា ។ ទស្សនៈនេះគឺមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នានឹងទស្សនៈដែលគេចាត់ទុកថា «ក្រុមជនជាតិភាគតិច» ក្នុងអំឡុងពេលអនុម័តអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ នេះគឺជាទស្សនៈរបស់លីមគិន និងអ្នកប្រាជ្ញអន្តរជាតិម្នាក់ទៀតដែលបានជួយសហរដ្ឋអាមេរិកតាក់តែងសេចក្តីព្រាងលើកដំបូងនៃអនុសញ្ញានេះឡើង ។ ក្នុងអំឡុងកិច្ចចរចាមានការដដែលៗក្នុងការសំខាន់មួយស្តីពីបញ្ហាថាតើគួរតែដាក់បញ្ចូលក្រុមនយោបាយនៅក្នុងនិយមន័យនេះឬយ៉ាងណា ។ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសមាជិកនយោបាយត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាទ្រឹស្តីកម្មវិធីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅទីក្រុងនូវមប៊ែក ។ ប៉ុន្តែ អ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដូចជា លីមគិន ជាដើមបានបដិសេធមិនដាក់បញ្ចូលក្រុមនយោបាយជាដាច់ខាត ។ អត្ថបទបន្តបន្ទាប់ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះបានអះអាងថាការមិនដាក់បញ្ចូលក្រុមនយោបាយនៅក្នុងនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជាលទ្ធផលដែលបណ្តាលមកពីការដាក់សម្ពាធរបស់សហភាពសូវៀត ប៉ុន្តែអត្ថន័យពិតប្រាកដនៃប្រវត្តិសេចក្តីព្រាងនេះបង្ហាញឲ្យឃើញថាការប្រឆាំងមិនទទួលស្គាល់គំនិតដាក់បញ្ចូលក្រុមនយោបាយនេះបានយល់ឃើញយ៉ាងទូលំទូលាយ ។ តុលាការទទួលបានរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូម៉ង់បានទទួលស្គាល់ការពង្រីកនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍សំដៅឆ្ពោះទៅរកក្រុមអ្នកនយោបាយ ។

ការកាត់ទោសដំបូងបង្អស់ដោយប្រើប្រាស់អត្ថបទដែលទាញចេញពីមាត្រា២នៃអនុសញ្ញាដែលជាការកត់សម្គាល់ក្រុមជនរងគ្រោះមិនបានលើកឡើងពីដលវិ ប្រាកដ្ឋកច្បាប់ណាមួយឡើយ ។ ច្បាប់របស់អ៊ីស្រាអែល បានចៀសវាងការពិភាក្សាទាំងឡាយណាដែលទាក់ទងនឹងប្រភេទ «ក្រុមមនុស្ស» ដោយធ្វើការកែទម្រង់លើនិយមន័យនៃពាក្យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដើម្បី

សម្រេចលើ «បទទ្រឹស្តីប្រឆាំងនឹងជនជាតិដើម» ហើយគ្មានការកត់ត្រារបស់តុលាការណាមួយបានអះអាងថា អ៊ុបមែន ធ្លាប់ប្រឆាំងនឹងការពិតដែលថាជនរងគ្រោះនៃអំពើសាហាវឃោរឃៅរបស់ពួកណាហ្ស៊ីគឺជា «ប្រជាជនដើម» ឡើយ ។ បញ្ហានេះមិនបានចោទជាភាពចម្រូងចម្រាស់ដល់ដំណើរការរបស់តុលាការទេបើនិយាយពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងជម្រោះនៅបូស្នៀនិងហែហ្សេហ្ស៊ីណា ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីបានសម្រេចថា «ជនជាតិមូស្លីមបូស្នៀ» គឺជាក្រុមជាតិ ។ នេះគឺជាសេចក្តីសម្រេចមួយដែលមិនត្រូវបានប្រឆាំងដោយបណ្តឹងទទួលបាន ហើយត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាទទួលបាន ។ ដោយមិនទាន់មានភាពប្រាកដប្រជាលើភាពត្រឹមត្រូវស្របច្បាប់ លើទស្សនៈ «ក្រុមពូជសាសន៍» អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីបានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការពិតដែលថា ក្រុមពូជសាសន៍ ទុតស៊ី ហ៊ីទូ និងត្វា គឺជាក្រុមជាតិពន្ធុជាមួយនឹងជនជាតិរ៉ូម៉ង់នៅក្នុងអំឡុងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍កាលពីឆ្នាំ១៩៧៤ ។

នៅក្នុងការបកស្រាយថ្មីមួយនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូម៉ង់បានសម្រេចថា «ក្រុមមនុស្សដែលមិនប្រែប្រួល និងមានលក្ខណៈអចិន្ត្រៃយ៍» ត្រូវបានការពារដោយអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែទ្រឹស្តីនៃក្រុមមនុស្សខាងលើនេះមិនទាន់មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់នៅក្នុងច្បាប់ករណីឡើយ ។ ជាទូទៅមានតែជនដែលនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍តែប៉ុណ្ណោះដែលអាចធ្វើការកំណត់លក្ខណៈរបស់ជនរងគ្រោះដែលជាសមាជិកក្រុម ដែលត្រូវបានការពារដោយអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះបាន ។ ជាឧទាហរណ៍ ពួកណាហ្ស៊ីបានបង្កើតជាក្បួនច្បាប់ដ៏លម្អិតមួយដែលធ្វើការសន្មតក្រុមណាខ្លះដែលជាជនជាតិដើម ហើយក្រុមណាដែលមិនមែន យោងតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសត្យានុម័តរបស់ខ្លួន ។ គ្មានអ្វីខុសប្លែកគ្នាទេ ប្រសិនបើបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលជាជនជាតិដើមហើយមិនកាន់សាសនាដើមសេដ្ឋី ខ្លួនមិនមែនជាក្រុមជនជាតិដើមនោះទេ ដូចលោក ហ្សង់ ដលសាឆី បានសរសេរថា

: «Le juif est un homme que les autres hommes tiennent pour juif» ។ ដោយមានការផ្តួចផ្តើម មេធាវី និងតុលាការបានធ្វើការសម្រេចស្វែងរកមើលនិយមន័យសត្យានុម័តនៃក្រុមដែលត្រូវទទួលបានការការពារដោយអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះ ។ ប៉ុន្តែ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យភាគច្រើនធ្វើការចាត់ទុកការទទួលស្គាល់ក្រុមការពារដោយអនុសញ្ញាជាបញ្ហាអត្តនាម័ត ។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី បានចែងថា «ជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមដែលត្រូវបានការពារអាចត្រូវបានកំណត់ដោយលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យអត្តនាម័តមិនទទួលស្គាល់ថាជាក្រុមនេះយោងតាមទម្រង់កម្មវិធីរបស់ជនដែលដេញដោលដៃក្រោយលើក្នុងយល់ឃើញពីក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ និងសាសនារបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ។ នៅក្នុងករណីខ្លះ ជននេះគ្រោះអាចយល់ឃើញថាខ្លួនគឺជាសមាជិកណាមួយនៃក្រុមខាងលើ ។ ទស្សនៈចម្រុះចម្រាសនោះគឺថាការកំណត់ជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមដែលត្រូវបានការពារដោយអនុសញ្ញាត្រូវតែធ្វើឡើងជាករណី ៗ ដោយដៃក្រោយលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសត្យានុម័ត និងអត្តនាម័ត ។

ការកម្ចាត់ជាតិពន្ធុ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែកវប្បធម៌

និយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍របស់អនុសញ្ញានេះសំដៅទៅលើ «ការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយចេតនា» ប៉ុន្តែមិនមានការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់បន្ថែមទៀតឡើយ ។ ទង្វើដែលអាចផ្តន្ទាទោសបានទាំងប្រាំខាងក្រោមនេះ រួមមានទាំងការវាយប្រហារ រួមផ្សំគ្នាលើផ្នែករូបរាងកាយជីវសាស្ត្រនិងវប្បធម៌ ។ ឧទាហរណ៍ ទង្វើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទីប្រាំនៅក្នុងនិយមន័យនៃការបញ្ជូនកុមារទាំងបង្កើតក្រុមមួយទៅក្រុមមួយទៀតមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបំផ្លិចបំផ្លាញលើរូបរាងកាយរបស់កុមារទាំងនោះទេ ។ ការកម្ចាត់ចោលក្រុមមួយត្រូវបានកំណត់ថាធ្វើឡើងដោយដៃក្រោយលើការបំផ្លិចបំផ្លាញលើការចងចាំផ្នែកវប្បធម៌ និងភាសាជាតិរបស់ខ្លួននាមរយៈធ្វើការបញ្ជាបលើផ្នែកនិករបស់ក្រុមនោះ តាំងពីវ័យក្មេង ។ អត្ថន័យនៃនិយមន័យអាចកំណត់ស្រាយដែលថាទង្វើ «កម្ចាត់ជាតិពន្ធុ» ឬអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែកវប្បធម៌ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការបំផ្លិចបំផ្លាញលើរូបរាងកាយអាចនឹងផ្តន្ទាទោសបាន ។ នេះគឺជាទស្សនៈយល់ឃើញមួយដែល

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យខ្លះបានកំណត់ ។
 ខណៈពេលដែលអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍កំពុងត្រូវបានព្រាងឡើងដែលអាចផ្តន្ទាទោស បានត្រូវបានបែងចែកជាបីផ្នែកគឺ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែករូបរាងកាយ ជីវសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ ។ អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិបានបោះឆ្នោតសម្រេចមិនដាក់បញ្ចូលអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែកវប្បធម៌ចូលទៅក្នុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះឡើយ ។ រដ្ឋសភាអង្គការសហប្រជាជាតិក៏បានច្រានចោលការទាមទារឱ្យមានវិសោធនកម្មពីសំណាក់ប្រទេសស៊ុយអែតដាក់បញ្ចូលទង្វើនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលសព្វថ្ងៃអាចទុកថាជា «ការកម្ចាត់ជាតិពន្ធុ» ។ វិសោធនកម្មរបស់ប្រទេសស៊ុយអែតនឹងយូរដូចតទៅ : «វិធានការប្រឆាំងបានធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងបង្កើតឱ្យសមាជិកនៃក្រុមជាតិពន្ធុមួយក្រុមចាកចេញពីផ្ទះសំបែងរបស់ខ្លួនដើម្បីគេចចេញពីការកំរាមកំហែងពីអំពើសាហាវយោរយៅដែលកើតមានជាបន្តបន្ទាប់» ។ នៅពេលដែលអង្គសន្និបាតសភាអង្គការសហប្រជាជាតិយល់ព្រមដាក់បញ្ចូលការបញ្ជូនកុមារពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយដោយបង្ខំទៅក្នុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះ ការដាក់បញ្ចូលនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការមិនយល់ព្រមដាក់បញ្ចូលអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែកវប្បធម៌ ។ ជាលទ្ធផល អត្ថន័យនៃនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍របស់អនុសញ្ញាដែលធ្វើការពិចារណាពីគោលបំណងរបស់អ្នកព្រាងអនុសញ្ញានេះទំនងជានឹងបដិសេធមិនដាក់បញ្ចូលអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែកវប្បធម៌ និងការកម្ចាត់ជាតិពន្ធុឡើយ ហើយនឹងបង្កើតពាក្យថា «បំផ្លិចបំផ្លាញ» ដោយកំណត់លើ «ផ្នែករូបរាងកាយនិងជីវសាស្ត្រ» វិញ ។
 មានការសួរដេញដោលយ៉ាងខ្លាំងពីការបដិសេធលើវិធីសាស្ត្រសម្រេចលើការបកស្រាយដែលបានសន្តិភ័យលើគោលបំណងផ្នែកច្បាប់ ជាពិសេសគឺច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស ។ ការដៃក្រោយលើប្រវត្តិនៃសេចក្តីព្រាងអនុសញ្ញានេះទំនងជាបញ្ឈប់បញ្ញត្តិនេះដោយរារាំងមិនឱ្យសេចក្តីព្រាងធ្វើការវិវត្តទៅមុខបាន ដើម្បីទុកពេលពិចារណាឡើងវិញលើប្រវត្តិនៃការវិវត្តនិងឥរិយាបថដ្ឋាស័ប្បរបស់សេចក្តីព្រាងអនុសញ្ញានេះ ។ យើងអាចនិយាយបានថា

តុលាការសព្វថ្ងៃនេះបានបង្ហាញការគោរពតាមទស្សនៈដែលអនុម័ត ដោយអង្គសន្និបាតសភាអង្គការសហប្រជាជាតិកាលពីឆ្នាំ១៩៤៨ ។ យ៉ាងណាមិញ បញ្ហានេះត្រូវបានពន្យល់បកស្រាយដោយមិនលំអៀងដោយការពិភាក្សា ។ ដូចគ្នានឹងទម្រង់កម្មវិធីប្រល័យពូជសាសន៍ដែលបានលេចឡើងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិដើម្បីធ្វើជាប្រតិកម្មទៅនឹងលក្ខខណ្ឌកំណត់របស់ទម្រង់កម្មវិធីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ បច្ចុប្បន្ននេះច្បាប់ស្តីពីទម្រង់កម្មវិធីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិបានវិវត្តទៅរកដំណាក់កាលដែលថាទម្រង់កម្មវិធីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនេះអាចរួមបញ្ចូលទាំងទង្វើកម្មាត់ជាតិពន្ធនិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើផ្នែកវប្បធម៌ បើទោះបីជាទម្រង់កម្មវិធីនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលមានសន្តិភាពក៏ដោយ ។ ជាលទ្ធផលមិនមាន «ចន្លោះនិទណ្ឌភាព» ហើយក៏ស្ទើរតែគ្មានសម្ពាធលើផ្នែកច្បាប់ទាក់ទងនឹងការពង្រីកនិយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះតាមរយៈការបកស្រាយខាងលើដែរ ។ ជារៀងប្រាកដណាស់ថា សិទ្ធិដាច់មុខខាងផ្នែកនយោបាយ និងនីតិវិធីនិយមមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងពាក្យ «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍» ហើយមានជនរងគ្រោះជាច្រើនខកចិត្តយ៉ាងខ្លាំង នៅពេលដែលទុក្ខរវាងរបស់ខ្លួនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាទម្រង់កម្មវិធីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ «ស្រាល» ។ អ្នកទាំងនោះមិនកោតសរសើរសារសំខាន់នៃច្បាប់ប៉ុន្មានទេ ដែលបញ្ហានេះកើតឡើងបណ្តាលមកពីការវែកញែកពីប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ស្មុគស្មាញ ។ ដូច្នោះ បើទោះបីជាភាពខុសគ្នារវាងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងទម្រង់កម្មវិធីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិមិនផ្តល់ជាលទ្ធផលសំខាន់តាមរយៈច្បាប់ក៏ដោយ ក៏ភាពខុសគ្នារវាងពាក្យទាំងពីរនេះនៅតែមានសារសំខាន់នៅក្នុងបរិបទផ្សេងទៀតដែរ ។

ចំនួននិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

និយមន័យនៃពាក្យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅឆ្នាំ១៩៤៨ និយាយពីការបំផ្លិចបំផ្លាញលើក្រុមមនុស្ស «ទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក» ។ នេះគឺជាគោលដៅដ៏មានតម្លៃរបស់អ្នកព្រាងអនុសញ្ញានេះក្នុងការសម្រេចឲ្យបាននូវកិច្ចព្រមព្រៀងលើសេចក្តីព្រាង ប៉ុន្តែតាមការពិតអង្គការសន្តិបាតនេះបានប្រើប្រាស់ពាក្យមិនច្បាស់លាស់ ហើយទុកឲ្យចៅក្រមធ្វើការបកស្រាយបញ្ជាក់នៅពេលមានដំណើរការកាត់ទោសជាបន្តបន្ទាប់ទៅវិញ ។ ទ្រឹស្តីជា

ច្រើនបានលេចឡើងជាមួយនឹងទស្សនៈកំណត់ពាក្យ «ដោយផ្នែក» ។ ដោយសារតែពាក្យនេះលេចឡើងនៅក្នុងច្បាប់និយមន័យពាក្យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ វាបង្ហាញឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ថាពាក្យនេះសំដៅលើចេតនាប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ជាលទ្ធផល សំណួរសំខាន់ដែលត្រូវសួរមិនមែនជាសំណួរថា តើមានជនរងគ្រោះប៉ុន្មាននាក់បានស្លាប់ ឬរងរបួសទេ ដុយទៅវិញយើងគួរតែសួរថា តើមានជនរងគ្រោះប៉ុន្មាននាក់ដែលជនដៃដល់មានចេតនារាយប្រហារ ។ បើទោះបីជាជនរងគ្រោះមានចំនួនតិចតួច ឬក៏គ្មានក៏ដោយ ក៏អនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នឹងធ្វើការផ្តន្ទាទោសចំពោះការប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដោយ

ចេតនានេះឲ្យបាន ។ មានន័យថា ទម្រង់កម្មវិធីនោះអាចប្រព្រឹត្តឡើងបានលុះត្រាតែចេតនាប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានបង្ហាញឲ្យឃើញ ។ ទាក់ទងនឹងចំនួនជនរងគ្រោះវិញ ចំនួនជនរងគ្រោះពិតប្រាកដនឹងមានសារសំខាន់ត្រង់ថាវាជួយដល់ការវិភាគលើចេតនារបស់ជនដៃដល់ ។ កាលណាជនរងគ្រោះពិតប្រាកដមានចំនួនកាន់តែច្រើន នោះហេតុផលមានកាន់តែច្រើនដែលអាចក្លាយជាការពិតដែលថាជនដៃដល់ពិតជាមានបំណងបំផ្លាញក្រុមមនុស្សមួយក្រុមទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែកមែន ។ យ៉ាងណាមិញ នៅមានបញ្ហាដោយឡែកផ្សេងទៀតទាក់ទងនឹងការផ្តល់អត្ថន័យនៃពាក្យ «ដោយ

ផ្នែក» ។ តើវាអាចក្លាយជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានដែរឬទេ នៅពេលដែលទម្រង់កម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដើម្បីសម្រាប់មនុស្ស មួយចំនួនក្នុងដោយសារតែមនុស្សទាំងនោះគឺជាសមាជិកនៃក្រុម ជាតិពន្ធុណាមួយ? បើតាមអត្ថន័យ និងមន័យផ្ទាល់វិញ និងមន័យនេះដូចជាទំនងការរៀបរាប់ខាងលើ ។ ប៉ុន្តែការបង្កើត ពាក្យនេះឡើងមានលក្ខណៈហួសហេតុ ហើយមិនស្របទៅតាម ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃសេចក្តីព្រាង បរិបទ គោលដៅ និង គោលបំណងនៃអនុ សញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះឡើយ ។ វិធីសាស្ត្រពិរបាន បង្កើតឡើងដើម្បីដោះស្រាយវិសាលភាពនៃពាក្យ «ដោយផ្នែក» នេះដោយធ្វើការបន្ថែមក្នុងការបញ្ជាក់ន័យពាក្យ «ផ្នែក» នេះ

កុកទូលស្វែង

ដូចជា «ធំ» ឬ «សំខាន់» ។

យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាទទួរណ៍របស់តុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី «តុលាការបាន កំណត់យ៉ាងច្បាស់ថាបើការចោទប្រកាន់ពីបទអំពើប្រល័យពូជ សាសន៍ផ្នែកលើ ចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមដែលត្រូវបានការពារ «ដោយផ្នែក» នោះការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយផ្នែកនេះទៅលើក្រុម នោះត្រូវតែមានលក្ខណៈធំ» ។ ដោយកត់សម្គាល់ឃើញថាពួក ណាហ្ស៊ីមិនមានចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញជនជាតិជុំហូរទាំងអស់ទេ លើក លែងតែពួកណាហ្ស៊ីនៅតំបន់អឺរ៉ុបប៉ុណ្ណោះ ហើយពួកគេផ្តោតការហ្វឹម

នៅរ៉ាន់ដាបានព្យាយាមសម្រាប់ជនជាតិខុសស៊ីវិលនៅរ៉ាន់ដានោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាននិយាយថា : «ចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញ ដែលបង្កើតឡើងដោយជនដែលខ្លួននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នឹងមានលក្ខខណ្ឌកម្រិតដោយសារការលះលើសេដ្ឋកិច្ចនោះ ។ បើទោះបីជាកត្តាមួយនេះនៅតែមិនបានបញ្ជាក់ថាក្រុមដែលរងការ បំផ្លិចបំផ្លាញមានទ្រង់ទ្រាយធំក៏ដោយ ក៏កត្តានេះរួមជាមួយនឹង កត្តាផ្សេងទៀតបានផ្តល់ជាលទ្ធផលវិភាគមួយដែរ ។ នៅក្នុងបរិបទ ពិតប្រាកដវិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាទទួរណ៍បានចាត់ទុកថាសហ គមន៍ជនជាតិមូស្លីមបូស្សៀនៅស្រីព្រីនីកា បានគំណាត់ទ្រង់ទ្រាយធំ មូស្លីមបូស្សៀដែលមាន «ទ្រង់ទ្រាយធំ» មួយ ដូច្នោះចេតនាបំផ្លិច បំផ្លាញក្រុមនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។

វិធីសាស្ត្រមួយផ្សេងទៀតវិញ ធ្វើការពិចារណាលើ ទស្សនៈស្តីពីគុណភាពជាជនទស្សនៈស្តីអំពីចំនួនចំពោះអត្ថន័យនៃ កុណនាម«សំខាន់» ។ មិនមានទស្សនៈណាមួយធ្វើការការព្រឹត្តិ វិធីសាស្ត្រនេះឡើយ បើនិយាយពីប្រវត្តិសាស្ត្រនៃការព្រាងអនុសញ្ញាអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍នេះ ហើយកំណត់នេះហាក់បីដូចជាត្រូវបានផ្តួច ផ្តើមឡើងដោយលោក ប៊ែនចាម៉ិន រីថេកខឺ នៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ១៩៤៥ ដែលប្រគល់ជូនអនុក្រឹត្យកម្មាធិការអង្គការសហ ប្រជាជាតិសម្រាប់ការការពារនិងលើកតម្កើងសិទ្ធិមនុស្ស ។ លោកបានសរសេរថា ពាក្យ «ដោយផ្នែក» គំណាត់ទ្រង់ មនុស្សសំខាន់ក្នុងចំណោមចំនួនសមាជិកក្រុមទាំងអស់ ឬផ្នែក សំខាន់នៃក្រុមនោះដូចជាក្រុមមេដឹកនាំជាដើម» ។ ដោយយោង- តាមរបាយការណ៍របស់ ប៊ែនចាម៉ិន រីថេកខឺ ក្រុមអ្នកជំនាញដែល ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហ ប្រជាជាតិនៅឆ្នាំ១៩៤២ ដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតលើការ រំលោភបំពានច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនៅអតីតយូហ្គោស្លាវី បានសម្រេចថា ពាក្យ «ដោយផ្នែក» នេះមិនត្រឹមតែមានលក្ខណៈ កុណភាពប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមានលក្ខណៈចំនួនផងដែរ ។ យោង តាមលោកប្រធានក្រុមការណ៍កម្មាធិការសាស្ត្រាចារ្យ ឆេរីហ្វ ប្រាសៀនី បានឲ្យដឹងថានិយមន័យដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍ត្រូវបានសន្មតថា «អាចប្រែប្រួលបានក្នុងការកំណត់ ក្រុមដែលរងការបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុងដែលមានចែងនៅក្នុងអនុ

សញ្ញានេះ ហើយផ្នែកជាក់លាក់មួយនៃក្រុមដែលរងការបំផ្លិចបំផ្លាញដូចជាក្រុមជនជាតិមូស្លីម ឬស្រ្តីជនជាតិមូស្លីម។ វិធីសាស្ត្រនេះត្រូវបានអនុម័តដោយព្រះរាជអាជ្ញាតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីនៅក្នុងបទចោទប្រកាន់ដំបូងមួយចំនួន ហើយបន្ទាប់មកត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយចៅក្រម។ បើទោះបីជាគ្មានការប្រកាសកំរិតសាធារណៈលើការពន្យល់បកស្រាយពាក្យ «ផ្នែកសំខាន់» នៅក្នុងអនុសញ្ញានេះក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់តុលាការបានពិចារណាលើការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបំផ្លិចបំផ្លាញលើសហគមន៍បុរសជនជាតិមូស្លីមស្រីព្រឹទ្ធិការប្រមាណ៧.០០០ នាក់។ ការសំដៅទៅលើការតាមដានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើបែបបទសង្គមជនជាតិមូស្លីម ឬស្រ្តីនៅស្រីព្រឹទ្ធិការ និងឥទ្ធិពលដែលមានមកលើសហគមន៍នេះនាពេលអនាគត បណ្តាលមកពីការសម្លាប់ប្រជាជនប្រុសយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់នេះ។ «ភ័ស្តុតាងដែលបានលើកឡើងនៅតុលាការបានកំរិតសម្រេចនេះដោយបង្ហាញថាដោយសារតែបុរសភាគច្រើនដែលត្រូវបានសម្លាប់ត្រូវបានចុះក្នុងបញ្ជីបាត់ខ្លួនជាដូចជាការនោះប្រពន្ធរបស់បុរសទាំងនោះមិនអាចរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឬមានកូនទៀតឡើយ។ ដូច្នោះ ការបំផ្លិចបំផ្លាញលើរូបរាងកាយលើក្រុមបុរសមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងសម្រាប់សហគមន៍ជនជាតិមូស្លីមស្រីព្រឹទ្ធិការដែលបណ្តាលឲ្យសហគមន៍នេះឈានទៅរកការដាច់ពូជ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត បុរសវ័យកណ្តាលទាំងនោះគឺជា «ផ្នែកសំខាន់» នៃសហគមន៍ជនជាតិមូស្លីមស្រីព្រឹទ្ធិការ ដែលជា «ផ្នែកដ៏ធំ» នៃក្រុមមូស្លីមបូស្សៀ។

ចេតនាប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

បើយោងតាមគោលការណ៍ អ្វីដែលធ្វើឲ្យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌខុសពីផ្នែកដទៃទៀតនៃការទទួលខុសត្រូវតាមដូច្នោះផ្សេងៗនោះគឺការទទួលបានដែលថាទង្វើដែលត្រូវដាក់ទណ្ឌកម្មនោះគឺត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនា។ យ៉ាងហោចណាស់ ទង្វើដែលកើតឡើងដោយសារការធ្វេសប្រហែសឬចៃដន្យនោះ គឺស្ថិតនៅក្នុងវគ្គនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយច្បាប់សំណាស់ដែលថាច្បាប់នេះនឹងមិនប្រើប្រាស់នៅពេលដែលទាក់ទងនឹងទម្រង់កម្មវត្ថុនោះទេ គួយដឹងដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាដើម។ តាមវិធានច្បាប់

ព្រហ្មទណ្ឌមិនបានពន្យល់ឲ្យបានច្បាស់លាស់នូវតម្រូវការឲ្យមានចេតនានោះទេ ដោយសារតែនេះគឺត្រូវបានយល់ឃើញថាជាភាពជាក់ស្តែងទៅហើយ។ ករណីលើកលែងនៅក្នុងនិយមន័យដែលបានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះ សំដៅទៅលើចេតនារបស់ជនដែលប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងគោលបំណងបំផ្លាញក្រុមដែលទទួលបានការការពារដោយផ្នែកឬទាំងស្រុង។ តាមពិត មានចេតនាពីរខុសគ្នាដែលពាក់ព័ន្ធដោយសារតែទង្វើសំខាន់នៃការប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺត្រូវតែអនុវត្តឡើងដោយមានចេតនា ខុសគ្នា ដូចជាការសម្លាប់ឬការបង្ករបួសស្នាមធ្មេញមកលើរូបរាងកាយឬផ្លូវចិត្តរបស់សមាជិកនៃក្រុមដែលទទួលបានការការពារនោះ។

តុលាការតែងតែសំដៅទៅលើ «ចេតនាជាក់លាក់» នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ក្នុងគោលបំណងដើម្បីព្យាករវាចេញពីការសម្លាប់ដែលមិនមែនជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។ ការប្រើប្រាស់កំរិតច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌចាស់នេះមកលើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានធ្វើឲ្យចៅក្រមខ្លះមានការផ្តោតសំខាន់លើសលប់មកលើបុគ្គលជាជនដែលដែលត្រូវបានយកមកកាត់ទោសដោយឡែក។ តុលាការទម្រង់កម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីបានអនុម័តនូវទស្សនៈដែលថាបុគ្គលម្នាក់ដែលធ្វើតែម្នាក់ឯងអាចប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បាននៅក្នុងកម្រិតដែលថាជននោះបានពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការសម្លាប់ដោយមានចេតនាប្រព្រឹត្តិអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។ បញ្ហាទាក់ទងនឹងការវិភាគបែបនេះគឺធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវការចាប់អារម្មណ៍មកលើសារសំខាន់នៃផែនការនិងគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋឬអង្គភាពដែលមានឋានៈស្មើ។ តែតាមការអនុវត្តជាក់ស្តែងវិញ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់អន្តរជាតិគឺមិនមែនជាទម្រង់កម្មរបស់បុគ្គលម្នាក់ឯងនោះទេ តែវាជាទង្វើរបស់រដ្ឋ។ សារសំខាន់នៃគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋវិភាគតែមានភាពជាក់ស្តែងឡើងនៅពេលដែលបរិបទនេះឯកពីការកាត់ទោសជាបុគ្គលមកជាការសម្រេចសេចក្តីដែលមានលក្ខណៈទូលាយទាក់ទងនឹងផ្នែកនយោបាយវិញនោះ។

(នៅមានត)

និរន្ទរ សាបាស

ចុះបើ តាម៉ុក នៅរសំនិញ?

ឈិត ជឿន ហៅ តាម៉ុក ដែលជាលេខាភូមិភាគនិរតី នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនាដំណាក់កាលចុងក្រោយ នៃរបបនេះទទួលបានតំណែងជាលេខាប្រចាំភូមិភាគជាច្រើនទៀត គឺជាកម្មាភិបាលដែលមានឥទ្ធិពលម្នាក់របស់ចលនាខ្មែរក្រហម ។ រយៈពេលដប់ប្រាំបីឆ្នាំក្រោយពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យរលំទៅ តាម៉ុក មានអំណាចរហូតដល់ទៅកាត់ទោសអតីតមេ របស់ខ្លួនគឺ ប៉ុល ពត និងដាក់ទោសឲ្យនៅក្នុងផ្ទះ ។

តាម៉ុក បានចូលបម្រើចលនាកម្ពុយនីស្តកំឡុងឆ្នាំ១៩៤៩ មក នៅពេលដែលកាត់នៅមានអាយុ២៣ឆ្នាំ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៧ នៅពេលដែលកាត់ត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាពេល ដែលកាត់មានអាយុ៧៣ឆ្នាំ ។ អំឡុងពេលរបបខ្មែរក្រហម តាម៉ុក មិនត្រាន់តែបញ្ជាឲ្យមានការសម្លាប់កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែល បក្សចាត់ទុកជាសត្រូវប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបានចូលរួមក្នុងដំណើរ ការកិច្ចប្រជុំរបស់បក្សក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយផ្សេងៗ ទៀតផង ។

តាម៉ុក គឺជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់ម្នាក់ដែល

បានកាន់ដំណែងដ៏វែង ហើយក៏ជាកម្មាភិបាលដែលមានចំណេះដឹង យ៉ាងជ្រៅជ្រះ និងជឿស៊ីបំទៅលើរបបចលនាកម្ពុយនីស្តខ្មែរ ក្រហម ។ ការស្លាប់របស់កាត់ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ បាននាំទៅជាមួយ នូវព័ត៌មានយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ។ នេះគឺជាការបាត់បង់នូវព័ត៌ មានដ៏សំខាន់មួយអំពីរបបខ្មែរក្រហម ហើយព័ត៌មានទាំងនោះនឹង មិនអាចទទួលបានជារឿងរហូត ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាមជ្ឈដ្ឋាន ផ្សេងៗ បានឲ្យនិយមន័យផ្សេងៗគ្នាទាក់ទងនឹងការស្លាប់របស់ តាម៉ុក ។ សម្រាប់ជនរងគ្រោះ ការស្លាប់របស់ តាម៉ុក ជា ការបាត់បង់ទុក្ខដ៏ធ្ងន់មួយនឹងទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះទោស តាមផ្លូវតុលាការ ។ សម្រាប់តុលាការខ្មែរក្រហម ការបាត់បង់ តាម៉ុក គឺជាការបាត់បង់ជនត្រូវចោទដ៏សំខាន់ម្នាក់ និងបាត់បង់នូវ ប្រភពធនធានព័ត៌មានដ៏សំខាន់ដែលអាចផ្តល់ព័ត៌មានដល់ជនជាប់ចោទ ដែលកំពុងរង់ចាំការកាត់ទោសរាល់ថ្ងៃ ដូចជា អៀង សារី, ខៀវ សំផន, អៀង ធីរិទ្ធ និង នួន ជា ។

សក្ខីកម្មរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ខុច នៅឯសាលាក្តីខ្មែរ ក្រហមបានជួយសម្រួលដល់តុលាការក្នុងការដាក់បន្ទុកបន្ថែមទៅ

លើជនជាប់ចោទ ខ្លួន ជា ដែល ខូច បាននិយាយថា ខ្លួន ជា បាន ដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការគ្រប់គ្រងលើមន្ទីរឃុំឃាំងស-២១ ។ ប៉ុន្តែ ខូច មិនមែនជាសមាជិករបស់គណៈកម្មការមជ្ឈិមនៃបក្ស កុម្មុយនីស្តកម្ពុជាទេ ដូច្នោះ ខូច ក៏មិនអាចដឹងពីគោលនយោបាយ ឲ្យស៊ីដម្រាម្លីដែរ ។ ចំណែកឯ តាម៉ុក វិញគឺជាសមាជិកម្នាក់ របស់គណៈកម្មការនេះ ។ ប្រសិនបើ តាម៉ុក នៅរស់ គាត់អាចនឹង និយាយច្រើនជាងជនជាប់ចោទសព្វថ្ងៃដោយហេតុផលមួយចំនួន ។ ទីមួយ គាត់មានការខឹងសម្បារនឹងមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដទៃទៀត ដែលកំពុងមានភាពរីករាយនឹងសេរីភាពរបស់ខ្លួន ខណៈពេលដែល គាត់កំពុងតែជាប់ក្នុងពន្ធនាគារ ។ ទីពីរ តាម៉ុក មិនសូវពេញចិត្តនឹង រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប៉ុន្មានទេ ដូច្នោះគាត់ក៏មិនមានការភ័យខ្លាច នឹងនិយាយពីរបបខ្មែរក្រហមដែរ ។ ទីបី តាម៉ុក អាចនឹងស្វែងរក យុត្តិធម៌សម្រាប់ខ្លួនគាត់ ឬក៏រកវិធីការពារខ្លួនដោយធ្វើការ បកអាត្រាតពីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដទៃទៀត ។ ទីបួន មានពេល មួយ តាម៉ុក ធ្លាប់និយាយថា គាត់នឹងនិយាយប្រាប់គ្រប់យ៉ាង បើសិនជាមានតុលាការខ្មែរក្រហម ។

គ្មានជនជាប់ចោទណាម្នាក់ដែលកំពុងជាប់ឃុំសព្វថ្ងៃបាន សារភាពពីអ្វីដែលខ្លួនបានធ្វើកាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហមទេ ទោះបីជា មានកំសត្តនិងឯកសារបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ពីការចូលរួមពាក់ព័ន្ធ ក្នុងការសម្លាប់ ឬចាប់ខ្លួនក៏ដោយ ។ ការស្ទាបរបស់ តាម៉ុក ផ្តល់ ជាសញ្ញាមួយដល់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមថា ជនត្រូវចោទដទៃទៀតក៏ នឹងអាចស្លាប់ដែរមុននឹងទទួលបាននូវការកាត់ទោសចប់ចុងចប់ ដើមនោះ ។ បើសិនជាមានជនត្រូវចោទម្នាក់ ឬពីរនាក់ ឬទាំងអស់ ស្លាប់មុននឹងទទួលបាននូវការកាត់ទោស នេះគឺជាការបាត់បង់ នូវយុត្តិធម៌យ៉ាងធំសម្បើមសម្រាប់ប្រជាជន និងសង្គមទាំង មូល ។ ករណី០០២ នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមគឺជាករណីដ៏សំខាន់ ដោយសារតែជនជាប់ចោទទាំងបួនគឺជាមេដឹកនាំជំនាន់របស់ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលជាអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ ផ្សេងៗ ដែលទីបំផុតប្រជាជនប្រមាណជាងពីរលាននាក់បានបាត់ បង់ជីវិត និងនាំប្រទេសឲ្យធ្លាក់ទៅក្នុងឋាននរកមួយ ។ ករណី ០០២នេះក៏នឹងធ្វើឲ្យប្រជាជនមានការខឹងសម្បារ និងផ្សព្វផ្សាយ ដែរដោយសារតែភាពចាស់ជរានិងភាពទ្រុឌទ្រោមខាងសុខភាព

របស់ជនជាប់ចោទនៅពេលដែលជនជាប់ចោទទាំងនោះនិយាយ ថា ខ្លួនមិនអាចអន្តរាយឲ្យលើសពី១៥នាទី ឬកន្លះម៉ោងបាន ។

កម្ពុជាបានបាត់បង់ តាម៉ុក រួចមកហើយ ហើយកម្ពុជា មិនចង់បាត់បង់ជនជាប់ចោទដទៃទៀតដោយមិនបានឆ្លងកាត់ការ ជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវទេ ។ ប្រជាជនកម្ពុជាមិនស្តាយនឹងការស្លាប់ ដោយប្រការណាមួយរបស់ជនជាប់ចោទទេ ប៉ុន្តែប្រជាជនកម្ពុជា ស្តាយពីតិរិយាដែលនឹងទៅជាមួយសាកសពទាំងនោះ ។ ប្រជាជន កម្ពុជាចង់ដឹងថាតើហេតុអ្វីបានជាខ្មែរក្រហមសម្លាប់ទីពកមួយ និងសាច់ញាតិរបស់ខ្លួន? ញាណ សុខាតិ

ដំណើរទស្សនកិច្ចដើម្បីស្វែងយល់ពីការ កាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម

មកទល់នឹងពេលបច្ចុប្បន្ន គម្រោងឯកសាររបស់របស់ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានអញ្ជើញប្រជាជនមកចូលរួមស្វែង យល់ក្នុងដំណើរការស្វែងរកយុត្តិធម៌នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានចំនួនប្រមាណ៦.៧០០ នាក់រួចមកហើយ ។ នៅដើមឆ្នាំ២០០៧ គម្រោងឯកសាររបស់បានឈានមួយជំហាន ទៀតក្នុងការផ្តល់ឱកាសឲ្យប្រជាជនចូលរួមដោយផ្ទាល់នៅក្នុង ដំណើរការកាត់ក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ នៅរៀងរាល់ការបើក សវនាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ កម្ពុជានឹងអញ្ជើញអ្នកតំណាងមកពីស្រុកភូមិនានាទូទាំងប្រទេស មកឃ្លាំមើលដំណើរការនេះ ។ បន្ថែមពីលើការចូលរួមស្តាប់សវនា ការ អ្នកតំណាងទាំងនោះនឹងបានចូលរួមក្នុងវគ្គបំពាក់បំប៉នដើម្បី ទទួលបានចំណេះដឹងផ្សេងៗទាក់ទងទៅនឹងទ្រង់ទ្រាយនៃតុលាការ ច្បាប់កាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម តួនាទីនៃសហព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រម និងចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ភាពខុសគ្នានៃទម្រង់សវនាការ ព្រមទាំងទស្សនាខ្សែភាពយន្តឯកសារទាក់ទងទៅនឹងរបបខ្មែរ ក្រហម ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រសិនបើអស់លោកអ្នកមានបំណង ចូលរួមក្នុងកម្មវិធីសង្កេតមើលសវនាការឬដំណើរទស្សនកិច្ចដើម្បី ស្វែងយល់ពីការកាត់ក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម សូមទាក់ទង ស៊ិក សារីណា តាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ឬ ០១២ ៦៨៨ ០៤៦ ។ **សូមអរគុណ**

ការពិភាក្សាជាមួយផលិតកររឿង «វាលពិឃាត»

ខ្សែភាពយន្ត «វាលពិឃាត» មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងមកលើខ្ញុំ ។ ខ្ញុំនៅចាំថា ខ្ញុំអង្គុយមើលខ្សែភាពយន្តនោះ នៅសមាគមនិស្សិតនៅឆ្នាំ១៩៨៤ ។ នៅពេលនោះខ្ញុំកំពុងតែចាប់ផ្តើមសិក្សាមុខវិទ្យាល្ខោននៅឆ្នាំទីមួយនៅសាកលវិទ្យាល័យសិរិល្បៈ ជាដឹងគុននៅ ខ្មែរ នៃប្រទេសអង់គ្លេស ។ ខ្សែភាពយន្តនេះបានជះឥទ្ធិពលដល់ការផលិតល្ខោនរបស់ខ្ញុំដោយវាបានធ្វើឲ្យខ្ញុំសម្រេចចិត្តរួមបញ្ចូលប្រទេសកម្ពុជាជាគ្រឹះដំបូង និងជាធនធានមួយសម្រាប់ការផលិតល្ខោនរបស់ខ្ញុំនៅពេលអនាគត ។ រូបរាងនៃការចាកចោលទីលំនៅ ការក្រីក្រនិងការផ្សះផ្សារនៅក្នុងខ្សែភាពយន្តបានធ្វើឲ្យខ្ញុំធំធេងការស្រាវជ្រាវបន្តទៅលើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជានិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ផ្សេងទៀត ។ វាបានធ្វើឲ្យខ្ញុំបង្កើតជាសំណួរពីរដែលបច្ចុប្បន្នគឺជាចំណុចសំខាន់នៃការងារល្ខោនដែលខ្ញុំបានរៀបចំ និងបង្កើតឡើង ។ ទីមួយ គឺនៅក្នុងស្ថានភាពនៃការបំភ្លេចចោលនូវអ្វីដែលបានកើតឡើងចំពោះមនុស្សនិងវិញ្ញាណទាំងឡាយនៅពេលដែលអ្នកទាំងនោះត្រូវបានដាក់ឲ្យនៅឯកា គឺពេលដែលចាំបាច់បំផុត ។ ទីពីរ គឺការរួបរស់មានជីវិតសារជាថ្មីមានអត្ថន័យយ៉ាងដូចម្តេចចំពោះបុគ្គល និងសហគមន៍ទាំងអស់នៅលើពិភពលោក ។ សំណួរទាំងពីរនេះបន្តផ្សំគ្នាដើម្បីបង្កើតជាផ្នែករួមមួយនៃការប្រតិបត្តិការងារដែលបានធ្វើឲ្យមានការចោទជាសំណួររបន្ថែមថាតើហេតុអ្វីបានជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅតែមានវត្តមាននៅក្នុងសង្គមនិងជីវិតរបស់យើង ។ ខ្ញុំបានទៅជួបឡត ភូតណាម ដែលជាអ្នកផលិតខ្សែភាពយន្ត «វាលពិឃាត» ពីព្រោះគាត់ជាមនុស្សដែលសក្តិសមជាងគេក្នុងការផ្តល់សម្ភាសន៍ជាពិសេសនៅអំឡុងពេលដែលមានការជំនុំជម្រះក្តីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជានិងការប្រកាសសាលក្រម ខុប នៅថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ។ ខាងក្រោមនេះគឺជាចម្លើយរបស់ ឡត ភូតណាម ដែលឆ្លើយតបនឹងសំណួរទាំងបួន ។

តើលោកអាចរៀបរាប់ពីតួនាទី និងភារកិច្ចរបស់លោកក្នុងនាមលោកជាសមាជិកម្នាក់នៃក្រុមបានទេ?

ខ្ញុំគឺជាសមាជិកម្នាក់ដែលមានចំណង់ចំណូលចិត្តទៅលើការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ការអប់រំនិងទស្សនាហកម្មថ្លៃប្រឌិត ។ ខ្ញុំជំរុញគិតប្រធានគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវចម្រុះទទួលបន្ទុកថវិកាចំណាយលើផ្នែកទំនាក់ទំនងនៅឆ្នាំ២០០២-២០០៣ (ប្រទេសអង់គ្លេស) និងប្រធានគណៈកម្មការចម្រុះទទួលបន្ទុកថវិកាចំណាយលើបំរែបំរួលអាកាសធាតុឆ្នាំ២០០៧ ។

តើលោកអាចរៀបរាប់ពីផលប៉ះពាល់ដែលប្រទេសកម្ពុជាបានជះឥទ្ធិពលដល់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរបស់លោក ហើយប្រសិនបើអាចទេរួច តើលោកអាចរៀបរាប់ពីទស្សនៈរបស់លោកទៅលើសាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស ខុប ដែលជាប្រធានមន្ទីរ ស-២១ នៅថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ដែរឬទេ?

សាមសិបប្រាំឆ្នាំបន្ទាប់ពីការឡើងកាន់អំណាចរបស់ខ្មែរក្រហម យើងនៅតែឃើញមានដោះ ។ មនុស្សម្នាក់ៗសុទ្ធតែបានបាត់បង់សមាជិកគ្រួសាររបស់ខ្លួន ។ វាមានភាពត្រូវឲ្យនូវចំពោះទំហំ និងការសម្លាប់មនុស្សដោយគ្មានហេតុផលនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ចំពោះមនុស្សជាច្រើននៅប្រទេសអង់គ្លេសកម្ពុជាគឺជាប្រទេសមួយដែលពោរពេញដោយសង្គ្រាមនិងអំពើសាហាវឃោរឃៅ ប៉ុន្តែ វាគឺជាប្រទេសដ៏មានសន្តិភាពមួយមុនឆ្នាំ១៩៦៤ ។ នៅពេលនោះប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានហៅថា ជាកន្លែងដ៏ស្អាតបរិសុទ្ធ កន្លែងដែលបានឆ្ពោះទៅរកសម័យកាលក្រោយអណានិគមនិងមិនមានការរំខានពីខាងក្រៅ ។ សហរដ្ឋអាមេរិកបានទាញប្រទេសនោះឲ្យធ្លាក់ក្នុងសង្គ្រាម ។ បន្ទាប់មានសង្គ្រាមជាមួយរៀតណាម អាមេរិកបានទម្លាក់គ្រាប់បែកកម្រិតខ្ពស់ដែលនៅជិតព្រំដែនពីព្រោះអាមេរិកព្រួយ បារម្ភថាជនកុម្មុយនីស្តទាំងប៉ុន្មានបានលាក់ខ្លួននៅទីនោះ ។ នៅពេលដែលប្រជាជនស៊ីវិល

ត្រូវបានសម្លាប់ ប៉ុល ពត មានការខឹងសម្បាដែលបណ្តាលឲ្យ មានការបះបោរនិងកាន់អំណាច ។ ប្រសិនបើកម្ពុជាសម័យ ទំនើបត្រូវអភិវឌ្ឍ អ្នកនៅបស្ចិមប្រទេសត្រូវតែទទួលខុសត្រូវ ចំពោះបញ្ហាដែលខ្លួនបានបង្កឡើង និងដល់ជំនួយ ។ ការព្រួយ បារម្ភរបស់បស្ចិមប្រទេស បានបង្កឲ្យមានបញ្ហានៅក្នុងប្រទេស កម្ពុជា ។ ខ្ញុំបានឃើញដោយដាល់នូវបញ្ហាដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដែលប្រទេស កម្ពុជាបានជួបប្រទះរហូតដល់បច្ចុប្បន្ន ។ នៅពេលដែលខ្ញុំបានធ្វើ ទស្សនកិច្ចទៅជួបជាមួយប្រធានមូលនិធិកុមាររបស់អង្គការ សហប្រជាជាតិប្រចាំនៅប្រទេសអង់គ្លេសនៅឆ្នាំ២០០៣ ខ្ញុំបាន និយាយថាប្រទេសអង់គ្លេសតែងតែជាអ្នកនាំមុខគេ ដូច្នោះយើង ត្រូវតែធ្វើបែបនេះម្តងទៀត ។ យើងត្រូវតែបំណាយដើម្បីកេរ្តិ៍ ឈ្មោះរបស់យើង ។ នៅសតវត្សរ៍ទី១៩ នៅពេលដែលអង់គ្លេស គឺជាប្រទេសមូលធននិយមនាំមុខគេ យើងបានរកឃើញមធ្យោ បាយផ្សះផ្សាតាមរយៈការលើកកម្ពស់សិទ្ធិមនុស្ស ។ យើងបាន ជំរុញបញ្ហាដូចជាការបញ្ឈប់ទាសភាពនិងការការពារកុមារឲ្យ ក្លាយទៅជាបញ្ហានាំមុខគេ ។ ហើយយើងត្រូវតែស្វែងរកមធ្យោ បាយដើម្បីបង្ហាញពីការយល់ឃើញរបស់យើងចំពោះអ្នកដទៃ បែបនេះម្តងទៀត ។ ការឈររបស់មូលនិធិកុមាររបស់អង្គការ សហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជានិមិត្តរូបនៃការឈរស្រួលទេ ។ វាក៏ជា ការឈរលំបាកមួយ ។ យើងធ្វើការជាមួយក្មេងៗ ដែលរស់នៅក្នុង ស្ថានភាពដ៏លំបាក ដូចជាក្មេងដែលមានជីវភាពក្រីក្រ ហើយញៀន ថ្នាំនិងជួញដូរផ្លូវភេទ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ វានៅតែមាន មធ្យោបាយសម្រាប់ដោះស្រាយ ។ គម្រោងខ្លះរបស់មូលនិធិ កុមាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែលខ្ញុំបានឃើញនៅពេលដែល ខ្ញុំធ្វើទស្សនកិច្ចមកប្រទេសកម្ពុជាដែលមានដូចជា គម្រោងឲ្យក្មេង ជំនន់ធ្វើការងារដើម្បីសហគមន៍ បង្រៀនក្មេងៗឲ្យធ្វើជាចុងភៅ និងដួល់អនាគតដ៏ត្រចះត្រចង់ឲ្យក្មេងៗ បានធ្វើឲ្យខ្ញុំមានក្តីសង្ឃឹម និងមានគំនិតខ្លះចំពោះអនាគត ។ ប្រជាជនកម្ពុជានៅតែរំពួកពី អតីតកាលរបស់ប្រទេស ។ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីអ្វីទាំងអស់បានកន្លងផុត ទៅកម្ពុជានឹងមានអនាគតប្រសើរជាងមុន ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថាមូលនិធិ កុមាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនិងអ្នកដទៃទៀតអាចជួយដល់

រឿងនេះបាន ។
តើលោកអាចបកស្រាយពីសារសំខាន់ និងទំនាក់ទំនងនៃពាក្យ «ការពិត» និង «ការចងចាំ» ក្នុងនាមលោកជាបុគ្គលម្នាក់ និងជា សមាជិកម្នាក់បានដែរឬទេ?

ខ្ញុំអាចឆ្លើយនឹងសំណួរនេះដោយប្រើប្រាស់អារម្មណ៍ពិត និងការចងចាំដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងវាលពិឃាត ។ ខ្សែភាព យន្តនោះបានបង្ហាញពីរឿងរ៉ាវជីវិតពិតរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។ លទ្ធផលនៃខ្សែភាពយន្តនោះបានដក់នៅក្នុងចិត្តរបស់ខ្ញុំ ។ ទីមួយ វាបានក្លាយទៅជាពាក្យសម្តីមួយទៀតនៅពេលដែលយើងនិយាយ ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ វាក៏ជាការបង្កើតជាពាក្យសម្តីមួយ ។ ទីពីរ នៅប៉ុន្មានឆ្នាំមុន មានរឿងដ៏អស្ចារ្យមួយកើតឡើងចំពោះខ្ញុំ គឺនៅឆ្នាំ១៩៨៥ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជូនខ្ញុំដែលជាជនជាតិអង់គ្លេស ទៅចាក់បញ្ចាំនៃខ្សែភាពយន្តដើម្បីប្រកួតប្រជែងនៅទីក្រុងកៀវ (ប្រទេសអ៊ុយក្រែន) ចំនួនមួយសប្តាហ៍បន្ទាប់មកយើងបានឈ្នះ ពានរង្វាន់អូស្ការ ។ ខ្ញុំបានដឹងពីប្រទេសអ៊ុយក្រែនតែបន្តិចបន្តួច ប៉ុណ្ណោះ ខ្ញុំពិតជាមិនដឹងពីទស្សនៈនយោបាយ សាសនា និង សេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសនោះទេ ។

ពេលខ្លះ យើងបានចាក់បញ្ចាំនៃខ្សែភាពយន្តនៅព្រឹក ថ្ងៃសៅរ៍នៅក្នុងរោងកុនដ៏ធំមួយ ។ នៅទីនោះ មានក្មេងៗប្រមាណ ២.០០០ នាក់មើល បន្ទាប់មកក៏មានសំណួរល្អៗជាច្រើន ប៉ុន្តែមិន មាននរណាម្នាក់និយាយអំពីកម្ពុជាឡើយ ។ សំណួរទាំងអស់នោះគឺ ទាក់ទងនឹងសង្គ្រាមនិងបញ្ហាដ៏គួរចាប់អារម្មណ៍ ។ ឆ្នាំមុន ខ្ញុំបានជួប ជាមួយ យូសឆិនកូ ប្រធានាធិបតីថ្មីនៃប្រទេស (អ៊ុយក្រែន) នៅដារ៉ូ (ប្រទេសស្វីស) ។

មានគេណែនាំខ្ញុំឲ្យស្គាល់លោកប្រធានាធិបតី ប៉ុន្តែ គាត់និយាយភាសាអង់គ្លេសមិនសូវជាល្អទេ បន្ទាប់មកខ្ញុំបានឮ មនុស្សម្នាក់និយាយថា ហ្នឹងហើយ ខ្ញុំគឺជាអ្នកដលិតខ្សែភាពយន្ត រឿងវាលពិឃាត ។ ក្រោយមកគាត់ក៏បានទិបខ្ញុំ ហើយនិយាយ ជាមួយខ្ញុំ ។ ខ្ញុំគិតថាអ្នកទាំងនោះបានថតចម្លងខ្សែភាពយន្តរបស់ ខ្ញុំ គាត់មិនបាននិយាយថាអ្នកទាំងនោះបានថតចម្លងខ្សែភាពយន្ត របស់ខ្ញុំទេ ប៉ុន្តែមានខ្សែភាពយន្តថតចម្លងជាច្រើនត្រូវបានយក

ទៅចាក់បង្ហាញនៅគ្រប់សាលារៀននៅអ៊ុយក្រែន ។ គ្រប់ក្មេងៗ នៅអ៊ុយក្រែនសុទ្ធតែធ្លាប់មើលខ្សែភាពយន្តនេះ ។

គាត់បាននិយាយថា តើអ្នកដឹងទេថា នៅអំឡុងបដិវត្តន៍ ទឹកក្រូច វាមិនមានការពិភាក្សាពីសង្គ្រាមស៊ីវិលទេ ។ គាត់បាន និយាយថា នោះគឺដោយសារតែយើងដឹងពីអ្វីដែលសង្គ្រាម បាន ធ្វើ ។ យើងឃើញអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅកម្ពុជា ហើយវានឹង មិនកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសអ៊ុយក្រែនទេ ។ បន្ទាប់ពីពង្រឹងហើយ អ្នកនឹងយល់ដឹងភ្លាមៗ ពីអំណាចនៃភាពពិតរបស់ភាពយន្ត ។ ខ្ញុំមិនអាចធ្វើជាដឹងថា ខ្ញុំបានដឹងពីអ្វីដែលនឹងកើតឡើងនៅពេល ដលិតខ្សែភាពយន្តនេះទេ ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំគ្រាន់តែចង់ឲ្យប្រជាជនដឹងពី អំណាចនិងសារសំខាន់នៃភាពយន្តដែលជាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមួយ និងដឹងពីឥទ្ធិពលរបស់វាទៅលើជីវិតរបស់ប្រជាជន ។

តើលោកអាចផ្តល់ឯកស្រង់ពាក្យសម្តីណាមួយរបស់លោក ឬ របស់អ្នកដទៃដែលអាចឆ្លុះបញ្ចាំងពីសារសំខាន់នៃការពិត និង ការចងចាំរបស់សង្គមយើងបច្ចុប្បន្នទេ?

ខ្ញុំចង់ឲ្យសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោករួចផុតពីវិបត្តិដែលកើតឡើង បច្ចុប្បន្ន បន្ទាប់មកក្លាយទៅជាមូលដ្ឋានមួយដែលអាចបង្កើត សង្គមដ៏ជោគជ័យនិងមាននិរន្តរភាព ។ ប៉ុន្តែ យើងកំពុងរស់នៅក្នុង ពិភពលោកដែលមានការកំរាមកំហែងគ្នាទៅវិញទៅមក ។ វាគឺជា ការកម្រាមកំហែងដែលមានសក្តានុពលអាចធ្វើឲ្យជីវិតរបស់យើង ឡើងចុះគ្រប់ពេលវេលា ។

នៅក្នុងស្ថានភាពនៃការប្រកួតប្រជែងគ្នា ប្រទេសដែល

ចង់ឲ្យប្រជាជនរបស់ខ្លួនមានជីវិតប្រសើរជាងមុនមិនត្រឹមតែតម្រូវ ឲ្យធនធានប៉ុណ្ណោះទេ គឺត្រូវមានឆន្ទៈនយោបាយផងដែរ ។

ដូចដែលខ្ញុំឃើញអ្នកដែលនៅក្រោយសង្គ្រាមលោកទីពីរ គឺជាអ្នកប្រឈមមុខ ។ បុព្វការីជនរបស់យើងបានបន្ទូលទុកនូវ កេរដំណែលដ៏អស្ចារ្យដើម្បីចាប់ផ្តើមបង្កើតសង្គមដែលមានស្មើគ្នា ជាងមុន និងអនាគតប្រសើរជាងមុន ។

ប៉ុន្តែយើងបានបណ្តោយឲ្យទឹកសាប្រើបានកន្លងហួស ដែលបន្ទូលទុកនូវគ្រោះថ្នាក់ដល់យើងដែលនៅរស់ វាមិនត្រឹម តែជាបំណុលពិតពលោកទេ តែថែមទាំងជាការបាត់បង់ធនធាន ធម្មជាតិគ្រប់បែបយ៉ាងរួមទាំងទឹក ។

មធ្យោបាយតែមួយគត់ដែលអាចកែប្រែស្ថានភាពគឺ នៅក្នុងថ្នាក់រៀនរួមទាំងថ្នាក់រៀននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ ។ តើយើងនឹងបណ្តុះបណ្តាលមេដឹកនាំនយោបាយមួយជំនាន់ដែល មានភាពក្លាហាន និងការស្រមៃស្រមៃដើម្បីអនាគតដែរឬទេ? តើយើងអាចប្រើប្រាស់មនុស្សដែលមានការច្នៃប្រឌិតអប់រំក្មេងៗ នៅគ្រប់ប្រទេសឲ្យចាប់ផ្តើមជីវិតប្រសើរជាងមុនជាងមនុស្ស ចាស់មុនក្មេងជំនាន់ក្រោយនេះដែរឬទេ? ដូច្នោះ យើងត្រូវផ្តល់ ការណែនាំ ផ្តល់ការអប់រំ និងការលើកទឹកចិត្ត ។

យើងចាំបាច់ត្រូវតែធ្វើវា ពីព្រោះអ្វីដែលក្មេងៗទាំងនេះ នឹងជួបប្រទះមានទ្រង់ទ្រាយធំ ហើយលទ្ធផលនៃកិច្ចខំប្រឹងប្រែង ក៏មិនពឹងផ្អែកទៅលើអ្វីទាំងអស់ក្រៅពីអនាគត ។

ចេន អាណហ្វិល

ស្នងការកម្ពុជា-ដំបូងស្រុកស្រែចម្ការ

នាងខ្ញុំឈ្មោះ ចេស៊ីកា ភៀសាន់ សព្វថ្ងៃរស់នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំឈ្មោះ ចក់ ប៊ូលីន មានស្រុកកំណើតនៅក្នុងខេត្តព្រៃវែង ចំណែកស្រុកកំណើតរបស់ឪពុកខ្ញុំវិញប្រហែលនៅព្រែកពោធិ៍ ក្នុងខេត្តកំពង់ចាម ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំបានមកកាន់សហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងនាមជាជនភៀសខ្លួនម្នាក់ដូចជាជនរងគ្រោះនៃរបបខ្មែរក្រហមដទៃទៀតដែរ ។ ឪពុកម្តាយ បងប្អូនស្រីពីរនាក់ និងបងប្អូនប្រុសម្នាក់របស់ម្តាយខ្ញុំរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំបានទៅលេងស្រុកខ្មែរម្តងក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ ហើយពេលនោះគាត់បានជួបជាមួយប្អូនស្រីរបស់គាត់ ។ ពេលនោះម្តាយរបស់ខ្ញុំមិនបានទៅលេងស្រុកកំណើតទេ ដោយសារតែស្ថានភាពសន្តិសុខមិនសូវល្អ ហើយមានគ្រាប់មីនបង្កប់នៅក្នុងដីផង តែគាត់ស្នាក់នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ចំណែកប្អូនស្រីរបស់គាត់បានមកភ្នំពេញដើម្បីជួបគាត់ ។ ក្រោយមក ម្តាយរបស់ខ្ញុំបានត្រឡប់មកសហរដ្ឋ

អាមេរិកវិញ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ម្តាយរបស់ខ្ញុំមិនបានទំនាក់ទំនងជាមួយសាច់ញាតិនៅស្រុកខ្មែរទេ ដោយគ្មានវិធីទាក់ទង ហើយម្តាយរបស់ខ្ញុំក៏មិនដែលបានទៅលេងស្រុកខ្មែរទៀតដែរ ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំមានចិត្តសង្វែងយ៉ាងខ្លាំង ពេលដែលគាត់មិនដឹងពីដំណឹងពីសាច់ញាតិរបស់គាត់ ។ ដូច្នោះ ខ្ញុំមានរូបថតមួយសន្លឹករបស់ប្អូនស្រីម្តាយខ្ញុំដែលបានថតកាលពីឆ្នាំ១៩៩៧ នៅមុខព្រះបរមរាជវាំង ។ បើសិនជាលោកអ្នកស្គាល់អ្នកនៅក្នុងរូបថតនេះ ឬបើសិនជាអ្នកដែលមាននៅក្នុងរូបថតបានជ្រាបពីព័ត៌មាននេះ សូមទាក់ទងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០១៦ ៨៧៦ ៦៩២ ឬ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ។ ខ្ញុំនឹងម្តាយរបស់ខ្ញុំចង់ដឹងពីសុខុមាលភាពរបស់សាច់ញាតិរបស់យើងយ៉ាងខ្លាំង ។

សូមអរគុណ

រូបថតពី រាប់ពីឆ្នាំ៩៧ មីនរបស់ ចេស៊ីកា ភៀសាន់ ដែលកំពុងស្វែងរក

ចង់ជួបមិត្តភក្តិបាក់ខ្លួនដោយសារសង្គ្រាមនៅកម្ពុជា

ស្ថានទូតកម្ពុជានៅប្រទេសបារាំងបានប្រាប់អំពីគេហទំព័រ www.dccam.org មកខ្ញុំ ហើយខ្ញុំក៏ទាក់ទងមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាក្លាម ដើម្បីសួររកដំណឹងរបស់មិត្តភក្តិប្តីខ្ញុំម្នាក់ដែលជាជនជាតិខ្មែរ ហើយបានមករៀនប្រទេសបារាំង ។ ប្តីរបស់ខ្ញុំឈ្មោះ *Colombier Christian* ។ កាលនោះ ប្តីរបស់ខ្ញុំមានមិត្តភក្តិម្នាក់មកពីប្រទេសកម្ពុជា ។ គាត់មានឈ្មោះថា តាន់ យូលាន ។ ប្តីរបស់ខ្ញុំហើយនិង តាន់ យូលាន រៀននៅថ្នាក់ទី៥ជាមួយគ្នានៅអនុវិទ្យាល័យ *Berthecot* នៅទីក្រុង *Toulouse* ប្រទេសបារាំង ហើយខ្ញុំក៏រៀននៅក្នុងថ្នាក់នោះដែរ ។ តាន់ យូលាន បានប្រាប់យើងថា កាលពីឆ្នាំ១៩៧២ ឬ១៩៧៣ គាត់មានអាយុប្រមាណជា ១៧/១៨ឆ្នាំ ។ កាលនោះប្រទេសកម្ពុជាកំពុងមានសង្គ្រាម ហើយឆ្នាំ១៩៧៣ យូលាន បានប្រាប់យើងថា គាត់ត្រូវតែទៅប្រទេសកម្ពុជាវិញ ដើម្បីជួបជុំជាមួយគ្រួសាររបស់គាត់ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ប្តីរបស់ខ្ញុំមិនដែលឮដំណឹងអ្វីពី យូលាន នោះទេ ។ មុនពេលដែល យូលាន បែកចេញទៅ គាត់បានប្រាប់ប្តីខ្ញុំថា យូលាន នឹងផ្តល់ដំណឹងមកគាត់ ។ ប៉ុន្តែ យូលាន មិនដែលផ្តល់ដំណឹងអ្វីឡើយ ។ ខ្ញុំមានរូបថតមួយសន្លឹករបស់ យូលាន ដែលថតដោយប្តីរបស់ខ្ញុំកាលពីថ្ងៃទី១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៣ ។ នៅក្នុងរូបថតនេះ យូលាន កំពុងឈរនៅក្បែរម៉ូតូម៉ូប៊ីឡែតម៉ាក *Peugeot* ១០៤ របស់គាត់នៅចំណតរថយន្តនៃហាងលក់ទំនិញ យីហោ *Carrefour et Trigano* ។

ប្រសិនបើបងប្អូនណាបានស្គាល់ ឬបានឮដំណឹងពីឈ្មោះខាងលើនេះ សូមមេត្តាទាក់ទងមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាក្លាម រយៈអាសយដ្ឋានផ្ទះលេខ៦៦ ផ្លូវព្រះសីហនុ ក្រុងភ្នំពេញ ឬតាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ឬតាមប្រអប់សំបុត្រ ១១១០ ភ្នំពេញ ។ សូមអរគុណ ។

តាន់ យូលាន ថតនៅថ្ងៃទី១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៣

សៀវភៅរំលឹកវិញ្ញាណក្ខណ៍អ្នកដែលបានស្លាប់ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ក្រោងនឹងបោះពុម្ពផ្សាយនូវសៀវភៅមានកត់ត្រាល្មោះរបស់អ្នកដែលស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ កន្លងមក មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានចងក្រងនូវឈ្មោះអ្នកដែលស្លាប់ជាង១លាននាក់រួចមកហើយ ។ ប្រសិនបើលោកយាយ លោកតា អ៊ី ពូ ម៉ីន ប្រាជ្ញាចិនឲ្យឈ្មោះសមាជិកក្រុមគ្រួសារដែលបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតមាននៅក្នុងសៀវភៅនេះ សូមទាក់ទងមកកាន់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមរយៈ អេឌ កុកថាយ ទូរស័ព្ទលេខ ០១២ ៧៩៩ ៨៩៨ ឬអ៊ីម៉ែល : truthkokthay@dccam.org ឲ្យបានឆាប់រហ័សតាមពេលវេលាដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

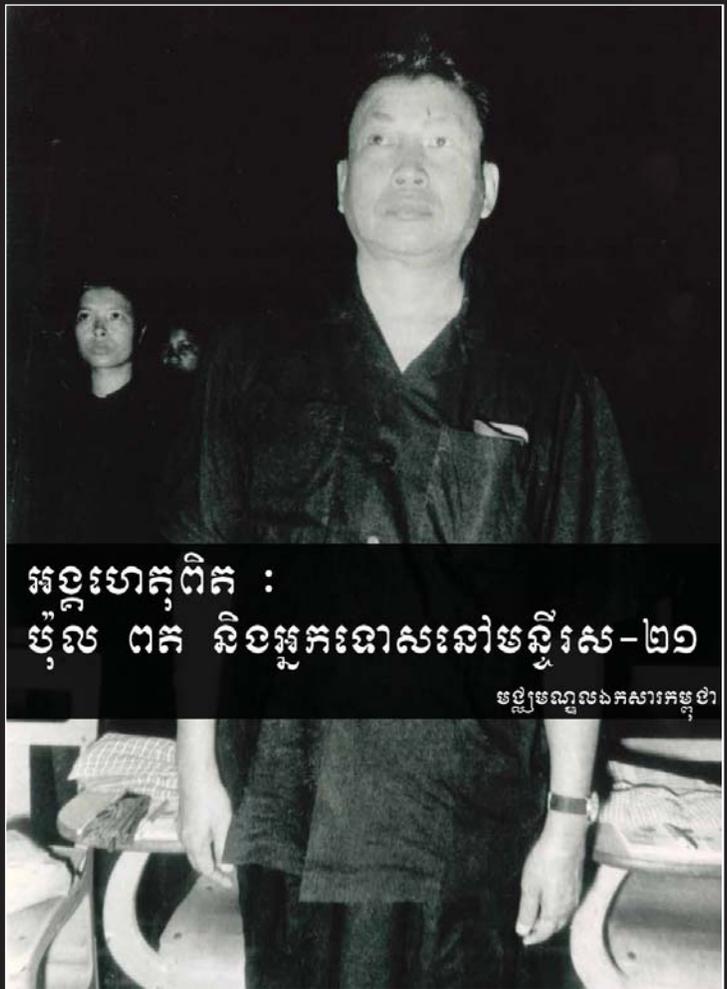
សូមផ្តល់ព័ត៌មានដូចខាងក្រោម:

១) ឈ្មោះអ្នកប្រកាសប្រាប់ ២) តើមានបងប្អូនបង្កើតរួមទាំងឪពុកម្តាយស្លាប់ប៉ុន្មាននាក់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម? ៣) ឈ្មោះអ្នកស្លាប់ ៤) ភេទអ្នកស្លាប់ ៥) អាយុអ្នកស្លាប់ (បើអាចចាំបាន) ៦) ត្រូវជាអ្វីនឹងអ្នកប្រកាស (ឧទាហរណ៍ : ឪពុក ម្តាយ បងប្រុស ប្អូនប្រុស បងស្រី ឬប្អូនស្រី) ៧) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការស្លាប់ (ឧទាហរណ៍: ស្លាប់នៅទីណា? មូលហេតុអ្វី?) ៨) វត្តភោគទាក់ទងនឹងអ្នកស្លាប់ (ឧទាហរណ៍: រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ) ៩) ព័ត៌មានសម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌលទាក់ទង (ឧទាហរណ៍ : លេខទូរស័ព្ទ អាសយដ្ឋាន) ។

ប្រសិនបើចង់ស្វែងរកអ្នកដែលបាត់ខ្លួនសូមផ្តល់ព័ត៌មានខាងក្រោម:

១) ឈ្មោះអ្នកបាត់ខ្លួន ២) ភេទ ៣) អាយុ ៤) ត្រូវជាអ្វី ៥) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការបែកគ្នា ៦) វត្តភោគទាក់ទងនឹងអ្នកបាត់ខ្លួន (ឧទាហរណ៍ : រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ) ។

ដើម្បីយុត្តិធម៌និងការចងចាំ
ដែលជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្សះផ្សាជាតិ

**អង្គហេតុពិត :
ប៉ុល ពត និងអ្នកធានានៅមន្ទីរស-២១**

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ខុបត្តម្ភការបោះពុម្ពផ្សាយដោយរដ្ឋាភិបាល ដេនម៉ាក ន័រវេ ស៊ូតដេន និងសហរដ្ឋអាមេរិក

អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រកាសទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មានលេខ ០២៧១៣/៧៩៩ ថ្ងៃទី២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៧

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា : ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ

ផ្ទះលេខ ៦៦, មហាវិថីព្រះសីហនុ ភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទូរស័ព្ទ : (៨៥៥) ២៣ ២១១ ៨៧៥ ទូរសារ : (៨៥៥) ២៣ ២១០ ៣៥៨

DC-Cam/PIR : #66 • Preah Sihanouk Blvd • Phnom Penh • Cambodia • Tel: (855) 23 211 875 • Fax: (855) 23 210 358 • dccam@online.com.kh • www.dccam.org

A magazine of the Documentation Center of Cambodia: Searching for the truth. • Number 134, February 2011 • Funded by Denmark, Norway, Sweden, and USA.

Licensed by the Ministry of Information of the Kingdom of Cambodia, Prakas No.0291 P.M/99, 2 August 1999.